

Український нейрохіургічний журнал

Украинский нейрохирургический журнал

Ukrainian Neurosurgical Journal

ISSN 1810-3154

№3 (47) 2009

Науково-практичний журнал

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №3823 від 18 листопада 1999 року

Рішенням Президії ВАК України від 10.05.2000 р. №1-02/5
журнал включений до переліку фахових наукових видань,
в яких можуть бути опубліковані основні результати дисертаційних робіт

Зав. редакцією та підготовка до друку
Никифорова А.М.

Літературна редакція
Гатченко С.О.

Засновники та видавці

Академія медичних наук України

Інститут нейрохіургії
ім.акад.А.П.Ромоданова АМН України

Українська Асоціація Нейрохіургів

Адреса редакції:
04050, Київ-50, вул. Платона Майбороди, 32
Тел. (044) 483-91-98
Факс (044) 483-95-73
E-mail: unj.office@gmail.com

Підписано до друку
з оригінал-макета 27.08.2009
Формат 60×84¹/₈
Папір офсетний №1
Тираж 500 прим.

Редакційна колегія:

Головний редактор Зозуля Ю.П.
Заст. головного редактора Цимбалюк В.І.
Відповідальний секретар Сапон М.А.

Лісєній М.І., Орлов Ю.О., Педаченко Є.Г.,
Розуменка В.Д., Шамаев М.І., Поліщук М.Є.,
Мосійчук М.М., Сінітій В.І.,
Чеботарьова Л.Л., Лапоногов О.О.

Редакційна рада:

Вербова Л.М. (Київ), Глазацький О.Я. (Київ),
Зорін М.О. (Дніпропетровськ), Кардаш А.М. (Донецьк),
Кеворков Г.А. (Київ), Потапов О.І. (Ів.-Франківськ),
Руденко В.А. (Київ), Смоланка В.І. (Ужгород), Сон А.С. (Одеса),
Сташкевич А.Т. (Київ), Ткач А.І. (Київ), Трош Р.М. (Київ),
Усатов С.А. (Луганськ), Цімейко О.А. (Київ), Чепкій Л.П. (Київ),
Черненков В.Г. (Харків), Шевага В.М. (Львів), Яковенко Л.М. (Київ)

Оригінал-макет журналу затверджений на спільному засіданні
Проблемної комісії «Нейрохіургія»,
Правління Української Асоціації Нейрохіургів
та Редакційної колегії «Українського нейрохіургічного журналу»
протокол № 14 від 19.06.2009 р.

Усі права стосовно опублікованих статей належать
видавцеві.

Розмноження в будь-який спосіб матеріалів,
опублікованих у цьому виданні, допускається лише
з письмового дозволу редакції.

Відповідальність за достовірність інформації, що
міститься в друкованих матеріалах, несе автори.

Відповідальність за зміст рекламиних матеріалів несе
рекламодавець.

Цей номер містить матеріали науково-практичної конференції нейрохірургів України «Нейрохірургічні аспекти діагностики та лікування нейрогенних болових синдромів» (АР Крим, м.Коктебель, 17–18 вересня 2009 р.)

Этот номер содержит материалы научно-практической конференции нейрохирургов Украины «Нейрохирургические аспекты диагностики и лечения нейрогенных болевых синдромов» (АР Крым, г. Коктебель, 17–18 сентября 2009 г.)

This issue contains materials of scientific and practical conference of neurosurgeons of Ukraine «Neurosurgical aspects of neurogenic pain syndromes diagnosis and treatment» (AR of Crimea, Koktebel, September 17–18, 2009)

Зміст / Содержание / Contents

Комплексное лечение болевого синдрома при спинномозговых грыжах у детей Ахмедиев М.М., Махмудов Ш.Д., Ахмедиева Ш.Р.....	Нейрофізіологічні (НФ) тести в діагностиці тунельних синдромів верхніх кінцівок Чуботар'єва Л.Л., Трет'якова А.І	11
Ликвидация болевого синдрома послеоперационном периоде у детей с врожденной спинномозговой грыжой Ахмедиев М.М., Тулляганов Б.А., Махмудов Ш.Д.	Комплексна діагностика корінцевих болових синдромів попереково-крижового відділу хребта з використанням магнітної стимуляції (МС) Чуботар'єва Л.Л., Трет'якова А.І., Червіц Г.К.	12
Ближайшие и отдаленные результаты лечения дисковых нейрокомпрессионных синдромов методом эндоскопической шейной микродискэктомии Аксёнов В.В., Красиленко Е.П., Педаченко Е.Г....	Аналіз фізических процесов при лечении пациентов с дегенеративными заболеваниями позвоночника методом пункционной поликанальной лазерной декомпрессии диска Чудновский В.М., Юсупов В.И., Иваненко А.В., Зевахин С.В., Баранцевич Е.Р.	12
Заднебоковой доступ в протезировании поясничных дисков Аль-Кашкиш И.И., Слынъко Е.И., Квасницкий А.А.	фМРТ в предупреждении двигательных нарушений при хирургическом удалении глиом полушарий головного мозга Чувашова О. Ю.	13
Техника удаления центральных опухолей шейного отдела спинного Аль-Кашкиш Ияд Исхак, Слынъко Е.И.....	Боли и ригидность позвоночника у детей и подростков Демченко А.В.	13
Применение блокады плечевого сплетения по-Кулленкампу, при операциях на периферических нервах верхних конечностей Белименко В.А., Гореништейн М.Л., Перцов В.И., Ивахненко Д.С., Ульянинщева Е.Ю., Шутенко В.И.	Вертебропластика в лечении болевого синдрома при остеопорозе позвоночника Дейнichenko Ю.К., Середа Д.А., Ивахненко Д.С., Ларин А.В., Нелепин С.Н., Козин М.В.	14
К вопросу лечения туннельных синдромов Берлингер Е.Б.	Ефективність пункцийної вертебропластики у лікуванні болових вертеброгенних синдромів Дяків В., Струк Ю.	14
Особенности нейрофизиологических показателей при апальлическом синдроме травматической этиологии Бобоев Ж.И., Мирзабаев М.Ж., Абдукадирова И.А.	Лікування інвалідизуючої спастики та виражених вертеброгенних нейропатичних болових синдромів методом нейротомії Дяків В., Струк Ю., Батюк А.	15
Лечение болевого синдрома у пострадавших с повреждением позвоночника Боряк А.Л., Бублик Л.А., Лихолетов А.Н.	«Запалення трійчастого нерва» архайзм чи необґрунтовано відкинута вірна назва? Федірко В.О.	15
Повторні оперативні втручання у хворих при болових дисковенных синдромах, оперованих методом мікродискектомії Бублик Л.О., Мироненко І.В.	Мікротопографічні особливості взаємостосунків судин і корінців черепних нервів як передумова розвитку нейроваскулярно-компресійних синдромів Федірко В.О.	16
Деструкция входной зоны задних корешков в лечении центральных болевых синдромов Бублик Л.А.	Ранні інтраракраниальні ускладнення після хірургічного лікування гідроцефалії у дітей діагностовані методом КТ Гетьман О.М., Робак О.П., Робак К.О., Пилипас О.Ю., Маховський С.В.	16

Діагностика ефективності лікування токсоплазмозу у хворих на СНІД методом МРТ	
Гетьман О.М., Робак О.П., Робак К.О., Гетьман Л.І., Пилипак О.Ю., Маховський С.В.	17
Консервативные методы в системе комплексного лечения дискогенных болевых синдромов	
Гиоев П.М., Яковенко И. В., Худяев А.Т., Кокин Г.С.....	17
Артрозы и лигаментозы позвоночника как причина поясничных болевых синдромов	
Гиоев П.М., Яковенко И.В.....	18
Електронейроміографічна діагностика дистальної симетричної поліневропатії (ДДСП) у хворих на цукровий діабет з вираженим більовим синдромом	
Гриб В.А.....	18
Результати лікування поперекового нейрокомпресійного більового синдрому із застосуванням мікродискектомії	
Гудак П.С., Тиш И.И.....	19
Принципы лечения цефалгии у больных с травматическими повреждениями лобных долей	
Хазраткулов Р.Б., Мирзабаев М.Д.....	19
Дифференцированный подход в лучевой диагностике корешковых болей пояснично-крестцовой области у лиц женского пола	
Кариеева З.С., Пастухова Е.С.....	20
Болевые проявления при эпендимомах конского хвоста, хирургическое лечение и его результаты	
Карлейчук А. Г., Слынько Е.И.....	20
Болевой синдром у детей при травме шейного отдела позвоночника	
Кеворков Г.А.....	21
Клиническая оценка боли при спинномозговой травме шейного отдела позвоночника у детей в остром периоде	
Кеворков Г.А.....	21
Хирургическое лечение невралгии тройничного нерва	
Коновалов А.Н., Махмудов У.Б., Шиманский В.Н., Таняшин С.В., Отарашивили И.А., Лебедева М.А., Семенов М.С.....	22
Особенности экстрамедуллярных опухолей типа песочных часов	
Косинов А.Э., Слынько Е.И., Аль-Кашкиш Ияд Исхак.....	22
Особенности хирургической техники удаления экстрамедуллярных интрадуральных опухолей спинного мозга	
Косинов А.Э., Слынько Е.И., Аль-Кашкиш Ияд Исхак.....	23
Больший синдром під час виконання ангіопластики і стентування атеросклеротичних стенотичніх уражень сонніх артерій	
Костюк М.Р.	23
Вплив керамоспондилодезу поперекового відділу хребта на дегенерацію суміжних сегментів	
Костицький М.М., Федак В.І., Костицька О.М., Потапов О.І.....	24
Эндоскопическая шейная микродискэктомия в устранении дискогенных болевых нейрокомпрессионных синдромов	
Красиленко Е.П., Аксёнов В.В.	24
Динамика корешкового болевого синдрома при протезированием межпозвонковых дисков на уровне поясничного отдела позвоночника с использованием заднебокового доступа	
Квасницкий А.Н., Слынько Е.И., Аль-Кашкиш Ияд Исхак.....	25
Еффективность микродискэктомии с последующим протезированием межпозвонковых дисков подвижными протезами в лечение радикалярного болевого синдрома	
Квасницкий А.Н., Вербов В.В., Слынько Е.И....	25
Результаты лечения больных с прозопалгиями методом через кожной баллонной микрокомпрессии Гассерова узла	
Латышев Д.Ю., Цымбалюк В.И.	26
Подход к выбору транспозиции компримирующей артерии в ходе операции микроваскулярной декомпрессии корешка тройничного нерва	
Латышев Д.Ю., Зорин Н.А.	26
Отоневрологическая симптоматика у больных с невралгией тройничного нерва после вакулярной декомпрессии	
Лебедева М.А., Капитанов Д.Н., Шиманский В.Н., Махмудов У.Б., Таняшин С.В., Карнаухов В.В., Отарашивили И.А.	27
Хирургическое лечение болевого синдрома при позвоночно-спинномозговой травме грудного и поясничного уровня	
Леонтьев А.Ю., Леонтьев Ю.А., Костин Н.Г.	27
Больові синдроми та їх лікування при сакральних нейрогенних кістах	
Лешко М.М., Слынько Е.И.	28
Особливості більового синдрому при кістах крижового каналу	
Лешко М.М.	28
Боль и иммунная дисфункция	
Лисянный Н.И.	29
Причины незадовільних результатів оперативного лікування дискогенних радикулітів	
Лонтковський Ю.А.	29
Аналіз ятрогенних інтраоператорійних ушкоджень при оперативних втручаннях з приводу дискогенних радикулітів	
Лонтковський Ю.А.	30
К вопросу о боли при тетринг синдроме	
Махмудов Ш.Д., Ахмедиев М.М.	30
Морфологична оцінка патології трійчастого нерва в експерименті	
Малишева Т.А., Чомоляк Ю.Ю.	31
Организация скорой медицинской помощи при травматическом шоке на догоспитальном этапе	
Маманазаров К.М., Курбанов У.К.....	31
Перший досвід баллонної мікрокомпресії гесеревого вузла при рецидивуючій невралгії трійчастого нерва	
Мартин А.Ю., Потапов О.І., Гринів Ю.В.....	32
Принципы стандартизации диагностики и лечения нейрогенных болевых синдромов	
Могучая О.В., Щедренок В.В., Себелев К.И....	32
Оптимизация диагностики и лечения тригеминальной невралгии	
Могучая О.В., Щедренок В.В., Топольськова Н.В.	33

Динаміка бальових синдромів при консервативному та хірургічному лікуванні тунельних невропатій серединного та ліктьового нервів	
<i>Москалик І.Т., Потапов О.І., Гринів Ю.В., Мартин А.Ю., Ткачук Ю.Л.</i>	33
Качество жизни больных в отдаленном периоде после оперативного лечения по поводу опухоли головного мозга	
<i>Можаев С.В., Волов М.Б.</i>	34
Криохирургический метод при открытых оперативных вмешательствах у больных опухолями головного мозга	
<i>Можаев С.В., Волов М.Б.</i>	34
Результаты хирургического лечения аномалии Киари I типа	
<i>Можаев С.В., Стерликова Н.В.</i>	35
Хирургический лечения экстрамедуллярных опухолей спинного мозга вентральной и вентролатеральной локализации	
<i>Муравський А.В., Слынько Е.И., Алъ-Кашкиш Ияд Исхак,</i>	35
Новые возможности лечения послеоперационного миофасциального болевого синдрома	
<i>Нарышкин А.Г., Скоромец Т.А., Шустин В.А.</i>	36
Болевой синдром ампутированных (патофизиологические аспекты и тактика лечения)	
<i>Нарышкин А.Г., Скоромец Т.А., Шустин В.А.</i>	36
Диагностика и лечение травматических повреждений нервов верхней конечности, сопровождаемых болевым синдромом	
<i>Нелепин С.Н., Сапон Н.А., Никифорова А.Н., Сапон Д.Н.</i>	37
Стан надання нейрохірургічної допомоги хворим з невралгією трійчастого нерва в нейрохірургічних відділеннях України	
<i>Никифорова А.М., Сапон М.А.</i>	37
Значеніе болевого синдрома в розвитії різних форм поясничного остеохондроза	
<i>Олейник А.Д.</i>	38
Профілактика рецидива болевого синдрому при оперативних вмешательствах на поясничних межпозвонкових дисках	
<i>Олейник А.Д., Малышко В.Н.</i>	38
Тактика хірургического лечения корешковых болевых синдромов обусловленных грыжами межпозвонковых дисков в остром периоде	
<i>Пастушин А.И., Слынько Е.И., Вербов В.В., Цымбал М.Е., Косинов А.Е.</i>	39
Динамика болевых ощущений у больных после проведения пункционной лазерной микродискектомии (ПЛМ) на шейном уровне	
<i>Педаченко Ю.Е., Танасейчук А.Ф., Толстихин О.В.</i>	39
К вопросу лечения больных с метастатическими опухолями позвоночника	
<i>Перфильев С.В.</i>	40
Опыт применения габапентина в лечении синдрома запястного канала	
<i>Перцов В.И., Ивахненко Д.С., Дейничченко Ю.К., Нелепин С.Н.</i>	40
Симптоматические тригеминальные боли в хирургии опухолей основания черепа	
<i>Полищук Н.Е., Возняк А.М., Каминский А.А., Облычавч А.А., Сичинава В.Г., Гудым М.С.</i>	41
Застосування гальваноіндукторімі при лікуванні хворих з бальовими нейрокомпресійними спондилогенними синдромами	
<i>Попова І.Ю., Степаненко І.В., Бондар Т.С., Лихачова Т.А.</i>	41
Дифференцированное хирургическое лечение больных с тяжелыми формами невралгии тройничного нерва	
<i>Посохов Н.Ф., Черненков В.Г., Пыхтин А.В., Бондарь Б.Е., Черненков А.В., Посохов С.Н.</i>	42
Комплексное лечение таламического болевого синдрома	
<i>Пятюк В.А., Кутовой И.А.</i>	42
Болевой синдром при травматическом поражении зрительного нерва и прогноз зрительных функций у больных с травматическими каротидно-кавернозными соустьями	
<i>Рахматуллаева Д.С.</i>	43
Особливості КТ-, МРТ- проявів кавернозних ангіом головного мозку	
<i>Робак О.П., Робак К.О., Гетьман О.М., Маховський С.В., Вакарюк В.Є.</i>	43
Патогномонічні КТ-, МРТ- ознаки мальформацій великої вени мозку	
<i>Робак О.П., Робак К.О., Гетьман О.М., Маховський С.В., Вакарюк В.Є., Голубов Є.І.</i>	44
Відновлення функції суглобів при бальових контрактурах у хворих з руховими церебральними дефектами	
<i>Розумenko В.Д., Хорошуп А.П.</i>	44
Клинико-лучевые сопоставления при дегенеративном поясничном фораминальном стенозе	
<i>Себелев К.И., Щедренок В.В., Могучая О.В., Зевахин С.В., Чижова М.В.</i>	45
Хирургическое лечение поясничного остеохондроза с нестабильностью позвоночника	
<i>Щедренок В.В., Себелев К.И., Иваненко А.В., Могучая О.В., Панасьев А.В.</i>	45
Анализ различных пункционных методов лечения остеохондроза позвоночника	
<i>Щедренок В.В., Себелев К.И., Могучая О.В.</i>	46
Васкулярная декомпрессия в лечении невралгии языко-глоточного нерва	
<i>Шиманский В.Н., Коновалов А.Н., Махмудов У.Б., Таняшин С.В., Карнаухов В.В., Семенов М.С., Отараишвили И.А., Лебедева М.А.</i>	46
Епідуральні судинні мальформації як причина радикалярних поперекових бальових синдромів; нейрохірургічне лікування	
<i>Шинкарюк С.С., Слинсько Є.І.</i>	47
Корешковые болевые синдромы при фораминальных и экстрафораминальных грыжах поясничного отдела позвоночника, хирургическое лечение	
<i>Шинкарюк С.С., Слынько Е.И.</i>	47
Комплексный подход к хирургическому лечению невралгии тройничного нерва методом трансбуккальной высокочастотной селективной ризотомии	
<i>Сидорович Р.Р., Алексеевец В.В., Шкут Д.Н., Высотский А.Д., Качинский А.Н., Клишевская Н.Н.</i>	48

Диагностика и дифференцированное применение методов хирургического лечения больных с болевым синдромом, обусловленным секвестризованными грыжами дисков поясничного отдела позвоночника	Методы остеосинтеза при болевом синдроме сочетанной травмой у лиц пожилого и старческого возраста
<i>Сипитый В.И., Якимов Г.А., Свириденко В.Ю., Куцин В.Н., Воробьев В.В., Бабалян Ю.А.</i> 48	<i>Умирсегиров Б.У., Мирзабаев М.Д., Рихсиеев М.Д.</i> 55
Нетравматические нейрокомпрессионные синдромы при патологии позвоночника как причина радикулярных и локальных болевых синдромов: нейрохирургические принципы и методы лечения	Візуалізація ускладнень гострого післяопераційного періоду артеріальних аневризм головного мозку методом КТ
<i>Слынько Е.И., Пастушин А.И., Косинов А.Е., Цымбал М.Е.</i> 49	<i>Вакарюк В.Є., Робак О.П., Робак К.О., Гетьман О.М., Яцук В.А., Маховський С.В.</i> 55
Результаты нейрохирургического лечения болевых синдромов при аномалии Киари, сирингомиелии	Динамика корешковых болевых синдромов при поясничной микродискэктомии с сохранением желтой связки. Результаты клинического применения
<i>Слынько Е.И., Мухамед Камиль</i> 49	<i>Вербов В.В., Слынько Е.И., Золотоверх А.М., Пастушин А.И.</i> 56
Прогностическое значение динамики болевого синдрома у больных после поясничной микродискектомии	Результаты нейрохирургического лечения радикулярных болевых синдромов при поясничном спондилолистезе
<i>Сон А.С., Гончарук Е.А., Соловьевников В.И.</i> 50	<i>Волосюк Я.А., Слынько Е.И.</i> 56
Магнитно-резонансная томография в диагностике гематогенного остеомиелита хребта	Особливості хірургічного лікування рецидивів гриж міжхребцевих дисків поперекового відділу хребта з вираженим більовим синдромом
<i>Сташкевич А.Т., Шевчук А.В., Улещенко Д.В., Пашков О.Є.</i> 50	<i>Срошкін О.А.</i> 57
Ускладнений перебіг протрузій та гриж міжхребцевих дисків в поперековому відділі хребта при дегенеративних ураженнях	Особливості клінічних проявів та клінічного перебігу рецидивів гриж міжхребцевих дисків поперекового відділу хребта з вираженим більовим синдромом
<i>Сташкевич А.Т., Антонійчук В.Т., Шевчук А.В.</i> 51	<i>Срошкін О.А.</i> 57
Віддалені результати застосування епідурального адгезіолізу на поперековому рівні при вертеброгенних більових синдромах	Аналіз результатов хірургического лечения синдрома «вторичной фиксации спинного мозга» у детей, ранее оперированных по поводу спинальных дизрафизмов
<i>Тхорівський О.Т., Балан С.І., Потапов О.І.</i> 51	<i>Землянський М.Ю., Кушель Ю.В.</i> 58
Динамическая стабилизация сегментарной нестабильности при дисковых болевых синдромах	Применение пункционной поликанальной лазерной декомпрессии диска у пациентов с проявлениями грыж диска на поясничном уровне
<i>Толтекин Е.Л., Федулов А.С.</i> 52	<i>Зевахин С.В., Иваненко А.В., Чудновский В.М.</i> 58
Досвід застосування паравертебральних блокад при лікуванні вертеброгенних більових синдромів	Retrogasserian Thermolysis in Trigeminal Neuralgia
<i>Толстиков О.К., Гордійчук В.П.</i> 52	<i>Zileli Mehmet</i> 59
Більовий синдром за наявності гіантських аневризм інфраклиноїдного відділу внутрішньої сонної артерії	Posterior Surgery for Kyphosis
<i>Цімейко О.А., Костюк М.Р., Орлов М.Ю., Мороз В.В., Скорочода І.І., Ал'межраб С.С., Шахін Н.</i> 53	<i>Zileli Mehmet</i> 59
Результати хірургічного лікування невропатичного більового синдрому у хворих з наслідками травматичних та не травматичних ушкоджень спинного мозку	Нейрохирургическое лечение болевых проявлений радикулопатии при дегенеративных компрессионных поражениях шейного отдела позвоночника
<i>Цимбалюк В.І., Ямінський Ю.Я.</i> 53	<i>Золотоверх А.М., Слынько Е.И.</i> 60
Хірургічне лікування більових синдромів у хворих з карпальним тунельним синдромом	Медикаментозные блокады с КТ ассистенцией в лечении вертеброгенных болевых синдромов
<i>Цимбалюк В.І., Цимбалюк Ю.В., Лузан Б.М., Дунаєвська Л.О.</i> 54	<i>Зорин Н.А., Зорин Н.Н.</i> 60
Купирование боли у детей с сочетанной черепно-мозговой травмой сопровождающейся переломами бедренной кости	Хирургическое лечение болевого синдрома при стенозе позвоночного канала поясничного отдела с помощью имплантата «кофлекс»
<i>Тулаев Н.Б.</i> 54	<i>Зорин Н.А., Кирпа Ю.И., Сальков Н.Н., Овчаренко Д.В., Передерко И.Г.</i> 61
	Алфавітний показчик / Алфавитный указатель / Alphabetical Index 62

Комплексное лечение болевого синдрома при спинномозговых грыжах у детей

Ахмедиев М.М., Махмудов Ш.Д., Ахмедиева Ш.Р.

Республиканский научный центр нейрохирургии МЗ РУз
Ташкент
Узбекистан
+998712649613
kariev@bcc.com.uz

Преимущественной локализацией врожденных спинномозговых грыж с синдромом натянутого спинного мозга является пояснично-крестцовая область. Часто в полость грыжи вовлекаются корешки конского хвоста и спинной мозг. Указанная дистопия нервной ткани в грыжевой мешок является причиной разной степени выраженности неврологических нарушений. В некоторых случаях корешки конского хвоста или спинной мозг, даже при их сохранности, спаяны со стенками грыжевой кисты, что вызывает их натяжение и болевой синдром. В раннем детстве клинические проявления данного синдрома отсутствуют. У более старших детей, в связи с ростом позвоночника, клиническими проявлениями у всех больных были прогрессирующие боли в поясничной области, искривления позвоночника и ограничение подвижности, слабость в ногах, тазовые нарушения, головные боли. Хирургическое лечение направлено на устранение фиксации спинного мозга и его элементов, формирование дурального мешка для исключения углубления неврологического дефицита с развитием вторичного синдрома натянутого спинного мозга. Окаймляющие кожные разрезы дают возможность широко мобилизовать края раны и выделить шейку грыжевого мешка, что имеет большое значение как непосредственно в ликвидации грыжи, так и в косметическом отношении, так как при достаточной мобилизации краев раны ее можно ушить без натяжения. После этого необходимо корректно вскрыть полость грыжи во избежание повреждения корешков конского хвоста или элементов спинного мозга, которые, как правило, спаяны с ее вершиной. Поэтому целесообразно производить щадящее и деликатное их выделение с последующей укладкой в дуральный мешок. Операция удаления спинномозговой грыжи не может считаться конечным этапом лечения. Следующий наиболее продолжительный и трудоемкий этап лечения включает активные реабилитационные мероприятия. Комплексное воздействие на процессы восстановления функции спинного мозга включает следующее: а) нейропротекция с целью восстановления функции корешков спинного мозга, б) использование физических факторов с целью максимальной стимуляции регенераторного потенциала.

Таким образом, адекватное хирургическое лечение должно преследовать раннее устранение грыжи и создание благоприятных условий для восстановления функции спинного мозга и снятие болевого синдрома.

Ликвидация болевого синдрома послеоперационном периоде у детей с врожденной спинномозговой грыжой

Ахмедиев М.М., Туляганов Б.А., Махмудов Ш.Д.

Республиканский научный центр нейрохирургии МЗ РУз
Ташкент
Узбекистан
+998712649625
kariev@bcc.com.uz

Врожденные спинно-мозговые грыжи – это врожденный порок развития, сопровождающийся выраженным неврологическими дисфункциями, которые приводят в большинстве случаев к тяжелой форме инвалидности, а при более благоприятном варианте течения к остаточной неврологической симптоматике. Ввиду разнообразия морфологических форм и тяжести клинических проявлений с трудом поддаются лечению и часто приводят к стойкой инвалидности. У большинства этих больных в клинической картине наблюдается различный по выраженности симптомокомплекс, состоящий из двигательных, чувствительных, урологических и трофических расстройств, а также ортопедической патологии. Эти особенности, накладывают определенный отпечаток на выбор ликвидации болевого синдрома в послеоперационном периоде у детей со спинномозговыми грыжами. Исследования проводились у 25 ребенка в возрасте от 2 до 6 лет, оперированных в плановом порядке в отделении нейрохирургии детского возраста Республиканского научного центра нейрохирургии. Всем детям выполнялась пластика спинномозговой грыжи. Больные были разделены на две группы: в 1-й группе их 12 (48%), применялось в послеоперационном периоде анальгин 50%-1мл в сочетании с димедролом 1%-1мл, 2-й группе их 13 (52%) – применялось в послеоперационном периоде кетонал – 1мл в сочетании с диклофенаком до 1 мл. У больных в 1-й группе их 12 (48%), болевой синдром в послеоперационном периоде снята частично. у 4 (16%) , полностью у 2 (8%) , а у 2-й группе их 13 (52%) оперированных детей в послеоперационном периоде болевой синдром снята полностью. Тактика купирования болевого синдрома в послеоперационном периоде у детей со спинно-мозговыми грыжами определяется широким применением нестероидных анальгетиков.

Ближайшие и отдаленные результаты лечения дисковых нейрокомпрессионных синдромов методом эндоскопической шейной микродискэктомии

Аксёнов В.В.¹, Красиленко Е.П.², Педаченко Е.Г.³

¹ Одесская областная клиническая больница,

² Институт нейрохирургии им. акад. А. П. Ромоданова АМН Украины, Научно-практический центр лучевой диагностики АМН Украины,

³ Институт нейрохирургии им. акад. А. П. Ромоданова АМН Украины

Киев, Одесса

Украина

8067 4864608

krasilenko@com.ua

Проведен анализ результатов операций, выполненных у 92 больных в клинике лазерной и эндоскопической спинальной нейрохирургии Института нейрохирургии им. акад. А. П. Ромоданова АМН Украины в 2001-2005 гг. методом эндоскопической шейной микродискэктомии (ЭШМ). Основными показаниями к операции у 90 больных (97,8%) были шейные дисковые компрессионные синдромы: корешковый (78 случаев - 84,8%), миелопатический (5 - 5,4%), миелорадикулопатический (7 - 7,6%); и лишь у 2 больных (2,2%) - дисковые рефлекторные синдромы (ирритативный англоспастический синдром позвоночной артерии (АССПА) в сочетании с миосклеротомным синдромом). Всего до операции у 92 больных диагностировано 244 дисковых неврологических синдрома. Отмечены следующие сопутствующие рефлекторные синдромы: АССПА (17 случаев - 18,5%); миосклеротомные локальный (84 - 91,3%) и отраженные (18 - 19,6%); мышечно-тонический (27 - 29,4%); дистрофический (6 - 6,5%). Средняя продолжительность заболевания составила 129,5+17,4 недель. Пациенты с корешковым синдромом оперировались в среднем после 10,0+0,7 недель безуспешного консервативного лечения. Больным с миелорадикулопатией и изолированной миелопатией 71,4% и 80,0% операций, соответственно, проведено до 1 года с момента заболевания. ЭШМ выполнена на 95 клинически значимых уровнях с C3 по C7 односторонним (91 наблюдение (98,9%)) и двусторонним (1 наблюдение - 1,1%) передним доступом. Удалялись преимущественно (93,7%) медианные и парамедианные грыжи межпозвонковых дисков (МПД) средним размером 4,5+0,7 мм. ЭШМ дополнялась термодископластикой с использованием Nd: YAG-лазера: в равном числе случаев (15 - 16,3%) - на уровне эндоскопического вмешательства и на других клинически значимых шейных МПД. Эффективность операции, оцененная по шкале Nurik, через 2,5-7 лет составила 93,4%. Стойкие положительные результаты получены у 94,8% больных с радикулопатией, у всех пациентов с миелорадикулопатией, у 80,0% больных с изолированной миелопатией, у 78,9% пациентов с АССПА. Повторное открытое вмешательство (1 случай (1,1%)) обусловлено недостаточной декомпрессией корешка во время ЭШМ. Интраоперационное осложнение (частичное повреждение a. transversa colli (1,1%) не требовало конверсии в открытую операцию. Нетяжелые постоперационные осложнения (асептический спондилодисцит (1,1%) на уровне комбинированного (эндоскопического и лазерного) вмешательства; эпидуральное кровоизлияние (1,1%) на уровне эндоскопического вмешательства) развивались в раннем периоде, регрессировали на фоне консервативной терапии.

Заднебоковой доступ в протезировании поясничных дисков

**Аль-Кашкиш И.И., Слынько Е.И.,
Квасницкий А.Н.**

Институт нейрохирургии им. акад. А.П.Ромоданова АМН Украины,
Киев
Украина
380509409600
iyad@mail.ru

Цель: Повышение эффективности, уменьшение осложнений при протезировании поясничных дисков путем разработки дифференцированных показаний и разработки хирургической технологии протезирования межпозвонковых поясничных дисков.

Материалы и методы: На протяжении 2 лет в первом спинальном отделении института нейрохирургии им. акад. Ромоданова, было оперировано 6 больных с применением заднебокового доступа для протезирования поясничной дисков. Возраст больных варьировал от 23 до 51 года. Показаниями к операции явилось снижение высоты дискового промежутка меньше 8 мм, в сочетании с грыжей диска, радикальной симптоматикой.

Результаты: В наших наблюдениях радикальный болевой синдром полностью регрессировал у всех больных, сенсорные корешковые нарушения полностью регрессировали у 3 больных и частично регрессировали у 2 больных в ранний послеоперационный период. Отдаленные результаты свидетельствуют об излечении и выздоровления всех больных.

Выводы: С разработкой технологии протезирования поясничных дисков мобильными протезами как метода хирургического лечения «дегенеративной болезни дисков» (DDD) появилась возможность высокоэффективного, радикального лечения пациентов с быстрым восстановлением утраченных функций и возвратом к полноценной трудовой деятельности в короткие сроки. Разработанный заднебоковой доступ позволяет значительно уменьшить сроки реабилитации и реадаптации больных по сравнению с передним и передне-боковым доступами которые традиционно используются для протезирования дисков на поясничном уровне.

Техника удаления центральных опухолей шейного отдела спинного

Аль-Кашкиш Ияд Исхак, Слынько Е.И.

Інститут нейрохірургии ім. акад. А.П.Ромоданова
АН України,
Киев
Україна
00380509409600
iyad@mail.ru

Целью работы явилось повышение эффективности хирургического лечения больных с опухолями шейного отдела спинного мозга центральной локализации путем разработки дифференцированных показаний для использования различных хирургических доступов, разработки техники радикального хирургического удаления этих опухолей.

Материалы и методы: На протяжении 10 лет в первом спинальном отделении института нейрохирургии им. акад. Ромоданова, было исследовано 22 больных с экстрамедуллярными центральными опухолями шейного отдела спинного мозга. Возраст больных варьировал в пределах от 25 до 70 лет. У 10 - больных опухоли располагалось на уровне верхнешейного отдела (C0-C3), у 12 - на уровне нижнешейного отдела (C4- C7).

Результаты: При оперативном вмешательстве были использованы различные оперативные доступы: заднебоковой доступ - у 18 больных, переднебоковой доступ - у 4 больных. К варианту заднебокового доступа мы относили экстремально-латеральный доступ на уровне C1-C2. Заднебоковой подход включал ламинектомию и фасетэктомию со стороны опухоли. В последние два года нами активно использован переднебоковой доступ для удаления центральных опухолей на уровне C3-C7, и экстремально-латеральный доступ для удаления центральных опухолей на уровне C0-C2.

В результате применения такой хирургической технологии, удалось добиться полной визуализации опухоли, удалить ее под прямым визуальным контролем. Опухоли были удалены тотально во всех наблюдениях.

Применение блокады плечевого сплетения по-Кулленкампфу, при операциях на периферических нервах верхних конечностей

**Белименко В.А., Горенштейн М.Л.,
Перцов В.И., Ивахненко Д.С., Ульянщева Е.Ю.,
Шутенко В.И.**

Запорожский государственный медицинский
университет
Запорожье
Украина
8(0612)343686
nxo640354@mail.ru

Цель: изучение эффективности применения блокады плечевого сплетения по-Кулленкампфу 0,5% р-ром бупивокaina при операциях на периферических нервах верхних конечностей.

Материал и методы: Проведено 74 нейроррафий у больных с полными травматическими перерывами нервов верхних конечностей. Из прооперированных 74 больных - 58 мужчин и 16 женщины в возрасте от 19 до 50 лет. В 52 случаях была выполнена блокада плечевого сплетения по-Кулленкампфу на стороне повреждения 0,5% р-ром бупивокaina из расчета 1,5мг/кг с фармакологической седацией сибазоном 0,1-0,15 мг/кг, тиопентала натрия 1% 2-3 мг/кг/час. В контрольной группе, в 22 случаях, нейроррафия проведена в условиях внутривенной анестезии на спонтанном дыхании при $\text{FiO}_2=0,5$ с использованием сибазона в дозировке 0,15-0,2 мг/кг, кетамина 2-3 мг/кг и фентамила 5-8 мкг/кг. В группе пациентов, прооперированных в условиях внутривенной анестезии, на этапах диагностической электронейростимуляции и фиксации проксимального участка повреждённого нерва приходилось значительно углублять анестезию с применением вспомогательной масочной ИВЛ при $\text{FiO}_2=1,0$. А в двух случаях выполнялась оротрахеальная интубацию трахеи с продолжением операции в условиях внутривенной анестезии и ИВЛ. В группе пациентов, прооперированных в условиях блокады плечевого сплетения по-Кулленкампфу, наблюдался стабильный анальгетический эффект, не было признаков ухудшения самочувствия или дискомфорта больного. При этом обеспечивалась анальгезия в послеоперационном периоде от 6 до 9 часов. Отсутствие угнетающих эффектов внутривенных анестетиков в послеоперационном периоде создавало условия для более быстрого перевода больных в палату отделения.

Выходы: Применение региональной анестезии в виде блокады плечевого сплетения на стороне операции 0,5% р-ром бупивокaina по-Кулленкампфу обеспечивает необходимый интра- и послеоперационный анальгетический эффект, создаёт оптимальные условия для работы хирурга, снижает риск возникновения послеоперационных анестезиологических осложнений.

К вопросу лечения туннельных синдромов

Берлинер Е.Б.

Республиканский Научный Центр Нейрохирургии
Ташкент
Узбекистан
+998712649617
kariev@bcc.com.uz

Особенности анатомического строения мышечно-го, связочного, костного аппаратов создают нередко предпосылки для возникновения стойких болевых синдромов. Из наиболее частых заболеваний такого рода следует отметить синдром карпального канала. Причиной возникновения такового может быть как особенность развития в этой области, так и последствие травмы костей предплечья в зоне лучезапястного сустава. В связи с нахождением в канале срединного нерва симптоматика отражает характер нарушений, а также создает стойкий болевой синдром. Лечение консервативным способом, дает, как правило, временный эффект.

Целью нашего исследования является улучшение результатов хирургического лечения туннельных синдромов.

Материал и методы. Работа основана на результатах хирургического лечения 20 больных с туннельными синдромами в РНЦНХ за период с 2004 по 2008 гг. возраст больных от 10 до 45 лет. Всем больным произведено хирургическое вмешательство, предполагающее рассечение поперечной ладонной связки запястья с обязательным невролизом ствола нерва.

Результаты и их обсуждения. В области локтевого сустава наиболее частым объектом туннельного процесса является локтевой нерв. Проходя в зоне внутреннего мышцелка плеча он также может быть сдавлен в силу перенесенной травмы или особенностей строения. Область внутреннего мышцелка часто подвержена «микротравмам», а также более тяжким повреждениям, в силу которых возникает рубцовый процесс, приводящий к стойкому сдавлению локтевого нерва. Развивающийся после этого гипотрофия мышц предплечья, особенно самой кисти свидетельствует о компрессии локтевого нерва в этом туннеле. В течение этого периода мы имели возможность наблюдать в 6 случаях описанных синдромов.

Выводы. Тактика хирургического лечения аналогична, как и при карпальном канале. Лечение туннельных синдромов представляет важную проблему, ибо это борьба с болью и нарушениями функции ведущих к снижению трудоспособности.

Особенности нейрофизиологических показателей при апалическом синдроме травматической этиологии

Бобоев Ж.И., Мирзабаев М.Ж., Абдукадирова И.А.

Республиканский Научный Центр Нейрохирургии
Ташкент
Узбекистан
+998712649625
kariev@bcc.com.uz

Проведено сопоставление клинических данных и показателей ЭЭГ у больных с апалическим синдромом (АС) травматической этиологии. Обследовано 39 больных с АС, находившихся в РНЦНХ с 2003 по 2007гг. Главным признаком перехода из комы в АС было чередование бодрствования и сна при отсутствии сознания, распад когнитивных функций при сохранности функции ствола. Длительность АС в наших наблюдениях была до года (в среднем 5,4 мес.); 13 больных умерли; у 10 больных в неврологическим статусе изменений не наблюдалось, у 7 больных развивался акинетический мутизм и в 9 случаях отмечался выход из АС с психоневрологическим дефицитом, характерным для деменции. Мониторинг основных нейрофизиологических показателей при АС травматической этиологии показал гетерогенность этих показателей и различные сроки заболевания. Через 1 месяц у 16 больных на ЭЭГ наблюдалось уменьшения индекса \emptyset и Δ волн, амплитуда их снизилась до 50% от исходного уровня, при активирующих пробах дельта активность исчезала, \emptyset активность возростала до 75-80% против 57-65% от исходных. Через 6 месяцев у 9 больных наблюдалось дальнейшее снижение дельта индекса 59% против исходных и \emptyset -индекс составил 60-87%; α -индекс возрос до 13-15%, что указывало на тенденцию к восстановлению восходящих активирующих функций ретикулярной формации. Регистрировались БСК \emptyset -волн, характерные признаки дисфункции стволовых структур. У 10 больных не было изменений начальной патологической активности за весь период наблюдении. У 9 больных признаки сознания появились через 3-4 месяца. К таким признакам относились, прежде всего, реакции больных на болевые раздражения, фиксация взгляда, сложение глазами за движущимся предметом. Проявлялись признаков «продуктивного сознания» больные пытались выполнить простые команды, мимические движения при эмоциональных реакциях становились более дифференцированными. Неблагоприятные критерии нейрофизиологических показателей при мониторировании совпадали с клинически неблагоприятным течением АС и сопровождались отсутствием какой-либо положительной динамики. Благоприятные критерии нейрофизиологических показателей коррелировали с положительной динамикой в течение разных стадий АС. Таким образом, оценка исхода АС может быть проведена при анализе нейрофизиологических методов, проводимых в динамике.

Лечение болевого синдрома у пострадавших с повреждением позвоночника

Боряк А.Л., Бублик Л.А., Лихолетов А.Н.

НИИТО ДонНМУ им. Горького

Донецк

Украина

(062) 311-08-34

likholetov-an@rambler.ru

Травматические повреждения позвоночника многообразны и относятся к числу наиболее тяжелых травм опорно-двигательной системы, надолго исключающих пострадавшего из привычных условий жизнедеятельности, нередко превращая его в инвалида, лишённого возможности трудиться по своей профессии.

Нами произведено эпидемиологическое исследование всех повреждений позвоночника в г. Донецке за 2008 г, что составило 402 случая. Проанализировано 186 историй болезни пострадавших, находившихся на стационарном лечении. В абсолютном большинстве случаев это мужчины 142 (76.34%), соответственно 44 (23.66%) женщины. Переломы в шейном отделе позвоночника имели место у 39 (20.97%) пострадавших, в грудном у 54 (29.03%), в пояснично-крестцовом у 85(45.7%). Повреждение двух отделов позвоночника отмечено у 8 (4.3%) больных.

В структуре ПСМТ доминировали неосложненные переломы позвоночника 124 (66.7%). На первом месте среди клинических проявлений у абсолютного большинства данной категории имел место болевой синдром различной степени выраженности. С целью купирования болевого синдрома и устранения нестабильности в позвоночных сегментах у 18 (9.7%) выполнены репозиционно-стабилизирующие операции. Из них в 7(38.9%) случаях произведен передний аутометаллоспондилодез на уровне шейного отдела позвоночника, в 5(27.8%)-транспедикулярный металлический спондилодез в грудном отделе позвоночника, в 6(33.3%)-в пояснично-крестцовом отделе. Остальным пострадавшим производилось консервативное лечение, которое включало постельный режим до 1-1.5 мес. с последующим ношением шейного ортеза до 2-4 месяцев при повреждениях шейного отдела, ношение корсета до 4-8 месяцев при повреждениях грудного и пояснично-крестцового отделов позвоночника. Сроки иммобилизации варьировали в зависимости от локализации и степени повреждения структур позвоночника, а также в зависимости от возраста пациентов, наличия сопутствующей патологии, в частности явлений остеопороза. Этапно выполнялся рентгенологический контроль, при необходимости - СКТ и денситометрия. Больным проводилось лечение препаратами кальция, назначались для снижения интенсивности болевого синдрома анальгетики, НПВС. Также по показаниям проводилась сосудистая, нейропротекторная терапия.

Отмечено, что болевой синдром регressedировал, либо значительно уменьшался в течение 7-14 дней. Полностью боли в позвоночнике переставали беспокоить больных через 3-5 мес. после травмы.

Повторні оперативні втручання у хворих при бальзових дискових синдромах, оперованих методом мікродискектомії

Бублик Л.О., Мироненко I.B.

НДІ травматології та ортопедії Донецького національного медичного університету ім. М.Горького
Донецьк
Україна
8 050 965-3999
Lbublik@inbox.ru

Цілью роботи явилося поліпшення результатів лікування хворих з грижами міжхребцевих дискових попереково-крижового відділу хребта, шляхом аналізу причин проведення повторних оперативних втручань.

Повторні оперативні втручання проведені у 38 хворих, що складає 6,05% з 628 хворих, що операються в клініці за 2005 – 2008 рік методом мікродискектомії. Серед всіх повторно оперованих було 3 (7,89%) хворих з дійсними рецидивами гриж міжхребцевих дисков. Крім того, у чотирьох хворих (10,52%) була грижа на тому ж рівні, але з протилежного боку, у 5 хворих (13,15%) повторно операції з приводу грижі диска на іншому рівні, тобто з приводу грижі нового диска. Ще п'ять хворих (13,15%) повторно операції у зв'язку з тим, що під час першої операції була видалена грижа лише одного диска за наявності у хвортого гриж одноважно двох дисков. У 4 хворих (10,52%) при першінній операції грижа диска була видалена недостатньо, тому хворі підлягли повторній операції у зв'язку з відсутністю ефекту від попередньої операції. Десять хворих (26,31%) були повторно операції з приводу вираженого рубцово-спаечного процесу із зачлененням до рубців корінців кінського хвоста, відповідно з розвитком радикулярної симптоматики. Троє хворих повторно операції у зв'язку з розвитком в післяопераційному періоді того, що приєднався гнійний епідурит, на тлі розвинутого спондилодисциту. У 5 пацієнтів з грижами дисков на 2-х рівнях виконана однорівнева мікродискектомія, що послужило причиною повторної операції унаслідок рецидиву бальзового синдрому. У 4-х хворих при правильно діагностованому проміжку, оперативне втручання виконане на стороні болю, а не грижового випинання. У 8 – мі хворих недостатнє видалення грижі міжхребцевого диска привело до рецидиву корінцевого синдрому і як наслідок цього – повторній операції. У 13 пацієнтів розвинувся спондилодисцит. Одній з основних причин розвитку спондилодисциту в післяопераційному періоді з'явилася недостатня напруженість гуморального імунітету пацієнта. У хворих з пониженим імунітетом фаза альтерациї, відповідно, переходила у фазу ексудації. Формування епідуральних абсцесів у 3 пацієнтів зумовило реоперацію з санацією вогнища запалення. Основні клінічні прояви рубцево – спайкового епідурита наступали у віддаленому післяопераційному періоді, коли альтерация і ексудація змінилися фазою проліферациї і розвивався бальзовий синдром, з – за якого хворі операції повторно.

Таким чином, адекватний відбір пацієнтів для оперативного втручання методом мікродискектомії, ретельне і всестороннє обстеження хворих в передопераційному періоді, адекватна декомпресія інтраопераційно сприяють зниженню рецидивів бальзового синдрому в ранньому післяопераційному періоді.

Деструкция входной зоны задних корешков в лечении центральных болевых синдромов

Бублик Л.А.

НИИ травматологии и ортопедии Донецкого национального медицинского университета им. М. Горького
Донецк
Украина
8 050 965-3999
Lbublik@inbox.ru

Центральные болевые синдромы при последствиях повреждения спинного мозга и его корешков являются наиболее тяжелыми и мучительными состояниями, характеризуемыми как «денервационные», «деафферентационные» боли. Нами коагуляция входной зоны задних корешков произведена у 12 пациентов. Из них центральный болевой синдром был обусловлен последствиями повреждения спинного мозга и корешков конского хвоста у 8 больных, повреждением плечевого сплетения - у 3, ампутацией на уровне верхней трети плеча - у одного. Операция включала в себя одновременное проведение менингомиелорадикуолиза с двухсторонней коагуляцией входной зоны задних корешков. Протяженность деструкции осуществлялась через каждые 2мм на протяжении 2 сегментов выше места повреждения, в месте повреждения и на 1 сегмент ниже с 2-х сторон. протяжении двух сегментов выше места повреждения спинного мозга. Для коагуляции входной зоны задних корешков с максимальной точностью и меньшей травматизацией структур спинного мозга применялся разработанный стереотаксический аппарат. DREZ позволяет произвести менингомиелолиз, устранив болевой синдром. У трех больных с последствиями разрыва плечевого сплетения во время операции на шейном отделе спинного мозга на уровне C4-C6 позвонков разделялись арахноидальные сращения, образовавшиеся после травмы в месте отрывов корешков от спинного мозга на стороне повреждения. Протяженность деструкции входной зоны задних корешков в интермедиолатеральной борозде (от 10 до 20 очагов) определялась количеством поврежденных корешков. Стойкий положительный эффект значительного уменьшения интенсивности боли, частоты ее появления и количества потребляемых анальгетиков отмечено у 8 больных.

Нейрофізіологічні (НФ) тести в діагностиці тунельних синдромів верхніх кінцівок

Чеботарьова Л.Л., Третьякова А.І

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
(044) 483-9535
admin@trainingforce.ua

Мета дослідження – удосконалення діагностики функціонального стану чутливих та рухових волокон нервів верхньої кінцівки при тунельних синдромах, що супроводжуються болем.

Матеріал та методи дослідження. Клініко-НФ дослідження проведено у 80 пацієнтів з тунельними синдромами верхньої кінцівки. Переїажали чоловіки - 55% обстежених, вік хворих від 18 до 65 років. З них – 35 хворих із карпальним синдромом, 20 – кубітальним синдромом, 5 – компресія в каналі Гійона, 10 – синдромом верхньої апертури грудної клітини. Використано комплекс НФ методів діагностики: ЕНМГ визначення швидкості проведення збудження по сенсорних, моторних та вегетативних волокнах нервів; за допомогою методу інчингу – наявність і поширеність локального блоку проведення сенсорними та моторними волокнами. Для диференційної діагностики з корінцевими порушеннями на шийному рівні використовували дослідження F-хвилі з розрахунком проксимальної швидкості проведення та метод сегментарної магнітної стимуліації (МС) з визначенням корінцевої затримки (КЗ). При клінічній оцінці звертали увагу на прогресуючий болювий синдром, ранні прояви трофічних порушень. Больовий синдром оцінювали за візуальною аналоговою шкалою та співставляли з результатами ЕНМГ діагностики.

У 80% випадків з неврологічним дефіцитом та вираженими змінами при ЕНМГ діагностиці проведено оперативне втручання (невроліз та декомпресія нерва на відповідному рівні, видалення шийного ребра). Позитивними результатами лікування вважали: зникнення або послаблення бальового синдрому, покращення чутливої та рухової функцій нерва, відновлення провідності в зоні деміслінізації, підвищення М-відповідей м'язів в зоні іннервакції. У 20% пацієнтів з діагностованим тунельним синдромом позитивна динаміка спостерігалася при проведенні повторних курсів консервативного лікування з широким використанням фізіотерапевтичних методів. ЕНМГ діагностику проводили на всіх етапах лікування. Якщо через 1-1,5міс після курсу консервативного лікування не спостерігалася позитивна динаміка, хворим пропонували хірургічне втручання. При двобічному синдромі карпального каналу операювали спочатку більш уражену руку.

В цілому, НФ діагностика тунельних синдромів верхньої кінцівки є стандартом для встановлення рівня і ступеня тяжкості ураження нервів, фокальної деміслінізації, виразності та гостроти денерваційного процесу, зауваження постгангліонарних симпатичних волокон. Завдяки отриманню об'єктивних критеріїв стану нерва забезпечується обґрунтування показів та вибору оптимальної тактики хірургічного лікування, удосконалення контролю ефективності застосованого лікування.

Комплексна діагностика корінцевих більових синдромів попереково-крижового відділу хребта з використанням магнітної стимуляції (МС)

Чеботар'єва Л.Л., Трет'якова А.І., Червиц Г.К.

Інститут нейрохірургії ім. акад. А. П. Ромоданова

АМН України

Київ

Україна

(044) 483-9535

admin@trainingforce.ua

Метою дослідження було визначення найбільш інформативних нейрофізіологічних (НФ) методів діагностики та критеріїв компресії корінцевих і спинномозкових структур поперекового відділу (ПВСМ) у співставленні з клінічними даними оцінки більового синдрому і неврологічного дефіциту, результатами нейровізуалізуючих досліджень (МРТ, КТ).

В роботі аналізуються результати клініко-інструментальних обстежень 150 хворих з вираженим більовим синдромом на тлі компресійного синдрому L5-SI корінців, з них 30 хворих з вторинною дискогенною мієлорадикулопатією (або мієлорадикулопатією). Вік хворих від 18 до 72 років. Діагноз встановлено на підставі клініко-інструментальних даних, НФ дослідження: електронейроміографії (ЕНМГ) та транскраніальної магнітної стимуляції (ТМС). Визначено чутливість та специфічність сегментарних викликаних моторних потенціалів (ВМП) на ТМС та магнітну стимуляцію корінців L5-SI, параметрів Н-рефлексу, F-хвилі – для оцінки стану кірково-спінальних (пірамідних) шляхів; рефлекторної збудливості спінальних мотонейронів поперекового потовщення; корінцевого апарату L5-SI; комплексу показників ЕНМГ – для оцінки функції моторних, сенсорних та симпатичних волокон у складі нервів нижньої кінцівки. У діагностиці мієлопатії найбільш інформативними були результати комплексу ТМС-ЕНМГ методів, зокрема, збільшення часу центрального (спінального) моторного проведення з врахуванням F-хвилі. У 10% хворих з більовим синдромом виявили супутні полі невропатію нижніх кінцівок. При цьому найбільшою чутливістю характеризувалися ЕНМГ показники: резидуальна та термінальна латентності, швидкість проведення збудження по моторних волокнах велико- та малогомілкових нервах, сенсорних волокнах поверхневого малогомілкового та літкового нервів, збільшення хроно- і тахеодисперсії, реєстрація А-хвилі.

Висновки. Використання комплексу МС-ЕНМГ методів дозволило удосконалити діагностику корінцевих більових синдромів поперекового рівня, зауваження сегментарних та провідниківих структур спинного мозку, оцінки ступеня порушення їх функції на доопераційному етапі та оцінку відновлення функцій у післяопераційний період.

Аналіз фізических процесів при лечении пациентов с дегенеративными заболеваниями позоночника методом пункционной поликанальной лазерной декомпресии диска

Чудновский В.М.¹, Юсупов В.И.¹, Иваненко А.В.², Зевахин С.В.³, Баранцевич Е.Р.³

¹ НОЦ «Медицинская физика» ИФИТ ДВГУ,

² ФГУ РНХИ им. проф. А.Л. Поленова,

³ СПбГМУ им.акад. И.П. Павлова

Владивосток, Санкт-Петербург, Санкт-Петербург

Россия

+7-921-903-84-93, 8-812-903-84-93

avivanenko@mail.ru

Цель. Изучить физические процессы возникающие при использовании пункционной поликанальной лазерной декомпрессии диска (ППЛДД).

Материалы и методы. Было проведено экспериментальное исследование физических процессов, возникающих при ППЛДД *in vivo* и *in vitro*. Использовано 3 препарата межпозвонковых дисков трупов человека. Исследования проводились при лечении методом ППЛДД у 50 пациентов с протрузиями и грыжами пояснично-крестцового отдела позвоночника.

Результаты и их обсуждение. Показано, что в условиях контактного лазирования межпозвонкового диска (МД) излучением полупроводникового лазера мощностью (3 Вт) с длиной волны 0,97 мкм по методике ППЛДД в водонасыщенной ткани МД генерируются мощные акустогидродинамические возмущения ударного типа. Они возникают вследствие контакта разогретого до высоких t (700 – 1000 °C) дистального участка лазерного оптоволокна с водой и водонасыщенной фиброзно-хрящевой тканью МД. Это приводит к взрывному кипению водного раствора и горению коллагенсодержащей хрящевой ткани в пределах лазерного канала. Горение, совместно с кипением воды приводит к появлению многочисленных парогазовых пузырьков, которые поднимают квазистатическое давление в диске до значений 5·103 – 104 Па и более. В динамике рост давления промодулирован низкочастотными колебаниями с частотой ~ 1 – 10 Гц и колебаниями ударного типа с частотой порядка 100 Гц, амплитуда которых составляет ~ 102 – 3·102 Па. Предположительно низкочастотные колебания образуются в результате периодического сброса давления при выходе парогазовой смеси из зоны действия лазерного волокна, а колебания ударного типа возникают вследствие возбуждения резонанса Гельмгольца в дегенеративно изменённом участке МД с грыжей. Акустомеханическое возбуждение в условиях резонанса Гельмгольца приводит к перемещению, перемешиванию насыщенной газом дегенеративно изменённой ткани в пространстве дефекта фиброзного кольца и грыжевого выпячивания. Таким образом, менее плотная, насыщенная газом ткань за счёт переноса замещает грыжу, что приводит к видимому при КТ исследовании резкому снижению плотности грыжевого выпячивания (на 20 и более ед. Хаунсуїлда) и, как следствие, снижению дискогенной компрессии спинномозговых корешков. Количество разрушаемой ткани диска при этом не более 2-3%.

Выходы. Таким образом, основой действия ППЛДД является не формирование «резервной полости» в диске, а акустические и гидродинамические процессы, приводящие к падению плотности грыжи и в дальнейшем ее резорбции.

фМРТ в предупреждении двигательных нарушений при хирургическом удалении глиом полушарий головного мозга

Чувашова О. Ю.

Научно-практический центр лучевой диагностики
АМН Украины
Киев
Украина
8 044 4832063
chuvashev@ukr.net

Введение. Возможность метода функциональной МРТ неинвазивно получать визуальную информацию о локализации и состоянии моторносенсорной зоны при очаговых поражениях полушарий головного мозга, что имеет важное значение для выбора тактики и оптимизации нейрохирургических вмешательств.

Цель.: С помощью фМРТ получить визуально регистрируемые данные об изменениях локализации зоны двигательной активации у больных с глиомами полушарий мозга перед оперативным вмешательством для их учета при планировании доступа, позволяющего уменьшить риск повреждения двигательной зоны.

Методы. ФМРТ исследования производились на 1,5 Тесла МР-томографе . Изображение поверхностных восходящих вен полушария мозга на стороне локализации опухоли получалось с помощью МР-венографии. Оценка результатов операции проводилась в двух группах со сходной локализацией и видами глиом, прошедших только фМРТ или только МРТ.

Результаты. фМРТ исследования проведено перед операцией у 37 больных с глиомами полушарий головного мозга разной локализации (15 астроцитом, 5 олигодендроглиом, 17 глиобластом). При планировании и выборе оптимального доступа для удаления внутримозговой опухоли проводилось сопоставление фМРТ данных о локализации двигательной активации с расположением поверхностных вен полушария мозга и опухолью, что давало возможность хирургу в условиях реального операционного поля идентифицировать расположение соответствующих поверхностных вен и ориентироваться в отношении топографии двигательной зоны коры полушария мозга.

Выводы. Сопоставительный анализ двух групп наблюдений показал, что учет данных фМРТ и МР-венограмм во время операции по поводу глиом, локализующихся вблизи функционально значимой - моторносенсорной зоны полушария мозга, позволяет на 16-18 % в раннем послеоперационном периоде уменьшить двигательные нарушения в контролатеральных, по отношению к пораженному полушарию, конечностях.

Боли и ригидность позвоночника у детей и подростков

Демченко А.В.

ГУ «Інститут патології позвоночника і суставів ім. проф. М.І. Ситенка» АМН України
Харків
Україна
7153420
ademchenko@yahoo.co.uk

Патология позвоночника и содержимого позвоночного канала различной этиологии у детей и подростков в большинстве случаев сопровождается однотипной клинической картиной: болями и ограничением подвижности в позвоночнике. Важно даже при первичном осмотре больного с защитными миотонически-болевыми синдромами позвоночника точно установить характер и локализацию патологического процесса, потребность в соответствующих лабораторных и эффективных лучевых визуализирующих методах исследования.

Цель: Исследовать особенности миотонически-болевого синдрома у детей с различными заболеваниями и повреждениями позвоночника.

Материал и методы: Результаты клинических рентгенологических, КТ, МРТ, электрофизиологических исследований 350 детей от 3 до 17 лет, с патологией позвоночника различной этиологии.

Результаты: Ошибки в диагностике на начальных этапах обследования больных с воспалительными поражениями позвоночника у 29 больных составляли до 85%. Отсрочка в постановке окончательного диагноза была от 2-х недель до 3,5 месяцев. Основные причины – недооценка общесоматического состояния и недостаточное проведение лабораторных исследований. Опухолевые и опухолеподобные поражения наблюдались у 41 больного. Отсрочка в постановке окончательного диагноза была от 2-х месяцев до 1,5 лет. Основные причины – некачественное и неадекватное лучевое исследование и неквалифицированная трактовка полученных данных. Стressовые и развивающиеся на их основе ранние дегенеративные заболевания и деформации позвоночника (спондилоартрозы, спондилолизы, спондилолистезы) исследованы у 193 больных.

Отсрочка в постановке точного диагноза была от 4-х месяцев до 2 лет. Причины – недостаточная осведомленность врачей о сущности патологии и некачественное лучевое обследование.

Внутриканальная опухоловая патология исследована у 6 больных. Отсрочка в постановке точного диагноза была от 8 месяцев до 6 лет. Причины – отсутствие квалифицированного неврологического, электродиагностического и лучевого обследования.

Травмы позвоночника были причиной болей в спине у 16 больных. Причиной несвоевременной диагностики (апофизеолизы, посттравматическая нестабильность) была недостаточно детальная оценка структурных повреждений позвоночно-двигательных сегментов.

Миотензопатии спины были причиной у остальных больных. Основным источником болевой импульсации являлись сухожильно-мышечные комплексы разгибателей спины. Причины неправильной диагностики этих состояний являлась недостаточная клиническая оценка опорно-двигательной системы.

Выводы. Основой структурно-функционального анализа патологического процесса поражённых позвоночных сегментов может быть синдромологическая оценка их опорной, двигательной и защитной функций.

Вертебропластика в лечении болевого синдрома при остеопорозе позвоночника

**Дейниченко Ю.К., Середа Д.А., Ивахненко Д.С.,
Ларин А.В., Нелепин С.Н., Козин М.В.**

Запорожский государственный медицинский университет
Запорожье
Украина
8(0612)343686
pxob640354@mail.ru

Цель: изучение метода вертебропластики в лечении болевых синдромов при остеопорозе позвоночника.

Материал и методы: Проведено 59 вертебропластик у больных с болевыми синдромами на фоне остеопороза позвоночника. Из прооперированных 28 больных - 12 мужчин и 16 женщины. В возрасте от 48 до 74 лет. В 42 случаях вертебропластика проведена односторонним доступом, 17 случаях двусторонним.. В 38 случаях были проведены многоуровневые вмешательства. Показаниями для проведения вертебропластики были не осложненные патологические переломы позвонков, сколиозы, нарушение биомеханической функции позвоночника, что сопровождалось болевыми синдромами на фоне критического остеопороза. Операции проводились под местной анестезией при контроле операционного ЭОПА всех этапов операции.. Для вертебропластики нами использовался костный цемент Simplex в объеме 6,0 – 8,0 мл. на один позвонок. Среднее время при одностороннем доступе на одном уровне составляло 20 мин. При многоуровневых повреждениях операции проводились в несколько этапов с промежутками в 2-3 дня. Все больные активизированы через 2 часа после операции. Уменьшение болевого синдрома отмечено во всех наблюдениях. Умеренные мышечные боли отмечаемые в месте введения операционных игл купировались в течении 2-3 дней консервативными способами. В катанамнезе у 18 прооперированных больных примерно через 1 месяц после оперативного вмешательства отмечено кратковременное усиление болевых ощущений в позвоночнике, в последующем эти боли регрессировали. Осложнений и нарастания неврологической симптоматики у прооперированных больных не отмечено.

Выводы: Вертебропластика, как малоинвазивный хирургический метод при критическом остеопорозе позвоночника позволяет добиться уменьшения болевого синдрома, улучшения статики и биомеханической устойчивости позвоночника, что в значительной мере улучшает качество жизни пациентов.

Ефективність пункційної вертебропластики у лікуванні бальгових вертебробогенних синдромів

Дяків В., Струк Ю.

Комунальна міська клінічна лікарня швидкої медичної допомоги
Львів
Україна
0322-597-232
volodfr@yahoo.fr

Пункційна вертебропластика – ефективний малоінвазивний метод для забезпечення стабільноті ушкоджених хребців та усунення бальгових вертебробогенних синдромів.

Матеріали та методи. Пункційна вертебропластика застосовується в клініці з жовтня 2007 р. За цей період прооперовано 16 хворих: 4 хворих – з агресивними гемантіомами тіл хребців на поперековому рівні; 11 хворих – з патологічними зламами хребців внаслідок остеопорозу та 1 хворий з вираженим болевим синдромом на фоні верифікованої грижі Шморля. Пункція тіла хребця виконувалася голкою системи «Stryker», що вводилася трансперкутанно транспедункулярно з однієї сторони. В одному випадку вертебропластика супроводжувалася також педункулопластикою в зв'язку із поширенням патологічного процесу на дужку хребця. Використовувався кістковий цемент «Palacos» в кількості 3-8 мл, за допомогою якого вдавалося виповнити порожнину гемантіоми та забезпечити опірність пошкодженого тіла хребця вертикальним навантаженням та перешкодити розвитку патологічного зламу. Термічна дія кісткового цементу спричиняла дерецецію періосту хребців, що призводило до регресу бальгового вертебробогенного синдрому.

Результати. У 15 пацієнтів (94%) пацієнтів досягнуто повного регресу бальгового синдрому. 1 пацієнт (6%) відмітив зменшення бальгового синдрому після вертебропластики, проте після 2 тижнів бальгові відчуття частково відновилися.

Висновки. Пункційна вертебропластика є високоекспективним малоінвазивним методом лікування цілого ряду патологічних процесів, що супроводжується деструкцією хребців. Поряд з вираженим терапевтичним та стабілізуючим ефектом досягається значний регрес бальгового синдрому та попереджується розвиток неврологічних розладів у майбутньому.

Лікування інвалідизуючої спастики та виражених вертеброборгенных нейропатичних більових синдромів методом нейротомії

Дяків В., Струк Ю., Батюк А.

Комунальна міська клінічна лікарня швидкої медичної допомоги
Львів
Україна
0322-597-232
volodfr@yahoo.fr

Проблема ефективного лікування інвалідизуючої спастики та вертеброборгенных нейропатичних більових синдромів є надзвичайно актуальною у випадках неефективності медикаментозної, кінезота фізіотерапії.

Матеріали та методи. В 2-му нейрохірургічному відділенні Львівської міської клінічної лікарні швидкої медичної допомоги за 2003-2008 рік спостерігалося 5 хворих із вираженою спастичністю та вираженими болями нейропатичного характеру нижче рівня пошкодження спинного мозку, які виникли внаслідок перенесеної важкої хребетно-спинномозкової травми з повним ураженням спинного мозку. Всі хворі - чоловічої статі віком від 19 до 52 років. У гострому періоді травми хворим проведено декомпресивно-стабілізуючі операції на рівні грудного (5 хворих) та шийного віddілів хребта (1 хворий). Всім хворим тривалий час (більше 1-го року) проводилася протиспастична медикаментозна терапія, фізична реабілітація та санаторно-курортне лікування, що не принесли бажаного ефекту. Під операційним мікроскопом з допомогою нейростимулатора фірми B-Braun проведено нейротомію (DREZ-томію за методом Sandou, 1970) на рівні поперекового потовщення.

Результати. У всіх хворих після проведеного хірургічного втручання методом DREZ-томії відмічався повний регрес спастичності та більового синдрому у нижніх кінцівках, збільшення інтервалів сечопуску в зв'язку із зменшеннем спастичності детрузора сечового міхура. Досягнутий ефект проведеного лікування дозволив хворим відмовитися від прийому аналгетиків, протиспастичних та психотропних препаратів. Значно покращився догляд за хворими, що сприяло швидкому загоєнню наявних пролежнів (у 2 хворих).

Висновки: DREZ-томія на рівні поперекового потовщення є ефективним методом при лікуванні медикаментозно резистентної інвалідизуючої спастики у нижніх кінцівках у віддаленому періоді важкої хребетно-спинномозкової травми.

«Запалення трійчастого нерва» архаїзм чи необґрунтовано відкинута вірна назва?

Федірко В.О.

Інститут нейрохірургії ім.акад.А.П.Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
044-486-24-33
fedirkovol@ukr.net

Вступ. Терміну «невралгія трійчастого нерва»(НТН) у вітчизняній літературі передував термін «запалення трійчастого нерва», та з часом останній втратив свою вагу і застосування. З широким визнанням в якості етіологічного чинника судинної компресії та електронно-мікроскопічні дослідження вражених фрагментів корінця як трійчастого так і язикоглоткового нервів з верифікацією процесів деміелінізації, реміелінізації, взагалі не розглядається питання про запальний процес в патогенезі НТН. Лікування полягає у застосуванні симптоматичної терапії, при її неефективності чи регресі - проведенні хірургічного втручання, гама-ніж терапії.

Метою роботи було з'ясування механізмів, що лежать в основі патогенезу синдромів гіперактивної дисфункції черепних нервів(СГД ЧН).

Матеріали і методи. Проведено спостереження та дослідження 360 хворих з НТН та інших СГД ЧН, клінічні, вірусологічні, імунологічні, інтраопераційні, гістологічні та електронно-мікроскопічні.

Результати та їх обговорення. Виконано операції ревізії структур мосто-мозочкового кута, мікросудинної декомпресії корінця відповідного нерва, при потребі невролізу, селективної проксимальної ризотомії, у випадку наявності пухлин - їх видалення (загалом 382 операції). Виявляли локальні зміни в зоні ушкодженого корінця у вигляді потовщення і зміни кольору арахноїдальної оболонки на бліескато-мутний. При обстеженні 360 хворих з СГД в 67% виявлено контамінацію герпес-вірусів, лімфоцитоз при маніфестації та рецидивовані синдромів і лімфопенію при тривало існуючому періоді проявів СГД, в 87% підйом ЦІК, аутонейросенсіблізацію; в 73% виразні арахноїдальні злукі і зміни арахноїдальної оболонки в місці судинно-нервового конфлікту. Проведене гістологічне та електронно-мікроскопічне дослідження фрагментів арахноїдальної оболонки з місця невролізу виявило лімфоцитарні включення та ознаки запального процесу. Розроблено комплекс патогенетично обґрунтованого медикаментозного лікування і застосовано у 192 пацієнтів з позитивним ефектом в 147(76,6%).

Висновки. Інтраопераційні, лабораторні, гістологічні та електронно-мікроскопічні дані вказують на наявність запального процесу або його наслідків в зоні судинно-нервового конфлікту при СГД. Виявлені дані вказують на необхідність перегляду підходів як щодо питань патогенезу, так і, відповідно, лікувальної тактики при СГД. Лікування повинно починатись/ включати протизапальну, десенсиблізаційну, імуно-корегуючу терапію. У випадку іх неефективності має бути застосована операція ревізії структур відповідного корінця ЧН, невролізу, мікросудинної декомпресії.

Мікротопографічні особливості взаємостосунків судин і корінців черепних нервів як передумова розвитку нейроваскулярно-компресійних синдромів

Федірко В.О.

Інститут нейрохірургії ім.акад.А.П.Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
044-486-24-33
fedirkovol@ukr.net

Вступ. Невralгія трійчастого (НТН), язикоглоткового (НЯН) нервів, гемілицевий спазм (ГЛС) та інші синдроми гіперактивної дисфункції (СГД) об'єднані спільним етиопатогенетичним судинно-компресійним механізмом їх розвитку. Разом з тим існуючі щільні контакти судин з черепними нервами (ЧН), як за даними МРТ, морфологічних, так і інтраопераційних досліджень, далеко не завжди приводять до розвитку синдромів.

Методою дослідження було з'ясувати мікротопографічні особливості взаємостосунків судин і корінців черепних нервів при СГД у порівнянні з контролем.

Матеріали і методи: 335 хворим було виконано 355 операцій мікросудинної декомпресії (МСД) ЧН з приводу СГД, з них 7 ревізій і 9 повторних з-за рецидиву болю; в 4 двосторонньої НТН по 2 операції. Вік хворих був від 18 до 80 років. Жінок було 213(63,5%), чоловіків – 121(36,5%).

Результати. Всі взаємостосунки зафіксовано схематично, проведено фото- та відео реєстрацію. Відмічено чіткі особливості взаємостосунків судин і корінців нервів в групі СГД, достовірно відмінні від контролю, що полягають у впливі судини на корінець в напрямку вектору пульсаторної хвилі (ВПХ). При збільшенні операційного мікроскопу x8-12 відмічено зміну колору в корінці (на сіро-водянистий) в місці компресії. Відмічено, що ці зміни регресують безпосередньо після декомпресії. В переважаючій більшості випадків відмічено наявність виразних арахноїdalьних злук безпосередньо навколо зони судинно-нервового конфлікту.

Висновки: До розвитку змін у нерві призводить таке розташування судини по відношенню до корінця, при якому ВПХ наближається до перпендикуляра. Чим ближче направок ВПХ, що передається з судини на корінець, до прямого кута, тим більше здавлення капілярного русла в корінці і виразніше ішемія. Необхідно умовою розвитку СГД є така ритмічна механічна компресія ЧН, що призводить до порушення мікроциркуляції та розвитку локальної ішемії в ділянці контакту, а з часом – до комплексу дегенеративно-дистрофічних змін. Не „травматизація” корінця нерва під час мікросудинної декомпресії і не „ремелінізація” дають регрес СГД, але реперфузія чи відновлення нормального кровотоку в корінці нерва сприяють нормалізації його функції. СГД ЧН обумовлені судинною компресією мають характерні прояви порушення функції за гіперактивним типом, що відрізняє їх від інших „невропатій” і повинно бути враховано як при діагностиці, так і відборі хворих для операції МСД, що є запорукою високої ефективності лікування.

Ранні інтракраніальні ускладнення після хірургічного лікування гідроцефалії у дітей діагностовані методом КТ

Гетьман О.М., Робак О.П., Робак К.О., Пилипас О.Ю., Маховський С.В.

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
0444830668
olegrobak@mail.ru

Лікворошунтуючі та ендоскопічні операції в теперішній час являються найбільш розповсюдженім і ефективним методом лікування гідроцефалії. В результаті цих операцій компенсований перебіг гідроцефалії досягається у 80-90%. Подальший перебіг захворювання може супроводжуватись виникненням післяопераційних ускладнень та погіршити результати лікування. За даними різних авторів ускладнення після хірургічного лікування гідроцефалії виникають у 10-20 % спостережень.

Мета роботи. Оцінка функціонування шунтуючої системи. Уточнення місцеположення шунта та його цілісність. Визначення товщини мозкового плаща та розмірів лікворної системи. Виявлення інтракраніальних ускладнень після хірургічного лікування гідроцефалії у дітей.

Матеріали і методи. Проведено аналіз КТ-обстежень 102 хворих після хірургічного лікування гідроцефалії. 90 хворим було проведено лікворошунтуючу операцію, 12 – ендоскопічним методом. Вік пацієнтів становив 1 міс - 16 років, з них жінок - 55, чоловіків – 47. Дослідження проводилися на рентгенівських комп’ютерних томографах.

Результати і їх обговорення. Регрес гідроцефалії був виявлений у 82 (80,4%) хворих, що характеризувалось зменшенням розмірів шлуночкової системи, зникненням перивентрикулярного набряку, потовщенням мозкового плаща. У 20 (19,6%) пацієнтів були виявлені ускладнення після хірургічного лікування. Крововиливи в шлуночкову систему у 1-го хворого. Крововиливи в суб- і епідуральні простори у 11 хворих. Гідроми – 4. Наявність поренцефалічного каналу – 1. екстравентрикулярне розташування краніального кінця шунта – 2. інфекційно-запальні ураження – 1.

Висновки. КТ являється ефективним і достатнім методом діагностики ранніх ускладнень після хірургічного лікування гідроцефалії у дітей. Виконанням контрольної КТ у ранньому післяопераційному періоді повинно бути правилом, а динамічне спостереження при погіршенні стану пацієнта та незалежно від його виникнення кожного року

Діагностика ефективності лікування токсоплазмозу у хворих на СНІД методом МРТ

**Гетьман О.М., Робак О.П., Робак К.О.,
Гетьман Л.І., Пилипас О.Ю., Маховський С.В.**

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
0444830668
olegrobak@mail.ru

Ураження центральної нервової системи у хворих на СНІД зустрічається у 30-90% випадків. Токсоплазмоз – найбільш поширене опортуністична інфекція, частота якої становить 33-70%.

Мета роботи. Вивчити зміни в речовині мозку, обумовлені токсоплазмозом, у хворих на СНІД до та після лікування.

Матеріали і методи. Обстежено 56 хворих з ВІЛ-інфекцією. У 32 поставлений діагноз «вторинний токсоплазмоз» з урахуванням МРТ картини та лабораторних методів дослідження. Вік пацієнтів становив 18-41 років, з них жінок – 22, чоловіків – 34. Дослідження проводилися на магнітно-резонансних томографах з напруженістю магнітного поля 0,5-1,5 Тл без та з контрастуванням.

Результати і їх обговорення. На МРТ визначалась моно- чи полівогнищевість з локалізацією в субкортикальних відділах білої речовини і в підкоркових вузлах. Осередки ураження супроводжувались перифокальним набряком. Спостерігалось кільцеподібне чи вузлове посилення після введення контрастуючого агенту. У 98% випадків діагноз токсоплазмозу підтверджувався за допомогою серологічних методів (визначення IgG Tox. gondii в сироватці крові), однак у імунонедефіцитних пацієнтів серологічні реакції в 2-3% були негативними. В деяких випадках збудник був виявлений в СМР методом ПЛР. У трьох пацієнтів діагноз верифікований методом стереотаксичної біопсії. Вирішальне значення для діагностики має успішне лікування протитоксоплазмозними препаратами у вигляді зменшення чи повного регресу вогнищ (по даним МРТ).

Висновки. МРТ являється високоінформативним діагностичним методом у хворих з ВІЛ-інфекцією, який дозволяє адекватно оцінити стан як речовини мозку, так і лікворних просторів до і після специфічного лікування.

Консервативные методы в системе комплексного лечения дисковенных болевых синдромов

**Гиоев П.М., Яковенко И. В., Худяев А.Т.,
Кокин Г.С.**

Российский научно-исследовательский
нейрохирургический институт им. проф. А.Л.Поленова
Санкт-Петербург
Россия
+ 7 812 388-28-44, + 7 911 751-77-30
gioeva_e@mail.ru

Цель исследования – уточнение возможностей разработанного авторами метода лечения поясничных болевых синдромов при различных поражениях поясничного отдела позвоночника.

Материал и методы. Работа основана на анализе результатов комплексного клинического обследования и лечения 1010 больных с грыжами межпозвонковых дисков, которым не было показано (или было противопоказано) хирургическое лечение. Всем больным произведено комплексное клиническое и лучевое обследование перед началом лечения, а в дальнейшем проводилось диспансерное наблюдение и, при наличии показаний, повторные курсы лечения 1 раз в 6 месяцев, в амбулаторном режиме, без отрыва от производства. Базовой была методика, основанная на том, что при поражении корешков спинного мозга боли проецируются на кожу, причем их проекция не соответствует дерматому распределению корешковой иннервации. Создание в этих точках (строго специфичных для каждого спинномозгового нерва) очагов раздражения, путем внутриожного введения препаратов на основе змеиного яда либо некоторых гомеопатических средств, блокирует проведение импульсов болевой чувствительности по толстым периферическим нервным волокнам. Лечебный комплекс включал также ортезирование, тракцию и фоновую медикаментозную терапию, представленную сосудорасширяющими препаратами, витаминами и стимуляторами reparatивных процессов.

Результаты и их обсуждение. В группе больных с дискорадикулярными конфликтами, насчитывающей 330 пациентов, при оценке результатов лечения по Mc. Nab (1976) отличные и хорошие результаты через 1 месяц выявлены в 267 (80,9%) случаях, через 1 год – в 322 (97,5%), через 4 года – в 312 (94,5%) случаях. Удовлетворительные результаты через 1 месяц отмечены у 63 (19,1%) пациентов, через 1 год – у 18 (2,4%) и через 4 года – у 8 (5,4%). У 680 больных, имевших грыжи дисков без четких признаков дискорадикулярного конфликта, результаты лечения были следующими. Отличные и хорошие результаты через 1 месяц имели место у 606 (89,1%), через 1 год – 674 (99,1%), через 4 года – 676 (99,4%). Удовлетворительные результаты через 1 месяц – 74 (19,1%), через 1 год 6 (0,9%), через 4 года – 4 (0,6%). Неудовлетворительных результатов не отмечали.

Выходы. Комплекс консервативных мероприятий на основе блокад по функционально значимым точкам является высокоеффективным методом лечения, позволяющим добиться регресса болевого синдрома (даже при наличии дискорадикулярного конфликта) и обеспечивает адекватное качество жизни за счет стойкой и длительной ремиссии.

Артрозы и лигаментозы позвоночника как причина поясничных болевых синдромов

Гиоев П.М., Яковенко И.В.

Российский научно-исследовательский
нейрохирургический институт им. проф. А.Л.Поленова
Санкт-Петербург
Россия
+ 7 812 388-28-44, + 7 911 751-77-30
gioeva_e@mail.ru

Цель исследования – уточнение роли и частоты и особенностей клинического течения неврологических проявлений артрозов и лигаментозов поясничного отдела позвоночника.

Материал и методы. Анализу подверглись результаты комплексного обследования и лечения 346 больных, из которых у 240 (69,4%) в качестве ведущей причины заболевания определили спондилоартроз (или артроз задних межпозвонковых суставов). В 36 (10,4%) случаях был выявлен междужковый лигаментоз или гипертрофия желтой связки. Межостистый лигаментоз в «чистом» виде имел место у 24 (6,9%) больных. Межпоперечный и поперечно-подвздошный лигаментоз достоверно выявлен у 14 (4,0%) пациентов. Межостистый артроз был выявлен в 6 (1,7) случаях. Крестцово-подвздошный периартроз (сакроилилит) имел место у 26 (7,5%) больных. Основным клиническим проявлением артрозов и лигаментозов были локальные болевые синдромы, в «чистых» наблюдениях не сопровождавшиеся очаговой неврологической симптоматикой, что на этапе первичной диагностики было основным дифференциально - диагностическим критерием. Окончательный диагноз ставился по данным лучевой диагностики, причем в большинстве случаев было достаточно проведения спондилиографического исследования. Значительно чаще эти заболевания встречались в сочетании с другой патологией поясничного отдела позвоночника и их проявления были завуалированы основной неврологической симптоматикой. Основной причиной долгого и безуспешного лечения этих пациентов было отсутствие у лечащих врачей знаний о роли и течении этих заболеваний, проявления которых в большинстве случаев приписываются остеохондрозу. Если спондилоартроз, междужковый лигаментоз, межостистый артроз и сакроилилит в основном встречались у лиц старше 50 лет, то межостистый и межпоперечный лигаментоз были уделом пациентов молодого возраста, а причиной их появления было травматическое воздействие на позвоночник. Лечение изолированных артрозов и лигаментозов состояло во внутрисвязочном (либо внутрисуставном введении) нестероидных противовоспалительных препаратов либо кеналога. В последние годы с успехом применяли гомеопатические препараты (дискус – композитум и цель – Т). К химической дерецепции суставов и связок прибегли лишь в 82 случаях, в основном у больных со спондилоартрозом и межпоперечным артрозом.

Результаты и их обсуждение. В анализируемой группе больных, хорошие и отличные результаты лечения, получили у 321 (97,7%), удовлетворительные у 25 (3,3%) пациентов.

Выводы. Заболевания суставно-связочного аппарата позвоночника, следует рассматривать как самостоятельные заболевания, с характерными клиническими проявлениями и специфическими способами лечения.

Електронейроміографічна діагностика дистальної симетричної поліневропатії (ДДСП) у хворих на цукровий діабет з вираженим бальзовим синдромом

Гриб В.А.

Івано-Франківський національний медичний
університет
Івано-Франківськ
Україна
80342503686
enmg@mail.ru

Мета: вивчити електронейроміографічні (ЕНМГ) характеристики стану периферійних нервів у зіставлених з вираженістю бальзового синдрому у хворих на цукровий діабет з ДДСП.

Матеріали і методи. Обстежено 116 хворих на ДДСП з різним ступенем виразності бальзового синдрому. Бальзний синдром оцінювали з використанням візуально-аналогової шкали (ВАШ). ЕНМГ діагностику проводили за допомогою апарату «Нейрон-ЭМГ-Мікро», розраховували показники швидкості розповсюдження збудження моторними волокнами малогомілкових, великогомілкових та серединних нервів, кінцеву та резидуальну латентність, амплітуду, тривалість і площу потенціалів максимальної М-відповіді на стимуляцію нерва в дистальній і проксимальній точках, амплітуду потенціалу дії та швидкість проведення чутливих волокон; аналізували параметри F-хвилі великогомілкових та серединних нервів: мінімальну латенцію, середню амплітуду та середню швидкість. Статистичну обробку проводили з використанням пакетів прикладних програм для статистичного аналізу "StatSoft/ Statistica 6.0".

Результати іх обговорення. Бальзний синдром спостерігався у 89 (76,7%) обстежених хворих. Використовували факторний аналіз параметрів ЕНМГ, виділили два фактори – інтегральні показники, які містять 56% сумарної інформації, що враховують характеристики ЕНМГ тестування нервів. За допомогою цих інтегральних показників розподілили хворих за переважним ураженням аксонів в структурі нерва – 57 пацієнтів, міеліну – 39 та 9 хворих з рівномірно зміненими показниками ЕНМГ. Знайдено кореляційний зв'язок між показником ВАШ і стадією ДДСП ($r=-0,34$; $p=0,001$), а також типом ураження нерва ($r=0,48$; $p<0,001$) та інтегральними показниками ($r=0,42$; $p<0,001$; $r=0,48$; $p<0,001$). Бальзний синдром частіше спостерігається при ІА стадії ДДСП у хворих з переважним ураженням міеліну, серед хворих на ІІІ стадію та ІІА стадію з переважанням аксоно-патії частіше визначалися негативні симптоми.

Висновки. Отримані два інтегральні показники ЕНМГ тестування периферійних нервів у хворих на ІД 2 типу, ускладнений ДДСП з вираженим бальзовим синдромом, дають можливість з більшою вірогідністю оцінити стан ураження структур нервових стовбуრів, що сприяє індивідуалізації лікувального комплексу, призначенню адекватної терапії, здійсненню моніторингу функціонального стану периферійної нервової системи.

Результати лікування поперекового нейропомпресійного більового синдрому із застосуванням мікродискектомії

Гудак П.С., Тиш И.И.

Тернопільський державний медичний університет
ім. І. Я. Горбачевського,
Тернопільська обласна клінічна лікарня
Тернопіль
Україна
(0352) 27-33-62
tushneuro@mail.ru

Мета. Покращити результати оперативного лікування у пацієнтів з патологією міжхребцевих дисків поперекового відділу хребта.

Матеріали. Проведено аналіз хірургічного лікування 185 хворих після відкритої поперекової мікродискектомії, які були операціонні протягом 2006-2008 років та 6 місяців 2009 року. Переважну більшість хворих (149) складали пацієнти працездатного віку. МРТ-діагностика проведена у 141 випадку та АКТ – у 44. Середній термін перебування пацієнтів після операції в стаціонарі складав 6 діб. Найбільш типовим в клінічній картині був тривалий (2-6 місяців), різко виражений радикулярний синдром; у 169 хворих були діагностовані явища радикулопатії (LIV – у 32-х випадках, LV – у 52 випадках SI – у 69 випадках та у 16 –патологія 2-х корінців) нерідко в умовах «набутого» стенозу. З кауда – синдромом операціонною 9 пацієнтів. У виключччних (3) випадках, де інтраопераційне травмування диллятованих периуральних вен приводило до тривалої кровотечі і застосовані заходи були неефективними, нами успішно був застосований гемостатичний матеріал "Сурджисел-фібрілар", волокна якого розміщували на відстані від корінця. У 12 пацієнтів з надмірюною вагою тіла (більше 90 кілограмів) ми застосовували укладку пацієнта на випрямленому операційному столі в колінно – ліктьовому положенні, що покращувало доступ в міждужковому просторі і дозволяло з мінімальною травматизацією виконати оперативне втручання. Повторно операціонні 7 пацієнтів . Для оцінки функціонального статусу, працездатності та інтенсивності болювого синдрому ми користувалися 5-ти бальною шкалою D.J.Rivert (2004р.)

Результати. Відмінні результати (5 балів) досягнуті у 32 пацієнтів. Хороший результат (4 бали) – у 113 хворих, задовільний (3 бали) – у 41 пацієнта. У 2-х пацієнтів з кауда – синдромом, де передопераційний термін складав відповідно 8 та 9 діб результат лікування оцінено у 2 бали.

Висновки. Найкращі результати зумовлені ретельно встановленими показами до операції, мінімізацією доступу та хірургічних маніпуляцій в спинно-мозковому каналі завдяки використанню операційного мікроскопу, а також дбайливому гемостазу. Незадовільні результати у пацієнтів зумовлені несвоєчасним зверненням до нейрохірурга.

Принципы лечения цефалгии у больных с травматическими повреждениями лобных долей

Хазраткулов Р.Б., Мирзабаев М.Д.

Республиканский Научный Центр Нейрохирургии
Ташкент
Узбекистан
+998712649625
kariев@bcc.com.uz

Повреждения лобных долей головного мозга при черепно-мозговой травме составляют около 40-50% и сопровождаются повышением внутричерепного давления, одним из основных симптомов которого является головная боль.

Целью исследования явилось копирование цефалгии при травматических повреждениях лобных долей. Обследовано 48 больных с изолированным повреждением лобной доли головного мозга в остром периоде находившиеся на лечении в РНЦНХ. При оценке фазы клинического течения ЧМТ находились в стадии умеренной клинической декомпенсации. Уровень состояния по шкале комы Глазго составил 10-12 баллов. Больным проводилась консервативная терапия направления на снижение внутричерепной гипертензии и аналгезию, учитывая исаженное восприятие боли у данной группы больных. Лечение больных проводилось с первых дней после полученной травмы и продолжалось в течение двух недель. В неврологической картине преобладали общемозговая симптоматика, психические расстройства, психомоторное возбуждение, двигательные расстройства. Эффективность лечения оценивалась на основании динамики регресса ощущения болевого симптома, общемозговой симптоматики больного и изменений со стороны глазного дна. Динамика регресса головной боли коррелировали с динамикой изменений на глазном дне. Данные офтальмологического исследования: ангиопатия сетчатки в первые сутки после перенесенной травмы отмечалась у 36(75%) больных. Начальные застойные явления диска зрительных нервов на глазном дне отмечен у 9(18,5%) больных. Чаще всего эти изменения носили начальный характер в виде смытости контуров сосков и расширения вен. Застой ДЗН I – II стадии наблюдались у 3(6,25%) больных. После проведенного лечения на 3-и сутки начальные явления застона ДЗН регрессировали у 4 больных, на 7-е сутки у 6 больных, а к 14-м суткам у 8 больных. Застой ДЗН I – II стадии на 3-и сохранились у 2 больных, 14-м суткам у больного.

Таким образом лечение цефалгии при травматических повреждениях любых долей головного мозга должно быть направлено на снижение внутричерепной гипертензии с применением комплексного медикаментозного лечения.

Дифференціований підхід в лучевої діагностіці корешкових болей пояснично- крестцової області у лиц женського пола

Карієва З.С., Пастухова Е.С.

Республіканський науковий центр нейрохірургії
Ташкент
Узбекистан
+998712649625
kariev@bcc.com.uz

Дифференциальная диагностика болей, обусловленных клинической симптоматикой воспалительных процессов в эпидуральном пространстве и проявлениями дисковогенной компрессии в отдельных сегментах на пояснично-крестцовом уровне, характеризуется трудностями распознавания, особенно на раннем этапе заболевания. В течение длительного времени при проведении компьютерной томографии позвоночника и спинного мозга женщинам, чаще репродуктивного возраста, жалующимся на боли в пояснично-крестцовой области, порой с висцеральной иррадиацией, патологических изменений со стороны позвоночника и спинного мозга выявлено не было, за исключением картины реактивного эпидурита. В данной работе мы поставили цель во всех подобных случаях обращений проводить этим женщинам в обязательном порядке наряду с КТ и УЗИ органов малого таза. За период с октября 2008 года по июнь 2009 года обследованы 32 пациентки в возрасте от 16 до 50 лет. У 17 пациенток компьютерно-томографическая картина соответствовала только реактивному эпидуриту. При проведении этим 17 пациенткам УЗИ органов малого таза – у 11 пациенток отмечались эхопризнаки воспалительного процесса органов малого таза (эндометрит, оофорит, сальпингоофорит), у 4 пациенток кистозные образования малого таза, у 2 – миома матки. Анализ результатов обследования органов малого таза и сегментов поясничного отдела позвоночника предполагает дифференциальный диагностический подход при клинической оценке поясничных болей. Предлагаемый комплекс может быть использован как ассоциированный лучевой тест для выявления патологии эпидурального пространства, дисков на уровне LIII-SI у пациенток с болями в пояснично-крестцовой области. Подобный комплекс исследований также незаменим при дифференциированном подходе к диагностике пациенток с хроническими болями внизу живота длительно, и также без эффекта лечащихся по поводу воспалительных заболеваний женской половой сферы. .

Болеві проявлення при епендимомах конського хвоста, хірургіческе ліечение і его результаты

Карлейчук А. Г., Слынко Е.И.

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
8044 5921909
eu_slinko@yahoo.com

Цель. Данное исследование проведено с целью изучения ближайших и отдаленных результатов хирургического лечения эпендимом конского хвоста и на основании этого выработка оптимальной хирургической тактики в зависимости от расположения и протяженности опухоли.

Материал и методы. Проанализированы результаты обследования и хирургического лечения 62 больных с корешковыми болевыми синдромами обусловленными эпендимомами конского хвоста, оперированными с 1988 по 2008 годы. Все опухоли были интрадуральные. По локализации опухоли разделены на: 1) эпендимомы растущие из терминальных отделов спинного мозга (конуса, эпиконуса) и экзофитно распространяющиеся среди корешков конского хвоста каудально; 2) эпендимомы первично расположенные среди корешков конского хвоста и чаще всего возникающие на filum terminale.

Результаты и их обсуждение. Обнаружили два кардинально различных типа роста эпендимом конского хвоста: 1) рост единственным узлом, по поверхности которого проходят корешки конского хвоста (21 случай); 2) рост между корешками конского хвоста, часть корешков проходит в опухоли (41 случай). При первом типе во всех случаях было проведено удаление опухоли блоком после отделения корешков от поверхности опухоли. При втором типе роста опухоль была удалена кускованием. Использование операционного микроскопа во втором периоде наблюдения позволило детально осмотреть корешки после основного удаления опухоли и «доудалить» с них остатки опухоли. Во всех 62 случаях опухоли удалены totally.

Выводы. В настоящее время результаты лечения и прогноз эпендимом конского хвоста достаточно благоприятны. Однако, для этого необходимы радикальные оперативные вмешательства которые направлены на totalное удаление опухолей единственным блоком. В случаях, где опухоли удалены totally, но кускованием послеоперационное облучение позволяет избежать или отсрочить рецидивы.

Болевий синдром у дітей при травмі шейного відділу хребта

Кеворков Г.А.

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
044 4820736
kevorkov_doc@ukr.net

Спинномозгова травма у дітей має значительні відмінності від травми у дорослих за клінічними та анатомо-морфологічними проявами. В літературі питання клініки СМТ у дітей освітлені недостатньо. Одним з проблемних питань є болевий синдром. Вияснення його особливостей, характеру, типів, ступеня вираженості у дітей різного віку виявляється однією з цілей наших досліджень. Для оцінки болевого синдрому використовується стандартизований підхід, модифікований нами з урахуванням вікових груп дітей (діти младшого дитячого віку, дошкільного, младшого та середньошкільного віку). Біль оцінюється за факторами усилення/облегчення болі, за локалізацією, іррадіацією, за місцевою болезністю та тривалістю. Травмируюче дієвість на шейний відділ хребта, викликаюче деструктивні зміни, проявляється, в першу чергу, болевим синдромом внаслідок раздраження ніоцептивних волокон. У дітей внаслідок високої подвижності півничкових поясничних відростків по відношенню один до одного (анатомо-фізіологічні особливості) виникає перерастяжнення связок, натяження твердої мозкової оболочки в зоні виходу корешків спинного мозку, повреждення судин та м'язів шеї, приводящі до кровоизлияння, отеку, що в кінцевому результаті виявляється пусковим механізмом болевого синдрому. Ощущення болі у дітей можуть бути достатньо різноманітними, як за тривалістю, так і за інтенсивністю. Це можуть бути болі як умерені, так і достатньо сильні, не даючи можливості спати чи виконувати навіть найпростіші рухи. Особливість болевого синдрому в тому, що він часто проявляється в острому та ранньому посттравматичному періоді. Уменьшення болів набувається під час фіксації шейного відділу, втягнення, устріння вивихів та підвивихів півничкового хребта. Длітальність болевого синдрому залежить від ступеня тяжести травми, особливостей травматичних повреждень (переломи, вивихи, кровоизлияння). При аналізі болевого синдрому в віковому аспекті відмічено, що найбільша вираженість та тривалість його набувається у дітей старше 10 років. Болі становляться постійними при нестабільноті півничкового хребта, що викликає психо-емоціональну сферу, астенізацію.

Клініческа оцінка болі при спинномозговій травмі шейного відділу хребта у дітей в острому періоді

Кеворков Г.А.

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
044 4820736
kevorkov_doc@ukr.net

Цель. Основним симптомом травматичного повреждения шейного відділу хребта у дітей є болевий синдром. Целью роботи є вивчення особливостей болевого синдрому та клініческих проявів травматичних повреждень шейного відділу хребта та спинного мозку у дітей.

Матеріали та методи. Проаналізовано дані 64 дітей в віці від 3 до 17 років з повреждениями шейного відділу хребта з вираженим болевим синдромом. У дітей до 5 років болевий синдром можна віднести тільки косвенно: по обмеженню обсягу рухів (при демонстрації приваблюючих увагу предметів), міміческої реакції, плачу та отказу від обследування. Дітям більше 5 років можна провести практичні фізичні обследування.

Результати та їх обговорення. У дітей старше 5 років відмінені типи болевих синдромів: центральний, корешковий, локальний, смешаний. Центральний тип болі (5,2% больних) виникає внаслідок повреждения (або раздраження) афферентних шляхів спинного мозку. Корешковий тип болі (45,6% больних) проявляється іррадіацією болі відповідно до топографії спинномозгових корешків. В зоні їх іннервации відмічається гіпестезія чи гіперпатія. Болі часто мають стріляючий характер. Локальний болевий синдром (49,2% больних) розвивається в області повреждения хребта, связочного апарату, твердої мозкової оболочки. Локалізація болі відповідає очагу повреждения, часто болі розповсюджуються в затылочну та плече-лопаточну області. При смешанному типі болевого синдрому найчастіше відбувається поєднання корешкового та локального типів (32% больних). Центральний неукротимий болевий синдром відмічався у дітей в окремих випадках, як правило, при компресійних переломах тела та заднебокових структур півничкового хребта. В інших випадках вираженість болевого синдрому була умерена, зменшувалася під час медикаментозної терапії. При компресії спинного мозку проводиться хірургічне лікування (26,6% больних), в постоперативному періоді болевий синдром регресує. При відсутності компресії спинного мозку основним методом лікування є устріння вивихів, підвивихів, втягнення та фіксація шейного відділу для обмеження його подвижності, медикаментозна терапія.

Висновки. При спинномозговій травмі у дітей оцінка болевого синдрому клінічною можливістю є тільки у дітей старших вікових груп. У дітей від 5 до 7 років болевий синдром оцінюється за косвеними підставами. Клініческі прояви болевого синдрому, несмотря на тяжість травматичних повреждень, відмічаються, як правило, впродовж 3–7 днів з поступовим прогресом. Следует відмітити, що в ряді випадків умерена вираженість болевого синдрому не дає достатчної основи для всестороннього первинного обследування пострадавших.

Хирургическое лечение невралгии тройничного нерва

Коновалов А.Н., Махмудов У.Б., Шиманский В.Н., Таняшин С.В., Отарашвили И.А., Лебедева М.А., Семенов М.С.

НИИ нейрохирургии им. акад. Н.Н. Бурденко РАМН
Москва
Россия
+7 495 251-65-26
vadim@shimansky.ru

Введение. Невралгия тройничного нерва (НТН) встречается впервые ежегодно у 4 человек на 100000 населения, как правило, в возрасте старше 50 лет, в 2 раза чаще у женщин. В настоящее время считается доказанным, что главной причиной возникновения тригеминальной невралгии является компрессия корешка тройничного нерва артериальным или венозным сосудом непосредственно у ствола головного мозга.

Цель исследования. Обоснование показаний к проведению операции вакулярной декомпрессии и оценки ее эффективности при НТН.

Материал и методы. За период времени с 1998 по настоящее время в НИИНХ им. акад. Н.Н. Бурденко находилось на лечении 191 больных с НТН, среди которых женщин было 121 (63%) пациентов, мужчин 70 (37%). Средний возраст 53 г. У пациентов нашей группы НТН встречалась чаще более чем в два раза на правой стороне. Всем больным в предоперационном периоде произведена МРТ, которая в 86 % случаев выявила близкое взаиморасположение какого-либо кровеносного сосуда и корешка тройничного нерва. Диагноз НТН устанавливался при наличии у пациента 4 из пяти критериев, предложенных международной обществом головной боли в 1994 г.

Результаты. Регресс болевого синдрома сразу же после вакулярной декомпрессии тройничного нерва достигнут у 186 пациента. У трех пациентов в первые часы после операции отмечено сохранение болевого синдрома. На повторных операциях, произведенных в ближайшие 24 часа, обнаружено смещение протектора. После реоперации у пациентов отмечен полный регресс болей в лице. Через год после однократной вакулярной декомпрессии тройничного нерва отсутствие болей на лице отмечалось у 95% больных.

Выводы. Вакулярная декомпрессия корешка тройничного нерва является высокоэффективной патогномоничным методом лечения при НТН.

Особенности экстрамедуллярных опухолей типа песочных часов

**Косинов А.Э., Слынъко Е.И.,
Аль-Кашкиш Ияд Исхак**

Институт нейрохирургии им. акад. А.П. Ромоданова
АМН Украины
Киев
Украина
00380509409600
iyad@mail.ru

Цель: Изучить клинические особенности и усовершенствовать методы диагностики интрапараллельных экстрамедуллярных опухолей спинного мозга типа песочных часов. Разработать хирургические доступы и методы микрохирургического удаления экстрамедуллярных опухолей спинного мозга типа песочных на разных уровнях, определить показания для применения различных хирургических доступов.

Материалы и методы: В первом спинальном отделении Института нейрохирургии им. акад. Ромоданова на протяжении 2005–2009 г. было оперировано 32 больных с экстрамедуллярными опухолями спинного мозга типа песочных часов. Возраст больных варьировал в пределах от 18 до 78 лет. По локализации опухоли спинного мозга типа песочных часов распределялись: (C0–C3) – 10 больных; (C4–C7) – 3 больных; (Th1–Th5) – 5 больных; (Th6–Th10) – 6 больных; (T11–L2) – 8. Из всех изученных опухолей невриномы составляли – 23 (72 %), а нейрофибромы – 9 – (28%). Диагностика локализации опухоли проводилась с помощью МРТ, КТ, МРТ с в/в усиливанием. Доступ выбирался исходя из локализации опухоли. Мы использовали исключительно заднебоковой доступ с гемиляминэктомией.

Результаты: Опухоли были удалены totally у всех больных. В наших наблюдениях регресс неврологической симптоматики в той или иной мере наблюдался у всех больных: радикулярный болевой синдром полностью регрессировал у всех больных, сенсорные корешковые нарушения полностью регрессировали у 23 больных и частично регрессировали у 9 больных в ранний послеоперационный периоды. Отдаленные результаты свидетельствуют об излечении и выздоровлении всех больных.

Выводы: Интерес к использованию заднебокового доступа для удаления экстрамедуллярных опухолей спинного мозга типа песочных часов обусловлен тем, что при выполнении таких операций не нарушается опорная функция позвоночника, сохраняется его стабильность. Также уменьшается тракция мозга или его корешков, которые часто встречаются при использовании задних доступов, упрощается техника оперативного вмешательства, уменьшается время операции, а также значительно уменьшаются сроки реабилитации и реадаптации больных по сравнению с задним доступом и применением ламинэктомии что традиционно применяется при экстрамедуллярных опухолях спинного мозга типа песочных часов.

Особенности хирургической техники удаления экстрамедуллярных интрадуральных опухолей спинного мозга

**Косинов А.Э., Слынько Е.И.,
Аль-Кашкиш Ияд Исхак**

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова
АМН України,
Київ
Україна
00380509409600
iyad@mail.ru

Цель: Разработать дифференцированные хирургические доступы и методы микрохирургического удаления экстрамедуллярных интрадуральных опухолей спинного мозга на разных уровнях, разработать хирургические методы радикальной резекции опухолей с минимальной травматизацией спинного мозга, изучить результаты оперативного лечения.

Материалы и методы: В первом спинальном отделении Института нейрохирургии им. акад. Ромоданова на протяжении 2003–2009г. было оперировано 200 больных с экстрамедуллярными интрадуральными опухолями спинного мозга. Возраст больных варьировал в пределах от 20 до 75 лет. Больные распределены следующим образом: верхнешейный отдел (C0–C3) – 63 больных; нижнешейный отдел (C4–C7) – 21 больных; верхнегрудной отдел (Th1–Th5) – 61 больных; нижнегрудной (Th6–Th10) – 30 больных; грудопоясничный отдел (T11–L2) – 25. Из всех изученных опухолей менингиомы составляли – 55%, а невриномы – 35%, другие опухоли – 10%. Диагностика локализации опухоли проводилась с помощью МРТ, КТ, МРТ с в/в усилением.

Результаты: Доступ выбирался исходя из нейровизуализирующих исследований. Использованы различные оперативные доступы: задний доступ выполнен у 22 больных, заднебоковой доступ – 145 больных, передний доступ – 6 больных, переднебоковой доступ – 10 больных, Far lateral доступ – 17. Преимущество отдавалось доступами, которые позволяли визуализировать опухоль под прямым углом, с минимальной тракцией мозга или его корешков. Опухоли были удалены тотально во всех наблюдениях. Результаты хирургического лечения были лучше в случае следующих факторов: ранние сроки установления диагноза, молодой возраст больных, незначительная степень компрессии спинного мозга, адекватный хирургический доступ, тотальное удаление опухоли, использование микрохирургической техники.

Выводы: Заднебоковой доступ является наиболее оптимальным при вентролатеральных опухолях. Передний боковой доступ является перспективным, новым методом, позволяющим минимизировать травматизацию спинного мозга при удалении опухолей вентральной локализации, и повысить результаты лечения таких больных.

Більовий синдром під час виконання ангіопластики і стентування атеросклеротичних стенотичніх уражень сонних артерій

Костюк М.Р.

Інститут нейрохірургії ім.акад.А.П.Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
(044) 486-95-03
kostiuk@i.com.ua

Мета. Визначити взаємозв'язок між розвитком більових відчуттів під час ендоваскулярних операцій ангіопластики і стентування і характером стенотичного ураження сонних артерій (СА), встановити прогностичне значення більового синдрому у розвитку інтраоператорійних ускладнень.

Матеріали і методи. З 2003 року проведено 133 операції ангіопластики і стентування атеросклеротичних стенозів СА високого ступеню з використанням саморозкривних стентів 128 хворим із підвищеним ризиком для прямого оперативного втручання (116 чоловіків і 12 жінок у віці від 39 до 84 років). У 5 випадках втручання було виконано на обох СА. Локальний транзиторний біль в шийній області в проекційній ділянці установленого стенту було відмічено у 6 випадках (4,7%) під час виконання заключного етапу операції – постділятації установленого стенту. У 3 хворих протягом нетривалого терміну (до 3 днів після операції) зберігались помірно виразності більові відчуття у відповідній шийній ділянці. Інструментальні методи дослідження включали КТ або МРТ головного мозку, УЗ доплерографію мозкових судин, селективну церебральну ангіографію.

Результати. Біль в шийній області на стороні установленого стенту спостерігався лише у чоловіків. У 4 випадках стенози були симптомними, ступінь звуження внутрішньої сонної артерії (ВСА) у 5 спостереженнях перевищував 80%, в одному – наблизався до 70%, у 2 хворих контраплатеральна ВСА була оклюзована. Протяжність стенотичного ураження у всіх випадках перевищувала 15мм (від 15 до 27мм), товщина атеросклеротичної бляшки визначалась в межах від 3,4 до 5,3мм. За свою щільністю бляшки у більшості спостережень були гетерогенні з переважанням гіпохондріального компоненту (4 спостереження), ознаки вираженого кальцинозу визначались у 2 випадках. Ускладнень при виконанні операції не було, у 2 хворих мав місце розвиток транзиторної артеріальної гіпотонії після постділятації. У всіх випадках досягнуто задовільної прохідності ураженої СА, залишкове звуження артерії до 20% визначено у 2 спостереженнях.

Висновки. Розвиток локального болю в шії спостерігається відносно рідко під час ендоваскулярних втручань – менше, ніж у 5% хворих. Біль має транзиторний характер і відмічається лише під час роздування балон-катетеру на етапі постділятації установленого стенту. До особливостей структурних характеристик атеросклеротичної бляшки слід віднести переважання гіпохондріального компоненту в її щільності, ступінь звуження СА понад 80% і довжину бляшки понад 15мм. Поява більового синдрому не може розглядатись в якості фактору ризику щодо розвитку інтра- і постопераційних ускладнень (тромбоемболія церебральних артерій, декомпенсовані порушення системної гемодинаміки) і не впливає на ефективність ендоваскулярного відновлення прохідності СА.

Вплив керамоспондилодезу поперекового відділу хребта на дегенерацію суміжних сегментів

Костицький М.М., Федак В.І., Костицька О.М., Потапов О.І.

Обласна клінічна лікарня
Івано-Франківськ
Україна
(0342)528-173
fedak_v@yahoo.com

При наявному прогресі у хірургічному лікуванні дегенеративних захворювань хребта відзначається значний відсоток відстрочених ускладнень. Значне місце серед них належить розвитку дегенерації у суміжних (до оперованого) хребтових сегментах.

Нами проведено ретроспективний аналіз наслідків керамоспондилодезу поперекового відділу із застосуванням імплантів з корундової та пористої кераміки у 24 хворих, операціях з приводу грижі диску з дегенеративною нестабільністю ураженого сегменту, нестабільноті сегменту чи спондилолітезу.

Обстежили 8 жінок та 16 чоловіків середній вік яких складав 51,3 років (від 24 до 62 років). Віддалений післяопераційний період складав 9,1 рік. Спондилограмами були проаналізовані з поглядом на спондилолітез (anterolistes, retrolistes), нестабільність, грижі міжхребцевого диску, стеноz, гіпертрофію дуговідросткових суглобів, формування остеофітів, сколіоз та компресійні переломи хребців суміжних краниальних/каудальних сегментів. Порівнювались рентгенограмами пацієнтів до операції, раннього післяопераційного періоду та рентгенограмми отримані при останньому огляді.

При спостереженні від 1 до 16 років, виявлено, що в 66,7% хворих відмічено дегенеративні зміни суміжних сегментів. Проте тільки у 8-ми (33,3%) пацієнтів рентгенологічні прояви захворювання корегували з клінічними симптомами та були заплановані на оперативне лікування.

Отже, розвиток дегенерації суміжних сегментів після спондилодезу поперекового відділу наймовірніше пов'язаний як з деякими післяопераційними механічними факторами, так і з процесами нормального старіння хребта. Для вирішення тактики повторного оперативного втручання рентгенологічні ознаки дегенерації суміжних сегментів повинні строго корелювати з клінічними даними.

Эндоскопическая шейная микродискэктомия в устранении дискогенных болевых нейрокомпрессионных синдромов

Красиленко Е.П.¹, Аксёнов В.В.²

¹ Институт нейрохирургии им. акад. А. П. Ромоданова АМН Украины,

² Одесская областная клиническая больница

Киев, Одесса

Украина

8044 4864608

krasilenko@com.ua

В клініці лазерної і эндоскопической спинальной нейрохирургии Института нейрохирургии им. акад. А. П. Ромоданова АМН Украины методом эндоскопической шейной микродискэктомии (ЭШМ) в 2001-2005 г.г. оперированы 92 больных с дискогенными нейрокомпрессионными синдромами шейного отдела позвоночника. До операции у большинства пациентов доминировал болевой синдром. В 85 случаях (92,4%) он был обусловлен компрессионной радикулопатией - изолированной (у 78 больных - 84,8%) или в структуре миелорадикулопатии (7 - 7,6%). У 83 из этих больных отмечена симптоматика выпадения функции компримированного корешка, у 2 - его ирритация. Сопутствующие дискогенные рефлекторные синдромы обуславливали цервикалгию (локальный миосклеротомный синдром) - у 84 больных (91,3%); шейно-плечевую и межлопаточную боль, цервикогенную краиагию (отраженные миосклеротомные синдромы) - у 18 больных (19,6%); боль в плечевом суставе (дистрофический синдром - плече-лопаточный периартроз) - у 6 больных (6,5%). Стойкие положительные (отличные и хорошие) результаты ЭШМ получены у 94,8% больных с явлениями выпадения функций компримированного корешка. Полный регресс болевого синдрома и неврологической симптоматики в отдаленном периоде зафиксирован у 89,5% этих пациентов. Средний балл болевых ощущений (СББО), составлявший до операции 2,16+0,07 (по Международной шкале боли), снизился в отдаленном периоде до 0,16+0,05. У одного из двух пациентов с симптомами раздражения компримированного корешка отмечен полный регресс болей в течение первых суток. Во втором случае болевой синдром персистировал в связи с недостаточной декомпрессией корешка; потребовалось повторное открытое вмешательство (1,1%). Отмечено достоверное снижение СББО при рефлекторных болевых синдромах: локальном и отраженном миосклеротомных - с 2,14+0,06 до 0,20+0,05 и с 2,06+0,17 до 0,33+0,14, соответственно; дистрофическом - с 2,50+0,20 до 0. Отличные и хорошие результаты составили 95,1%, 88,9%, 100%, соответственно. Миосклеротомные синдромы в значительной степени регрессировали в первые 3 недели после операции. Полный регресс дистрофического синдрома отмечен в отдаленном периоде.

Динамика корешкового болевого синдрома при протезуванні межпозвонкових дисків на рівні поясничного відділа позвоночника з використанням задньобокового доступа

**Квасницький А.Н., Слінко Е.І.,
Аль-Кашкіш Яяд Ісхак**

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
8044 5921909
eu_slinko@yahoo.com

Приведені результати наблюдения за 9 пацієнтами, у яких проведено протезування межпозвонкових дисків на рівні поясничного відділа позвоночника з використанням вперше в світі разробленого авторами задньобокового доступа. У всіх пацієнтів діагностована одноуровнева грижа межпозвонкового диска з корешковою болевою симптоматикою. Протяжливість наблюдения після операції становила від 6 до 24 місяців. Пацієнти оцінювали вираженість болевого синдрому по візуальній аналоговій шкалі та заповнювали опросник оцінки рівня інтенсивності болі Освестрі. По даним рентгенографії оцінювали висоту межпозвонкових дисків, об'єм рухів в сегментах. Все пацієнти зазначили зменшення інтенсивності болі в поясничній області та практично повне відсутність корешкової болі в нижній конечності після операції. Вираженість болевого синдрому по шкалі ВАШ зменшилась з $87,1 \pm 3,1$ до операції до $22,3 \pm 6,1$ — через 6 місяців після неї; рівень нетрудоспособності по індексу Освестрі — відповідно з $72,3 \pm 9,1$ до $26,2 \pm 14,4$; висота пораженого межпозвонкового диска збільшилась з 7 до 12,5 мм; об'єм рухів — з 5 до 11°. Висота дисків на смежних з прооперованними рівнями позиційах погано змінилась. Проседання протеза, його розщеплення, смещення, поломки металлическої або пластикової частини не відзначено. Т.о. застосування задньобокового доступа для установки протезів межпозвонкових дисків у пацієнтів з грижами диска з корешковою болевою симптоматикою більше ефективно, ніж стабілізація з використанням переднього доступа.

Ефективність микродискетомії з послідовним протезуванням межпозвонкових дисків подвижними протезами в лікування радикалярного болевого синдрому

Квасницький А.Н., Вербов В.В., Слінко Е.І.

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
8044 5921909
eu_slinko@yahoo.com

Розроблена конструкція подвижних протезів межпозвонкових дисків, проведені біомеханічні дослідження на експериментальних зразках протезів. Изучены топографо-анатомические соотношения, необходимые размеры протезов дисков. Оперативные вмешательства установления подвижных протезов межпозвонковых дисков выполнены в 14 больных с патологией поясничных дисков и у 24 больных с патологией шейных дисков. После оперативного вмешательства проведены клиническая оценка результатов лечения и изучены радиологические особенности установленных протезов дисков, их біомеханіческі властивості. Доказано, що методика микродискетомії з послідовним протезуванням межпозвонкових дисків подвижними протезами дозволяє уникнути постоператорної нестабільноти позвоночника, відновити фізіологічну мобільність операційного позвоночного сегменту, значно зменшити локальний і корешковий болевий синдром, підвищити результати трудової реабілітації больних.

Результаты лечения больных с прозопалгиями методом черезкожной баллонной микрокомпрессии Гассерова узла

Латышев Д.Ю., Цымбалюк В.И.

Центр сосудистой нейрохирургии КУ «ДОКПБ»
Институт нейрохирургии им. акад. А.П. Ромоданова
АМН Украины
Днепропетровск, Киев
Украина
+38 056 7534161
neurosurg@i.ua

Целью работы было изучение результатов лечения пациентов с невралгией тройничного нерва (НТН) методом черезкожной баллонной микрокомпрессии (ЧБМ) Гассерова узла тройничного нерва (ТН).

Материалы и методы. 44 пациентам с НТН, ($\bar{x}=29/M=15$), средний возраст 69,7 лет (34–89 лет), за период с 2005–2008 гг была произведена 51 операция ЧБМ. Показанием к ЧБМ являлись: выраженный фармакорезистентный болевой синдром, возраст >80 лет, патология внутренних органов у пациентов <80 лет, отказ от проведения микроваскулярной декомпрессии (МВД). Для ЧБМ использовался стандартный набор инструментов. Операции проводились согласно технике предложенной S. Mullan и T. Lictor (1983) в модификации J. Brown (1996), под внутривенным наркозом, контролем ЭОП, с длительностью компрессии $1,47\pm0,08$ мин. и давлением 1,6 bar. Все операции прошли без осложнений.

Результаты и их обсуждение. Перед операцией пациенты были обследованы неврологически и по опроснику McGill Pain Questionnaire (MPQ). С целью исключения патологии мосто-мозжечкового угла производилась МРТ. При подозрении на герпетическое поражение – вирусологическое исследование крови. Идиопатическая НТН (I и II типа) выявлена у 14 (31,8%) пациентов, у 10 – вследствие нейроваскулярного конфликта. Постгерпетическая нейропатия (ПГН) имела место у 19 (43,2%) человек. У 9 (20,4%) больных отмечалась тригеминальные нейропатические боли (ТНБ), вследствие проведенных ранее деструктивных процедур и МВД. У 2 (4,6%) пациентов – симптоматическая НТН. Средняя продолжительность заболевания составила $11,9\pm3$ лет. Доза Карбамазепина 400–1200 мг/сут. Согласно MPQ пациенты были обследованы перед ЧБМ, через 3, 6, 12, 24 мес. Регресс болевого синдрома в день операции отмечен у 41 (93,2%) больного, у остальных – в течение 3-х суток. Возобновление болей через 3 мес. возникло у 5 (11,4%) больных. У 3 (6,8%) пациентов боли возобновились через 6 мес. Через 12 мес. возобновление болей наблюдалось еще у 3 (6,8%) пациентов, что в итоге составило за год после ЧБМ – 11 (25%) человек. К периоду до 24 мес. возобновление боли отметили еще 4 (9,1%) пациента, что составило 34,1% за два года, а к 36 мес. только у 2 (4,5%), и за три года составило – 38,6%.

Выводы. Результаты хирургического лечения пациентов с прозопалгиями методом ЧБМ, показали высокую эффективность, как в раннем – 6 мес. (81,8%), так и отдаленном – 24 мес. (65,9%) и 36 мес. (61,4%) периодах после операции. Учитывая минимальную деструкцию волокон Гассерова узла, ЧБМ следует отнести к операции выбора, у пациентов с НТН, которым противопоказана операция МВД. Относительная техническая простота и низкий риск осложнений может способствовать широкому внедрению данной методики в нейрохирургических клиниках.

Подход к выбору транспозиции компримирующей артерии в ходе операции микроваскулярной декомпрессии корешка тройничного нерва

Латышев Д.Ю., Зорин Н.А.

Центр сосудистой нейрохирургии КУ «ДОКПБ»,
Днепропетровская Государственная медицинская
академия
Днепропетровск
Украина
+38 056 7534161
neurosurg@i.ua

Цель: изучение анатомических взаимоотношений между root-zone корешка тройничного нерва (ТН) и компримирующими сосудами в ходе операции микроваскулярной декомпрессии (МВД) для выбора оптимального метода транспозиции компримирующего сосуда.

Материалы и методы: Проведено 34 операций МВД согласно стандартной методике, описанной R. Jannetta, по поводу невралгии тройничного нерва (НТН), вследствие нейро-сосудистого конфликта в области root-zone корешка ТН. Изучены микроанатомические взаимоотношения между компримирующими сосудами и корешком ТН, а также применены различные методы их транспозиции: установка тефлоновой прокладки (ТП) Teflon felt «Jonson&Jonson» и ТП на моноволоконной нити «Eticon» 5/0, фиксированной к намету мозжечка (НМ).

Результаты и их обсуждение: В 21 случае выявлена компрессия ТН одной артерией, в 6 – двумя артериями, в 4 наблюдениях – артерией и веной и в 3-х только веной. Основными компримирующими ТН образованиями были: верхнее-мозжечковая артерия (ВМА) (n=18); передне-нижняя мозжечковая артерия (ПНМА) (n=6); pontинная ветвь основной артерии (МА) (n=3); и поперечная вена моста (ПМВ) (n=7). Поиск альтернативных методов транспозиции был обусловлен результатами исследований Chen J., (2000) и Oiwa Y., (2004), подтвердивших возникновение гранулем вследствие адгезивного воспаления и арахноидита в области ТП и нерва, и как следствие – возобновление боли. Определяющим фактором для выбора метода транспозиции являлись анатомические взаимоотношения в области root-zone корешка ТН. ПМВ – пересекалась в 24 случаях. При компрессии ВМА, МА или ПНМА устанавливали ТП в виде «Н»-образной «распорки», ввиду малого диаметра артерий и отсутствия достаточной их мобильности после дисекции. При избыточной петле ВМА, достаточной мобильности последней и отсутствия тонких ветвей осуществлялась транспозиция артерии ТП с моноволоконной нитью фиксированной к НМ. В ходе 23 операций МВД выполнена только установка ТП, в восьми – транспозиция ВМА осуществлена ТП с моноволоконной нитью фиксированной к НМ. Применение обоих методов выполнено в 3 случаях.

Выводы: При наличии соответствующих анатомических условий в ходе операции МВД, помимо «классической» транспозиции ТП предложенной R. Jannetta, с успехом может быть применена транспозиция компримирующей артерии ТП с моноволоконной нитью, фиксированной к НМ. Данная методика позволяет предупредить возникновение гранулем в области ТП и нерва, и как следствие – улучшить отдаленные результаты хирургического лечения НТН.

Отоневрологическая симптоматика у больных с невралгией тройничного нерва после вакулярной декомпрессии

**Лебедева М.А., Капитанов Д.Н., Шиманский В.Н.,
Махмудов У.Б., Танышин С.В., Карнаухов В.В.,
Отарашили И.А.**

НИИ нейрохирургии им. акад. Н.Н. Бурденко РАМН
Москва
Россия
+7 495 251-65-26
vadim@shimansky.ru

Введение: Патогномоничным методом лечения одного из видов нейрогенной боли - невралгии тройничного нерва (НТН) - является вакулярная декомпрессия (ВД), которая заключается в разобщении сосудисто-нервного конфликта, лежащего в основе заболевания. Как и любая нейрохирургическая операция, вакулярная декомпрессия тройничного нерва несет в себе риск послеоперационных осложнений. Наиболее частыми из них являются кохлеовестибулярные нарушения (снижение слуха, шум в ушах, головокружение).

Цель: Изучение отоневрологической симптоматики у больных с НТН, изучение механизма развития кохлеовестибулярных осложнений после ВД.

Материал и методы: В НИИХ за 2005 – 2008 гг обследовано и оперировано 82 больных с НТН. Всем пациентам проводилось отоневрологическое обследование, пороговая тональная аудиометрия, акустическая импедансометрия, регистрация задержанной вызванной отоакустической эмиссии (ЗВОАЭ), экстратимпанальная электрокохлеография (ЭЭКоГ).

При отоневрологическом обследовании в дооперационном периоде слабо выраженная симптоматика поражения тройничного нерва выявлялась у 38 больных. По данным ЭЭКоГ признаки гидропса лабиринта получены у 21 больного. Клинического проявления гидропса не было ни у одного больного.

После операции у 52 больных нарушение слуха не отмечалось. У 30 больных с НТН в раннем послеоперационном периоде отмечено снижение слуха на стороне операции. При этом в большинстве случаев нарушение слуха наблюдалось у пациентов с выявленным в предоперационном периоде гидропсом. Транзиторные нарушения в виде стволовой вестибулярной симптоматики (SNy) выявлены в 20 случаях, нарушение походки и статики – у 63, нарушение чувствительности на половине лица – 47; периферический парез лицевого нерва – 10, нарушение вкуса на передних 2/3 языка – у 9 больных.

Выводы: Гидропс лабиринта является возможной причиной развития кохлеовестибулярных осложнений МВД у больных с НТН и ГС. Стволовые вестибулярные расстройства расцениваются нами как результат воздействия на ствол головного мозга и/или нарушения кровообращения указанной локализации во время проведения оперативного вмешательства и имеют транзиторный характер.

Хирургическое лечение болевого синдрома при позвоночно-спинномозговой травме грудного и поясничного уровня

Леонтьев А.Ю., Леонтьев Ю.А., Костин Н.Г.
Херсонская областная клиническая больница
Херсон
Украина
80667552614
Alexas22@mail.ru

Цель: изучить эффективность хирургического лечения болевого синдрома и основные факторы на неё влияющие.

Материалы и методы: в исследование включены 121 пациент в среднем возрасте 33,9 лет, которым оперативное вмешательство было выполнено в пределах 30 дней с момента травмы. Мужчин было 73%. У всех пациентов по данным дополнительных методов исследования (КТ, МРТ, спондилограммы) были выявлены признаки сужения позвоночного и/или корешковых каналов с наличием (66%) или без признаков нарушения функции нервных структур позвоночного канала (34%). Интенсивность болевого синдрома оценивалась с помощью визуальной аналоговой шкалы (ВАШ). Оценка выполнялась сразу после поступления и перед выпиской. Оперативные вмешательства выполнялись через переднебоковые (3), боковые (15), задние (72), заднебоковые (25) и комбинированные доступы (6). Статистически значимым отличие считалось при $P<0,05$.

Результаты и обсуждение. Средний балл ВАШ до операции составил $7,3 \pm 1,75$ в пределах от 2 до 10 баллов. Средний срок с момента травмы до операции составил $9,7 \pm 8,2$ дней. При исследовании всех факторов, которые были доступны в предоперационном периоде с болевым синдромом слабо коррелировал только пол ($P=0,038$). В послеоперационном периоде болевой синдром был значимо меньшим ($0,99 \pm 1,45, P<0,000$). Определены факторы, которые значимо ($P<0,05$) влияли на уровень болевого синдрома после операции: чувствительность до операции, класс по классификации ASIA до операции, вид боли после операции, бал двигательных расстройств после операции, нарушение функций мочевого пузыря и прямой кишки после операции, показатель нарушения неврологических функций и целостности задних костно-связочных структур по шкале TLICS, с методами декомпрессии: фасетэктомия, частичная корпэктомия, удаление оболочечной гематомы. Встречены следующие виды болевого синдрома: локальный, радикулярный и их комбинация. Статистических различий между результатами снижения уровня в зависимости от выбранного доступа не получено ($P>0,05$).

Выводы. Декомпрессивно-стабилизирующие операции при позвоночно-спинномозговой травме грудного и поясничного уровня позволяют достигнуть существенного снижения уровня боли (на 6,31, $P<0,05$) у пострадавших. Уровень боли значимо ($P<0,05$) зависел от таких методов декомпрессии: фасетэктомия, частичная корпэктомия, удаление оболочечной гематомы. Регресс болевого синдрома не зависел от выбранного хирургического доступа.

Больові синдроми та їх лікування при сакральних нейрогенних кістах

Лешко М.М., Слинько Е.І.

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
8044 5921909
eu_slinko@yahoo.com

Проаналізовано 29 хворих яким проводилися оперативні втручання з приводу больових синдромів при кістах крижового каналу, віком від 40 до 55 років (19 жінок та 10 чоловіків). Виділені варіанти кіст: 1) Периневральні або Тарловські кісти (16 хворих); 2) Екстрадуральні менінгеальні кісти (6 хворих); 3) Менінгеальні дивертикули (2 хворих); 4) Інтрадуральні лептоменінгіальні кісти (2 хворих); 5) Сакральні-пресакральні кісти в складі Curgarino тріади (3 хворих). Всі хворі операціоні. Безпосередньо після втручання регрес неврологічної симптоматики досягнуто у 26 хворих. За даними останнього контрольного обстеження яке вдалося провести у хворих (перед випискою, якщо хворий більше не звертався, чи повторних оглядах) у всіх хворих зник радикулярний больовий синдром, майже в усіх випадках суттєво зменшилися прояви радикулопатії. Порушення функції тазових органів та потенції (нетримання сечі, дисменореї, імпотенції) частково регресували в усіх операціоніх хворих. Було виявлено виражену позитивну кореляцію між наявністю радикулярних симптомів та відмінним результатом операцій.

Особливості больового синдрому при кістах крижового каналу

Лешко М.М.

Київська обласна клінічна лікарня
Київ
Україна
+38(050)5235217, +38(044)4891279
michael_leshko@mail.ru

Метою даної роботи було вивчення характерних особливостей больового синдрому у хворих з кістами крижового каналу (ККК).

Матеріали і методи. Нами обстежено 68 хворих, що лікувались з приводу ККК в Інституті нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова АМН України та Київській обласній клінічній лікарні в період з 1996 по 2009 рр. Для кількісної оцінки больового синдрому ми використали збірник питань, що оцінює ступінь інвалідизації внаслідок люмбалгії, Oswestry low back pain disability questionnaire (OPQ).

Результати і їх обговорення. Тривалий час ККК протікає субклінічно і може стати випадковою знахідкою на КТ чи МРТ. Маніфестація може бути як поступовою, так і гострою. Біль різної вираженості спостерігається у всіх обстежених хворих і в більшості випадків саме він був першим симптомом захворювання. Ми виділили 2 типи больового синдрому – локальний біль у крижовій ділянці, зумовлений подразненням больових закінчень (44 хворих, 64,7%), та корінцевий біль, обумовлений компресією чи тракцією волокон заднього корінця (53 хворих, 77,9%). На початку захворювання спостерігається переважно локальний біль, що розповсюджується у попереково-крижову і/або куприкову ділянку спини. З часом він розповсюджується на нижні кінцівки та аногенітальну зону, переходячи з однобічної локалізації у двобічну. З'являються симптоми корінцевого натягу. Біль посилюється в положенні сидячи, а особливо сидячи навпочіпки та при підйомі зі стільця чи з ліжка, а також при кашлі, нахилах та підйомі вантажів. Полегшення настає в положенні лежачи на спині. Така динаміка може бути обумовлена натягом корінців при розтягненні кісті під дією підвищеного люмбалного тиску. У хворих з великими кістами та менінгіальними дивертикулами спостерігається головний біль, появу якого можна пояснити змінами ліквородинаміки та зниженням люмбалного тиску внаслідок всмоктування ліквору в кісті. Частота болів у зоні дерматомів L5-S3, що спостерігається у 53 хворих (77,9%), суттєво перевищує частоту інших больових симптомів ($P<0,05$). Не локалізований за дерматомами біль в нижніх кінцівках відмічали 61,8% обстежених. 31 хворий (45,6%) скаржився на прогресуючий біль у нижній частині поперекового відділу спини, по 15 (22,1%) – на біль у крижовій кістці та прямій кишці, 7 (10,3%) – на больові відчуття в ділянці куприка. При оцінці інвалідизації за OPQ середній бал становив 16,2 з 23 можливих (70,4%), причому максимальна інвалідизація спостерігалася саме внаслідок радикулярного та сегментарного больового синдрому – 2,9 з 5 (58,6%).

Висновки. Больовий синдром спостерігається у всіх хворих з ККК, прогресує з часом і робить найбільший внесок в їх інвалідизацію.

Боль и иммунная дисфункция

Лисянский Н.И.

Институт нейрохирургии им.акад.А.П.Ромоданова
АМН Украины
Киев
Украина
8 044 483-81-93
nitun.neuro@gmail.com

Болевые ощущения являются клиническим признаком наличия воспалительной реакции организма. Физиологические механизмы ее развития остаются во многом не изученными, так же, как и переход защищенной боли в патологическую, хроническую невропатическую боль. В последние годы много уделяется внимания генетической детерминированности боли, что связывают с полиморфизмом целого ряда генов. Описана связь хронической боли с полиморфизмом десятков генов провоспалительных цитокинов, нейротрансмиттеров, нейротрофических факторов, внутриклеточных мессенджеров и т.д. Учитывая то, что иммунная дисфункция, проявляющаяся как в виде хронического воспалительного процесса в различных органах, в том числе и различных отделах нервной системы, так и в виде прогрессирующих ремиттирующих нейроавтоиммунных реакций, может способствовать гиперпродукции многих интерлейкинов (ИЛ), в частности, ИЛ-1,-6,-10, которые, как известно, индуцируют продукцию болевых нейротрансмиттеров типа субстанции Р, а следовательно, формировать острый и хронический болевые синдромы. Вторым важным фактором в формировании хронического болевого синдрома является иммунная недостаточность, которая сопровождается активацией условнопатогенной микрофлоры, в частности, нейровирусной герпесинфекции, особенно вирусов герпеса 4,6,7 типов.

Изучение иммунного статуса у более 300 больных с разнообразными хроническими болевыми синдромами (полирадикулоневриты, невралгии тройничного нерва, мигрень, крациоалгии, синдром хронической усталости, демиелинизирующие заболевания) позволило выявить наличие интенсивных аутоиммунных реакций к нейроантителам у большинства больных с гиперпродукцией ИЛ-1 и ФНО-альфа, а также наличие в слюне и реже в периферической крови герпесвирусной инфекции, наиболее часто вирусов герпеса 4,6,7 типов. Общепринятая антиоцидативная терапия в большинстве случаев оказывалась малоэффективной или эффект был кратковременным. Подключение к данной терапии противовирусных препаратов, а также иммуномодуляторов способствовало более эффективному лечению болевых синдромов. Среди иммуномодуляторов наиболее эффективными были дексон, преднизолон, полиоксидоний, галавит, циклоферон.

Таким образом, исходя из полученных нами данных и патогенеза упорных болевых синдромов, целесообразно у данного контингента больных определять наличие иммунной дисфункции и активацию нейроинфекции бактериального и вирусного генеза, а также включать в комплексную терапию этиотропные и иммуномодулирующие препараты, направленные на коррекцию иммунного статуса и уменьшение системной и местной воспалительной реакции.

Причины незадовільних результатів оперативного лікування дискогенних радикаулітів

Лонтковський Ю.А.

Кам'янець-Подільська міська лікарня № 1
Кам'янець-Подільський
Україна
8-03849-9-08-03, 8-050-537-47-39
yulont@rambler.ru

З 1999 року прооперовано 523 хворих з приводу дискогенних радикаулітів. При виборі методу втручання перевага надавалась малотравматичним доступам. Переїжали інтерлямінектомії (67 % операцій) та флявотомії (12 %). У разі необхідності детальної ревізії корінця та виконання кюретажу міжхребцевого простору інтерлямінектомії доповнювались медіальною фасетектомією (12 %). Гемілямінектомії виконувались у 6 % випадків, лямінектомії менш ніж у 3 %. Кюретаж міжхребцевого простору виконувався у 54 % випадків. Показами до виконання кюретажу вважали неможливість видалення випавшої частини диску «одним фрагментом». У 32 % грижеві маси видалялись одномоментно, при чому візуально дефект задньої поздовжньої зв'язки у місці випадіння грижі не визначався і від кюретажу утримувались. У 14 % випадків відмічалась негрижева компресія (остеофіти, тунельна радикулопатія, гіпертрофія жовтої зв'язки та ін.) і оперативне втручання завершувалось адекватною декомпресією корінця. У 5 випадках (при серединних грижах), після тотальної дисектомії виконувався задній міжтіловий спонділодез (PLIF). Спостереження за прооперованими хворими тривало близько 3-х років. Через рік після втручання 26 % хворих оцінювали свій стан як відмінний, 37 %, як добрий і 30 %, як задовільний. 37 хворих (7 %) були незадоволені своїм станом. У структурі скарг на перше місце виходять часті ломбалгії (86 % невдоволених хворих), оніміння в ураженій кінцівці (89 %), болі в кінцівці (95 %), статодинамічні порушення (97 %). Всім хворим повторно виконувалось МРТ або КТ. 84 % невдоволених хворих (31 особа) були повторно прооперовані. Виконувалися розширені інтерлямінектомії, медіальні фасетектомії, гемілямінектомії. У 14 хворих оперативне втручання полягало у ревізії корінця, радикулолізі та декомпресії. Ознака рецидиву грижі міжхребцевого диску не виявлено. Причиною погіршення стану в цих випадках став розвиток рубцево-злукового процесу в епідуральному просторі. В 17 випадках причиною погіршення стану були рецидивні грижі (в 5 випадках за рахунок вільних секвестрів, у 12 за рахунок екструзії міжхребцевого диску). Оперативне втручання в даному випадку завжди закінчувалось кюретажем міжхребцевого простору. Цікавим слід відмітити той факт, що ні одному із прооперованих повторно хворих під час першого втручання не виконувався кюретаж міжхребцевого простору.

Висновок. На нашу думку, виконання кюретажу міжхребцевого простору певною мірою може запобігти рецидиву грижі у майбутньому. Бажаним доповненням втручання є виконання заднього міжтілового спонділодезу (PLIF, TLIF).

Аналіз ятрогенних інтраопераційних ушкоджень при оперативних втручаннях з приводу дисковених радикулітів

Лонгковський Ю.А.

Кам'янець-Подільська міська лікарня № 1
Кам'янець-Подільський
Україна
03849-9-08-03, 9-15-09
yulont@rambler.ru

Метою дослідження є з'ясування найбільш частих причин виникнення інтраопераційних ятрогенних ушкоджень при оперативних втручаннях з приводу дисковених радикулітів. Проблема ятрогенних ушкоджень, на жаль, не може стояти остоною тих досягнень та перемог, які ми отримуємо при оздоровленні наших пацієнтів. Життя безжалісно надає нам сюрпризи у вигляді післяопераційних ліковорей, наростання неврологічного дефіциту, посилення бальового синдрому. Закривати очі на ці проблеми, безумовно, недоречно. З 1999 року прооперовано 523 хворих. У 11 хворих відмічалась післяопераційна ліковорея. При чому у 7-ми хворих ліковорея була діагностовано інтраопераційно та були виконані всі заходи по її зупинці. У 4-х хворих видимих інтраопераційних причин не відмічалось. В одному випадку консервативні заходи по зупинці ліковореї були неефективні, тому виконувалось повторне оперативне втручання та закриття нориці. Ятрогенне ушкодження дурального мішка найчастіше відмічалось у місці виходу корінця, при медіальному зведенні. Ушкодженню сприяли злуковий епідурит та малі розміри інтерлямінектомного вікна, через що відмічалась погана візуалізація нервових структур. Вважаємо, що у випадку відсутності чітких даних за інтраопераційне ушкодження дурального мішка, при виникненні ліковореї в постоперативному періоді, причиною її могло бути недіагностоване ушкодження дурального мішка з тимчасовою тампонадою отвору павутинною оболонкою та послідувочим післяопераційним розривом її. Досить часто (35 % випадків) в післяопераційному періоді, на фоні зменшення бальового радикулярного синдрому, у хворих виникало відчуття оніміння ураженої кінцівки. Це відчуття могло тривати від 5-ти днів до місяця, а могло залишитись назавжди (34 % від числа незадоволених). Причина розвитку симптому полягає у травматизації корінця при медіальному і особливо латеральному зведенні. Така ситуація часто виникає при бажанні видалити грижу через невеликий інтерлямінектомний отвір. Корінець при цьому мобілізується недостатньо, що і призводить до його надмірного натягу та травматизації. У 24 пацієнтів, після видалення грижі, на другу добу відмічалось різке посилення радикулярного бальового синдрому. У 8 випадках причиною стало подразнення корінця дренажною трубкою, в 16-ти – скопичення раневого вмісту через неадекватне дренування. Після усунення причин подразнення бальовий синдром зникав.

Висновки. Для запобігання утворень ятрогенних інтраопераційних пошкоджень, слід виконувати адекватний операційний доступ для повноцінної ревізії нервових структур (флявотомія, інтерлямінектомія), проводити достатню мобілізацію ураженого корінця (від місця виходу до форамінальної частини), забезпечити адекватне дренування ранової порожнини.

К вопросу о боли при тетринг синдроме

Махмудов Ш.Д., Ахмедиев М.М.

Республиканский научный центр нейрохирургии
Ташкент
Узбекистан
+998712649613
kariev@bcc.com.uz

Тетринг синдром или, или фиксированный спинной мозг (СФСМ) в 11-27% случаев встречается у детей со спинальной дизрафией (Sarwark J.F. et all., 1996). Он представлен фиксацией корешков, конечной терминальной нити или самого спинного мозга на уровне пояснично-крестцового отдела позвоночника. В свою очередь СФСМ может быть как первичным, так и вторичным. Первый вариант, встречается при скрытых спинальных дизрафиях, когда терминальная нить тесно спаяна с позвоночным столбом или близ лежащими мягкими тканями (Spina bifida occulta). Вторичный (retethering cord syndrome) возникает после хирургических вмешательств по поводу удаления спинномозговых грыж (Spina bifida aperta et complicata), чаще всего в экстренном порядке, при разрывах грыжевого мешка, когда первой задачей хирурга является тщательная пластика, для предупреждения осложнений. Нами проанализировано 8 детей с синдромом натянутого спинного мозга (СФСМ). Возраст больных варьировал от 2 до 10 лет, из которых у 7 была первичная фиксация и у 1 вторичный тетринг синдром. Каждый ребенок прошел тщательное обследование, которое включало в себя исследование соматоневрологического статуса и клинико-инструментальных методов диагностики. В клинике у всех больных отмечались боли в поясничной области, ограничение подвижности и искривления позвоночника, слабость в ногах, ортопедические и тазовые нарушения. Все больные были прооперированы, при этом хирургическое лечение было направлено на устранение фиксации спинного мозга и его элементов. В послеоперационном периоде во всех случаях мы наблюдали положительный эффект со стороны бальового синдрома, больные не жаловались на симптом боли, который был до этого, а также отмечалось значительное улучшение со стороны функции тазовых органов и нижних конечностей. Боль в области послеоперационной раны отмечалась только после операции, которая купировалась анальгетиками.

Таким образом, что боль, возникающая при спинальных дизрафиях – признак «фиксированного спинного мозга» и должна быть корректирована операцией в обязательном порядке, так консервативная терапия не целесообразна. В последующем ребенок, оперированный в раннем детстве по поводу спинномозговой грыжи, должен находиться под контролем смежных специалистов.

Морфологічна оцінка патології трійчастого нерва в експерименті

Малишева Т.А.¹, Чомоляк Ю.Ю.²

¹ Інститут нейрохірургії ім.акад. А.П.Ромоданова АМН України,

² Ужгородський національний університет, кафедра неврології, нейрохірургії та психіатрії
Київ, Ужгород
Україна
8044 483 92 08
morpho.neuro@gmail.com

Механізми, причини та структурні зміни при нейрогенному більовому синдромі активно вивчаються.

Мета дослідження: вивчення структурних змін при експериментальній деміелінізації корінця трійчастого нерва для з'ясування патогенетичних механізмів нейрогенного болю й обґрунтування шляхів корекції цієї патології.

Матеріал: стали 32 тварини (20 експериментальних та 12 група порівняння). Після декапітації з виділенням зони дослідження виконано морфологічні дослідження.

Методи: хронічний експеримент, морфологічні дослідження (в т.ч. гістохімічні), статистичні.

Встановлено: Патологічні зміни в основних циліндрах в залежності від ступеню ураження виявляються в помірному зморщуванні основних циліндрів власне корінця на тлі явищ периаксонального набряку; реактивно-деструктивних змінах усіх структур корінця та тканині стовбура мозку. Богнища деміелінізації не залежать від наявності чи відсутності лімфоїдно-клітинної запальної інфільтрації. Патологічні зміни з боку мікросудин: виражений перикапілярний набряк, стійке звуження, та паретичне розширення просвіту судин (ангіодистонія). Визначаються поодинокі дрібні перивазальні геморагії з еритроцитарними екстравазатами (свідчення порушення проникності мікросудин). Визначаються ознаки набряку сполучної тканини корінця (peri-,епі- та ендоневрію). Таким чином, при морфологічному дослідженні особливостей структурних змін в корінці, ганглії трійчастого нерва та місці входу корінця в стовбур головного мозку при моделюванні виявлена своєрідна гістологічна картина, що характеризується дистрофічно-дегенеративними змінами глії та фокальною деміелінізацією аксонів при відсутності виражених гліозних та сполучнотканинних рубців та запальних змін. В окремих нервових волокнах відбуваються явища висхідної дегенерації з ознаками ганглоніту. В корінці – деструктивні зміни, власне в тканині вузла трійчастого нерва – груба дистрофія тіл псевдоуніпольлярних нейронів, з руйнуванням окремих з них та активація мантійних гліоцитів та клітин сполучної тканини.

Висновки: описані при комплексному морфологічному дослідженні зміни відповідають ознакам сегментарної деміелінізації, що є однією з складових нейрогенного болю при тригемінальній невралгії.

Организация скорой медицинской помощи при травматическом шоке на догоспитальном этапе

Маманазаров К.М., Курбанов У.К

Сурхандарьинский областной многопрофильный центр,
Термез
Узбекистан
+998712649617
kariev@bcc.com.uz

За последние годы достигнуты определённые успехи в профилактике и лечении травматического шока. Тем не менее, было бы ошибкой считать, что эта проблема разрешена. До настоящего времени остаётся ряд сложных и нерешённых вопросов в организации противошоковой помощи на догоспитальном этапе. Нами ретроспективно были проанализированы 83 больных с сочетанной тяжёлой черепно-мозговой травмой, осложнившейся травматическим шоком. Первая помощь оказывалась врачом скорой помощи. Из анализированных больных было 76,2% мужчин и 23,5% женщин. Какую профилактику и терапию шока может и должен провести врач скорой помощи на догоспитальном этапе? Этот вопрос до сих пор остаётся открытым, хотя имеет большое практическое значение. Мы, прежде всего, коснёмся профилактических мероприятий при травматическом шоке, так как врачу скорой помощи приходится больше заниматься профилактикой шока, чем его терапией. Судя по нашим данным, по частоте шока при повреждениях можно до известной степени определить комплекс профилактических мер при тех или иных травмах. Если учесть зависимость возникновения травматического шока от локализации и характера повреждений, то следует полагать, что максимальный объём профилактических и противошоковых мероприятий необходимо осуществлять при сочетанной тяжёлой черепно-мозговой травме с повреждением конечностей, таза, живота и грудной клетки. Таким образом, организация медицинской помощи при травматическом шоке на догоспитальном этапе зависит от тяжести внечерепных повреждений.

Перший досвід балонної мікрокомпресії гесеревого вузла при рецидивуючій невралгії трійчастого нерва

Мартин А.Ю., Потапов О.І., Гринів Ю.В.

Медуніверситет
Івано-Франківськ
Україна
8-0342-528191
martyn@okl.if.ua

Невралгія трійчастого нерва є однією з найчастіших причин лицевих бальгових синдромів. Є три відомих черезезшкірних операції при даному захворюванні, такі як радіочастотна різотомія, ретрогесерове введення гліцерину та балонна компресія коріння трійчастого нерва, але немає одної згоди серед нейрохірургів відносно того що краще. Кожний метод приводить до певної кількості рецидивів та ускладнень.

Ціль роботи: оцінка перших результатів черезезшкірної балонної компресії Гесерова вузла при невралгії трійчастого нерва.

Матеріали та методи дослідження: обстежено 7 хворих із стійкою рецидивуючою невралгією. Серед хворих чоловіків було 4, жінок 3. Вік хворих коливається від 57-77 років. Серед них невралгія II-ї вітка діагностовано у 4 хворих, III-ї вітки у 3 хворих. Найбільш часто зустрічається невралгія правого трійчастого нерва. Усім хворим неодноразово проводилися спиртові блокади, вони постійно приймали карбамазепін у великих дозах. Операції проведено за методикою розробленої S.Mullan, та модифікованою J.Brown.

Результати і їх обговорення: У ранньому післяопераційному періоді позитивний результат отриманий у всіх 7 хворих, з них у 5 хворих болі зникли відразу після виходу з наркозу, у двох на 2 та 7 день. Ускладнень після операції не було. При цьому слід відмітити що грубих порушень чутливості на відповідній стороні обличчя не було, було незначна гіпестезія обличчя як регресувала до 3 місяців (2 хворих), короткотривала слабість жувального м'язу у одного хворого та появя герпетичного висипання теж у одного хворого. Спостереження за хворими на протязі 18 місяців показало, що рецидиви приступів болів були лише у одного хворого, але інтенсивність та частота бальгового синдрому була значно меншою ніж до операції. Прийом фінлепсину в дозі 100мг/добу був достатній для попередження болів.

Таким чином, можна вважати операцію балонної компресії коріння трійчастого нерва як метод вибору в лікуванні рецидивуючої невралгії.

Принципы стандартизации диагностики и лечения нейрогенных болевых синдромов

Могучая О.В., Щедренок В.В., Себелев К.И.

Российский научно-исследовательский
нейрохирургический институт им. проф. А.Л.Поленова
Санкт-Петербург
Россия
+7-921-656-14-47
ovtm55@yandex.ru

Цель работы – разработка принципов стандартизации диагностики и лечения нейрогенных болевых синдромов.

Материал и методы. В работе обобщен 20-летний опыт Санкт-Петербургского городского противоболевого центра комплексного лечения заболеваний нервной системы (руководитель – проф. В.В. Щедренок). Не менее 95% контингента составили пациенты с дегенеративно-дистрофическими заболеваниями позвоночника и лицевыми болями. Длительность течения нейрогенных болевых синдромов и сложность соблюдения преемственности в учреждениях разной подчиненности определяют необходимость стандартизации диагностики и лечения. Кроме того, изучены принципы и подходы к диагностике и лечению нейрогенных болевых синдромов в различных лечебно-профилактических учреждениях Санкт-Петербурга, проведено сравнение результатов лечения.

Результаты и их обсуждение. Исследование показало, что для диагностики необходимо знать суть патологического процесса, его уровень и выраженность, а также степень вовлечения нейро-сосудистых образований. В связи с этим основой диагностики должен стать метод нейровизуализации. Пациентам следует проводить компьютерную или магнитно-резонансную томографию, чаще всего – с последующим динамическим контролем развития процесса. Наиболее перспективной лечебной тактикой при различных нейрогенных болевых синдромах является принцип нарастающей радикальности. Сущность его заключается в том, что лечение начинают с консервативной терапии и наименее инвазивных методик. При длительном и осложненном течении фармако-резистентного процесса необходим индивидуальный подход с рациональным выбором консервативного и, особенно, хирургического лечения.

Выходы. Основой стандарта диагностики нейрогенных болевых синдромов должна стать нейровизуализация, а стандарта лечения – принцип нарастающей радикальности.

Оптимизация диагностики и лечения тригеминальной невралгии

Могучая О.В., Щедренок В.В., Топольская Н.В.

Российский научно-исследовательский
нейрохирургический институт им. проф. А.Л.Поленова
Санкт-Петербург

Россия

+7-921-656-14-47
ovm55@yandex.ru

Цель исследования – улучшение результатов диагностики и лечения фармакорезистентных форм тригеминальной невралгии с оптимизацией протокола клинико-неврологического и клинико-лучевого обследования больных при поражении интра- и экстракраниальных структур трехнейронной системы тройничного нерва.

Материал и методы. Проанализированы результаты диагностики и хирургического лечения 720 пациентов с тригеминальной невралгией, среди которых выделены 3 группы: с интракраниальной, экстракраниальной и смешанной (экстра- и интракраниальной) формами. В 1 группу (136, 18,9%) включены пациенты с поражением тригеминальной системы на уровне третьего нейрона (подкорковых структур с клиникой таламического синдрома, нейроваскулярного конфликта в области входа корешка нерва в ствол мозга и постгерпетическим поражением его узла). Во 2 группу (421, 58,5%) вошли больные с поражением нерва на уровне первого нейрона, обусловленного посттравматическими и поствоспалительными изменениями лицевого скелета – зубо-челюстной системы и придаточных носовых пазух – в зоне каналов и выходных отверстий периферических тригеминальных ветвей. В 3 группу (163, 22,6%) включены пациенты с поражением двух или трех нейронов тригеминальной системы и клиникой сочетанного вовлечения в процесс экстра- и интракраниальных структур.

Результаты и их обсуждение. Методы хирургического лечения тригеминальной невралгии подразделяются на пункционные и открытые. Пункционные различают по уровню и способам воздействия. По уровню воздействия выделяют операции на периферических ветвях и чувствительном корешке тройничного нерва. К открытому способу относят микроваскулярную декомпрессию чувствительного корешка тройничного нерва в области задней черепной ямки. Воздействие на периферические тригеминальные ветви осуществляют чаще всего в просвете подглазничного и нижнечелюстного каналов, а также в надглазничной вырезке. Хирургические вмешательства на периферических ветвях показаны при поражении тригеминальной системы на уровне первого нейрона.

Выводы. Наиболее рациональной тактикой является принцип «адекватной радикальности»: начинать хирургическое лечение тригеминальной невралгии следует с учетом формы заболевания. Предлагаемая оптимизация клинико-неврологического и клинико-лучевого обследований различных форм может существенно улучшить результаты диагностики и хирургического лечения с использованием при смешанной форме сочетанных хирургических манипуляций.

Динаміка більових синдромів при консервативному та хірургічному лікуванні тунельних невропатій серединного та ліктьового нервів

**Москалик І.Т., Потапов О.І., Гринів Ю.В.,
Мартин А.Ю., Ткачук Ю.Л.**

Медуніверситет
Івано-Франківськ
Україна
8(0342)528191
martyn@okl.if.ua

Тунельна невропатія периферичних нервів по даних різних авторів зустрічається в 25-40% усіх захворювань периферичних нервів. Одним з клінічних ознак невропатії є більові синдроми у ділянках іннервації відповідних нервів.

Ціль дослідження: Оцінка результатів консервативного та хірургічного лікування тунельних невропатій серединного та ліктьового нервів за ступенем вираженості більового синдрому та парестезій.

Матеріал дослідження: Нами спостерігалося 37 хворих з тунельною невропатією серединного та ліктьового нервів /карпальним та кубітальним тунельними синдромі/. Чоловіків було 21, жінок 16 (вік 22-69 років). Клінічно у хворих поряд з болями різної інтенсивності та парестезіями в ділянці стиснення і іннервації нерва спостерігалася атрофія м'язів тенора та гіпотенора, вегетативно-трофічні розлади. На ЕНМГ відмічалися зниження швидкості проведення збудження аж до повного його блоку та ознак дегенерації м'язів тенора і гіпотенора. Використовувалися консервативний та хірургічні методи лікування.

Результати та їх обговорення: Консервативне лікування проведено у 20 хворих. Воно включало внутріканальні блокади гідрокортизону з новокаїном, дексаметазоном, вітамінами групи В. Хірургічне втручання виконане у 17 хворих, з них: 6 хворим проведено декомпресію ліктьового нерва в кубітальному каналі, 11 хворим декомпресія серединного нерва у карпальному каналі. Показанням до операції крім атрофії відповідних м'язів, гіпестезії, служив стійкий прогресуючий більовий синдром. При консервативному лікуванні значне покращення із зменшенням більового синдрому та парестезії спостерігалося у 51,7% хворих на 7-10 добу від початку консервативної терапії. У 82,3% хворих яким проведено хірургічне втручання регрес більового синдрому та парестезії спостерігалися вже на другу добу. Спостереження за хворими від 3-х місяців до 1-го року виявило відсутність болів. Що торкається інших симптомів тунельних невропатій /порушення чутливості, обмеження рухів китиці, атрофія м'язів/ то регрес їх був повільний і переконливо не відрізнявся від результатів консервативної терапії.

Таким чином отримані нами результати консервативного та хірургічного лікування тунельних невропатій серединного та ліктьового нервів вказують на більшу перевагу хірургічної тактики лікування.

Качество жизни больных в отдаленном периоде после оперативного лечения по поводу опухоли головного мозга

Можаев С.В., Волов М.Б.

Институт мозга человека РАН имени Н.П. Бехтеревой
Санкт-Петербург
Россия
(812) 234 92 41
volovmb@rambler.ru

Цель: оценить качество жизни больных в отдаленном периоде после открытого оперативного вмешательства с и без использования криохирургического воздействия по поводу опухоли головного мозга.

Материал и методы: Качество жизни больных спустя 3 года и более после оперативного лечения по поводу опухоли головного мозга изучалось при помощи русской версии опросника «SF-36» в 2 группах больных опухолью головного мозга: I группа – 28 больных, оперированных с использованием криохирургического воздействия (муж. 10, жен. 18,ср. возраст $44,5 \pm 3,0$); II группа – 26 больных, оперированных без использования криохирургического воздействия (муж. 10, жен. 16, ср. возраст $43,3 \pm 3,7$). Качество жизни больных в сравниваемых группах сопоставлялось с аналогичными данными группы из 30 «здоровых» людей, сопоставимых по социально-демографическим характеристикам (14 муж., 16 жен., ср. возраст $46,4 \pm 1,9$).

Результаты: Установлено снижение качества жизни за счет всех показателей в обеих группах по сравнению со здоровыми лицами. Показатель по шкале «Физическое функционирование» у больных I группы составил $84,7 \pm 2,1$, у пациентов II группы – $82,1 \pm 2,2$, а у здоровых – $90,6 \pm 3,1$; показатель по шкале «Физически-ролевое функционирование» составил соответственно $64,0 \pm 5,1$; $60,4 \pm 3,3$ и $75,2 \pm 2,7$. Снижение физической функции у больных, оперированных по поводу опухоли головного мозга, проявлялось в ограничении выполнения тяжелых физических нагрузок. При оценке шкалы «Общее здоровье» выявлено, что ни один из тестируемых больных обеих групп не определял свое здоровье, как «отличное» в момент исследования, год назад и в перспективе. Оценивая свое здоровье, большая часть больных, несмотря на высокую физическую активность и высокую социальную роль, определяли свое здоровье как «посредственное». У больных I и II групп по сравнению со здоровыми лицами отмечалось значимое снижение качества жизни по шкале «Социальное функционирование» ($60,6 \pm 2,1$ в I группе; $61,4 \pm 1,2$ – во II группе и $79,5 \pm 2,7$ – в группе здоровых лиц) и некоторое снижение показателей качества жизни, обусловленных психо-эмоциональным статусом. Так, показатель по шкале «Эмоционально-ролевое функционирование» у больных I группы составил $63,4 \pm 3,14$, у пациентов II группы – $65,8 \pm 2,9$, у здоровых – $66,1 \pm 3,3$; по шкале «Ментальное здоровье» у больных I группы – $62,4 \pm 2,2$, у пациентов II группы – $60,8 \pm 2,3$ и у здоровых – $62,7 \pm 1,9$.

Выводы: снижение качества жизни по сравнению со здоровыми лицами отмечалось в обеих группах больных, оперированных по поводу опухоли головного мозга (с и без использования криохирургического воздействия). Наиболее существенный вклад в снижение качества жизни у больных обеих групп вносит ограничение физической активности и социального функционирования, в меньшей степени – эмоциональное состояние.

Криохирургический метод при открытых оперативных вмешательствах у больных опухолями головного мозга

Можаев С.В., Волов М.Б.

Институт мозга человека РАН имени Н.П. Бехтеревой
Санкт-Петербург
Россия
(812) 234 92 41
volovmb@rambler.ru

Цель исследования: оценить возможности криохирургического метода при открытых оперативных вмешательствах у больных опухолями головного мозга.

Материал и методы: Обследовано 2 группы больных опухолями головного мозга: I группа – 62 больных, которых оперировали с применением криохирургического метода (26 муж., 36 жен., средний возраст $44,1 \pm 2,1$ года) и II группа (контрольная) – 67 больных, оперированных без применения криохирургического метода (32 муж., 35 жен., средний возраст $46,3 \pm 1,7$ года). Группы были однородны и достоверно не различались по локализации, гистоструктуре опухоли, неврологическому статусу, данным инструментальных методов исследования. Всем больным выполнялась костно-пластиическая трепанация черепа с последующим удалением опухоли. Криовоздействие в ходе оперативного вмешательства использовали в виде: криофиксации, криодерезекции, криодеструкции, криокоагуляции, а так же в виде сочетания методик. Радикальность удаления опухоли оценивали по данным контрольной компьютерной, магнитно-резонансной и позитронно-эмиссионной томографии головного мозга.

Результаты: В ходе оперативного вмешательства при использовании криохирургического метода развития осложнений не отмечено. Тотальное удаление опухоли головного мозга достигнуто достоверно чаще в I группе по сравнению с группой контроля (37 и 28 больных соответственно, $p=0,04$). Субтотальное их удаление выполнено 22 больным I группы (35,48%) и 31 – контрольной (46,27%); частично опухоль удалили – у 3 больных I группы (4,84%) и у 8 пациентов группы контроля (11,94%). Средняя кровопотеря в ходе оперативного вмешательства была достоверно меньше в I группе по сравнению с группой контроля ($621,9 \pm 48,1$ и $804,6 \pm 67,3$ мл соответственно, $p=0,03$). Продолжительность операции при использовании метода криохирургии значимо не менялась по сравнению со стандартной методикой и составила в I группе $263,9 \pm 13,1$ мин и $257,5 \pm 19,5$ мин – в контрольной $p=0,71$.

Выводы: Использование криохирургического воздействия в ходе открытого оперативного вмешательства у больных с опухолью головного мозга увеличивает степень радикальности удаления опухоли, уменьшает кровопотерю в ходе оперативного вмешательства и не удлиняет продолжительность операции.

Результаты хирургического лечения аномалии Киари I типа

Можаев С.В., Стерликова Н.В.

Институт мозга человека Российской академии наук
им. Н.П. Бехтеревой
Санкт-Петербург
Россия
(812) 234-92-41 234-92-40
sterliknat@rambler.ru

Цель – улучшение результатов лечения аномалии Киари I типа на основании усовершенствования хирургической тактики.

Материалы и методы. В Институте мозга человека РАН с 1996 г. по 2009 г. пролечено 132 больных с аномалией Киари I типа. Основную группу составили 42 оперированных пациента, 90 больных, получавших консервативную терапию, включены в контрольную группу. Жалобы и объективные симптомы были количественно оценены по шкале клинико-неврологической симптоматики (Bindal A.K., Stewart B.D. et al., 1995). Средний балл составил в основной группе $123,8 \pm 3,9$, в контрольной – $80,2 \pm 3,5$ баллов. Клиническая картина АК I типа была представлена гипертензионно-гидроцефальным (72,3%), бульбарно-пирамидным (64,5%), мозжечковым (76,7%), корешковым (91,2%) синдромами, синдромом вертебрально-базилярной недостаточности (55,4%), синдромом сирингомиелии (31,5%) и диэнцефальным синдромом (40,6%). Болевой синдром являлся у части больных следствием внутричерепной гипертензии, а у большинства пациентов (68,6%) возникал в результате компрессионного воздействия на корешки черепных и верхнешейных нервов. Больные основной группы оперированы по единой методике, включавшей резекционную трепанацию задней черепной ямки, рассечение рубцов и спаек в зоне операции, субпialную резекцию миндалин мозжечка в объеме 2/3 и пластику дефекта твердой мозговой оболочки фрагментом затылочного апоневроза для реконструкции большой затылочной цистерны.

Результаты и их обсуждение. Положительные результаты лечения достигнуты у всех оперированных больных ($p < 0,01$). После операции отмечен регресс проявлений внутричерепной гипертензии, уменьшение бульбарно-пирамидного (59,2%), мозжечкового (64,5%), корешкового синдромов (63,7%), проявлений сирингомиелии (74,5%), вертебрально-базилярной недостаточности (38,6%) и диэнцефального синдрома (34,9%). В контрольной группе показатели динамики основных синдромов были значительно хуже. В отдаленном периоде средний балл по шкале клинико-неврологической симптоматики уменьшился в основной группе до $38,1 \pm 3,6$ баллов. В группе консервативной терапии положительной динамики не отмечалось, напротив, этот показатель увеличился до $82,3 \pm 4,7$ баллов. Индекс Карновского в основной группе увеличился в послеоперационном периоде с $58,7 \pm 2,7$ баллов до $88,4 \pm 2,1$ баллов. В контрольной группе индекс не изменился. Трудовая адаптация в основной группе также имела положительную динамику в отличие от контрольной группы.

Выводы. Хирургическое лечение аномалии Киари I типа с применением данной методики оперативного вмешательства позволяет устранить основные патогенетические аспекты аномалии и достичь значительного уменьшения ее неврологических проявлений и улучшения качества жизни больных.

Хирургический лечения экстрамедуллярных опухолей спинного мозга вентральной и вентролатеральной локализации

**Муравський А.В., Слынъко Е.И., Аль-Кашкіш
Іяд Исхак,**

Інститут нейрохірургии ім. акад. А.П.Ромоданова
АМН України,
Київ
Україна
80509409600
iyad@mail.ru

Цель: Разработать нейродиагностический комплекс для вентральных и вентролатеральных опухолей спинного мозга, изучить топографо-микроанатомические особенности локализации вентральных и вентролатеральных опухолей на разных уровнях спинного мозга и на этой основе определить показания для применения хирургических доступов, разработать новые хирургические методы радикальной резекции опухолей с минимальной травматизацией спинного мозга, изучить результаты оперативного лечения.

Материалы и методы: В первом спинальном отделении института нейрохирургии им. акад. Ромоданова на протяжении 2005–2008г. было оперировано 90 больных с экстрамедуллярными опухолями спинного мозга. Возраст больных варьировал в пределах от 19 до 75 лет. Средний возраст больных с менингиомами составил – 55 лет, с невриномами – 45 лет. Внемозговые спинальные опухоли по уровню локализации мы классифицировали следующим образом: 1) верхнешейной (C0–C3); нижнешейной (C4–C7); 3) верхнегрудной (Th1–Th5); 4) нижнегрудной (Th6–Th10); 4) грудопоясничной (Th11–L1). Согласно этой классификации, нами изучены вентральные и вентролатеральные опухоли на уровне: (C1–C3) – 26, из них 11 –менингиом и 15 –неврином; (C4– C7) – 10, из них 5 – менингиом и 5 – неврином; (Th1–Th5) – 25, из них 18 – менингиом и 7 –nevrinom; (Th6–Th10) – 14, из них 7 – менингиом и 7 –nevrinom; (T11–L2) – 15, из них 6 менингиом, 9 неврином. Из всех изученных опухолей менингиомы составляли – 60%, а невриномы – 40%. Было установлено, что у 69 (76.6%) больных опухоли располагались вентролатерально и у 21 (23.4%) больных – вентрально. Диагностика локализации и расположения опухолей спинного мозга проводилась с помощью МРТ, КТ, МРТ с в/в усиливанием. Доступ выбирался исходя из нейровизуализирующих данных о локализации опухоли. Использованы различные оперативные доступы: задний доступ выполнен у 5 больных, заднебоковой доступ – 58 больных, передний доступ – 4 больных, переднебоковой доступ – 6 больных, Far lateral доступ – 13, Extremal lateral доступ – 4 больных. Преимущество отдавалось доступам, которые позволяли визуализировать опухоль под прямым углом, с минимальной тракцией мозга или его корешков.

Результаты: Опухоли были удалены тотально во всех наблюдениях. Результаты хирургического лечения были лучше в случае следующих факторов: ранние сроки установления диагноза, молодой возраст больных, незначительная степень компрессии спинного мозга, адекватней выбор хирургического доступа, тотальное удаление опухоли, использование микрохирургической техники.

Выводы: Заднебоковой доступ с гемилями-нектомией является наиболее оптимальным при вентролатеральных опухолях. Передний боковой доступ является перспективным, новым методом, позволяющим минимизировать хирургическую травматизацию спинного мозга при удалении опухолей вентральной локализации, и повысить результаты лечения таких больных.

Нові можливості лікування послеопераційного міофасціального болевого синдрома

Нарышкин А.Г., Скоромец Т.А., Шустин В.А.

Санкт-Петербургский научно-исследовательский
психоневрологический институт им. В.М. Бехтерева
Санкт-Петербург
Россия
+78125677288
tskoromets@mail.ru

Міофасціальний болевий і тоннельний болеві синдроми у больних після видалення грыжи диска можуть мати яскраво виражений, мучительний характер. Болі по своєї інтенсивності приближаються до болів доопераційного періоду, що заставляє усомнитися хірурга в правильності вибраної хірургічної тактики, або предполагати рецидив грыжи. Эти боли могут являться поводом к проведению неоправданной реоперации, или быть причиной повторной госпитализации. По нашим данным упорный, неподдающийся традиционному лечению міофасціальний синдром після видалення грыжи диска на нижньо-поясничному і пояснично-крестцовому рівні виникає в 7% випадків (Нарышкин А.Г., Скоромец Т.А., Бухарцев Н.Н і др., 2009). Під нашим наблюдением находилось 11 больных з постоперационними болевими синдромами (после мікрохірургіческої діскектомії на пояснично-крестцовому рівні). Характерними признаками міофасціального і тоннельного болевого синдрома являються: виникнення на фоне регреса корешкової симптоматики, відсутність зв'язку болевого синдрома з поворотами в постелі, кашлем, натужуванням, мучительний, «мозжачий» характер. Качественным отличием болевого міофасціального синдрома від доопераційних компресіонно-ишеміческих радікулопатій являються: болезненность при пальпации триггерных точек, наличие локального гипертонуса або резко болезненных мышечных уплотнений, значительное усиление болевого синдрома вочные часы, отсутствие эффекта от обезболивающих средств. Показательным фактором является исчезновение боли при проведении блокады болезненных триггерных точек местными анестетиками. У таких больных мы использовали введение в заинтересованные мышцы ботулотоксина A (диспорт) в дозе 100 – 200 ед. После введения отмечался быстрый и стойкий эффект в виде регресса болевого синдрома. Внедрение этой методики позволяет быстро купировать упорные, не поддающиеся другим методам лечения міофасціальні постоперационні болі, а також болі тоннельного походження, і значителі сокращає времена перебування больного в стационарі.

Болевой синдром ампутированных (патофизиологические аспекты и тактика лечения)

Нарышкин А.Г., Скоромец Т.А., Шустин В.А.

Санкт-Петербургский научно-исследовательский
психоневрологический институт им. В.М. Бехтерева
Санкт-Петербург
Россия
+78125677288
tskoromets@mail.ru

После ампутации конечности у пострадавших довольно часто возникают различные болевые ощущения. Большая часть этих ощущений имеет местный характер. Болевые ощущения могут быть вызваны наличием болезненных невром пересеченных нервов (чаще седалищного), иметь міофасціальний характер, определяться зонами нейроостеофіброза, процессами дефектного рубцевания культи, а также носить сосудистый характер. Однако наиболее тяжелым, по праву, считается фантомно-болевой синдром (ФБС). Фантомные боли после ампутации конечности встречаются в 32 – 35% от числа ампутированных (Шмидт Е.В., 1948, Feinstein B. et al., 1954). У большинства больных в течение первого года после ампутации фантомно-болевой синдром регрессирует и формируется правильное ощущение культи. Однако у 10% лиц, перенесших ампутацию конечности, болевые ощущения являются устойчивыми на протяжении многих лет, и с годами их интенсивность может усиливаться (Мелзак Р., 1981, Шмидт Е.В., 1948.). Именно эта категория больных и явилась объектом нашего исследования. Ранее нами в эксперименте на животных была разработана модель ФБС (Нарышкин А.Г., 1991). Было показано, что вероятной причиной его развития у человека является феномен двойной (восходящей и нисходящей денервации сегментарного аппарата спинного мозга) за счет ампутации и недостаточности нисходящих норадренергических антиноцептивных влияний. На основании полученных в эксперименте результатов был предложен метод лечения ФБС с использованием α 2 – адреномиметика – клофелина и ГАМК В –агониста – баклофена. Нами было пролечено 25 больных в возрасте от 20 до 73 лет со сроками анамнеза от 1 года до 43 лет. В группе больных было 19 мужчин и 6 женщин. Наибольшему количеству больных (17) ампутация была произведена вследствие тяжелой травмы конечности. У большинства больных (19) была ампутирована нижняя конечность. У обследованных больных выявлялись признаки денервационной симптоматики в виде гиперестезии смежных с культи (выше и ниже) спинальных сегментов, которой не было в контрольной группе -12 ампутированных без ФБС. У всех больных получены отличные и хорошие результаты в виде исчезновения фантомных болей и ощущения фантома. Курс лечения составлял 3 недели. При катамнестическом наблюдении в течение 3 лет рецидив ФБС возникал у 7 больных, что требовало проведения противорецидивных курсов аналогичного лечения. Хирургическое лечение в виде иссечения невром, рубцов проводилось лишь в тех случаях (5 больных), когда их наличие вызывало болезненные ощущения при ношении протеза.

Диагностика и лечение травматических повреждений нервов верхней конечности, сопровождаемых болевым синдромом

**Нелепин С.Н., Сапон Н.А., Никифорова А.Н.,
Сапон Д.Н.**

Запорожская ГКБ экстренной и неотложной медицинской помощи,
Институт нейрохирургии им. акад. А.П. Ромоданова
АМН Украины
Запорожье, Киев
Украина
8 0612 34-36-86
pxob640354@mail.ru

Приблизительно у трети больных с травматическими повреждениями нервов верхних конечностей развивается хронический невропатический болевой синдром (ХНБС), приобретающий в ряде случаев исключительно интенсивный упорный характер и лечение которого становится отдельной задачей восстановления качества жизни пациентов.

Цель — определение зависимости выраженности болевого синдрома от характера повреждения, а также методов и сроков проведенного лечения.

Материалы и методы. Проведен анализ историй болезни 74 больных с повреждениями нервов верхней конечности, сопровождаемыми ХНБС, прошедших лечение в Институте нейрохирургии. С повреждением локтевого нерва было 24 пациента, лучевого — 30, срединного — 12, срединного и локтевого — 8. Открытая травма была у 46 больного, закрытая — у 28. Все больные были оперированы в сроки после травмы: до 6 мес — 48, 6–12 мес — 13, более 12 мес — 13. Степень выраженности болевого синдрома до и после операции оценивали с помощью визуальной аналоговой шкалы (ВАШ).

Результаты и их обсуждение. Наиболее выраженный болевой синдром (7,0 баллов по ВАШ) наблюдали при одновременном повреждении срединного и локтевого, затем по мере уменьшения выраженности боли следуют изолированные повреждения срединного (6,8), локтевого (6,5) и лучевого (6,0) нервов. После операции наибольший противоболевой эффект (~4,6 балла) достигнут при оперативном лечении сочетанного повреждения срединного и локтевого, затем по степени убывания эффекта — срединного (~3,9), лучевого (~3,7) и локтевого (~3,3) нервов.

При закрытых повреждениях нервов степень выраженности болевого синдрома оценивалась в 6,7 баллов по ВАШ, открытых — 6,5. После лечения уменьшение боли наблюдали: при открытых повреждениях — на 3,9, закрытых — на 3,7 балла.

При проведении операции в сроки до 6 мес после травмы выраженность боли в среднем составила 6,2 балла по ВАШ, 6–12 мес — 6,3, более 12 мес — 6,5. Регресс боли после операции составил соответственно 4,2, 4,1 и 3,5 баллов.

Выводы.

1. Болевой синдром более выражен:
 - при одновременном повреждении срединного и локтевого нервов;
 - при закрытых повреждениях нерва;
 - при сроке проведения оперативного вмешательства больше 12 мес после травмы.
2. Противоболевая эффективность оперативного вмешательства более выражена:
 - при одновременном повреждении срединного и локтевого нервов;
 - при открытых повреждениях нервов;
 - сроках проведения операции менее 6 мес после травмы.

Стан надання нейрохіургічної допомоги хворим з невралгією трійчастого нерва в нейрохіургічних відділеннях України

Никифорова А.М., Сапон М.А.

Інститут нейрохіургії ім.акад. А.П.Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
8 044 483-91-98
anna.neuro@gmail.com

Згідно даних про поширеність невралгії трійчастого нерва (30–50 осіб на 100 тис. населення) та захворюваність (2–4 випадки на 100 тис. населення щорічно) сьогодні в Україні близько 19 тис. осіб страждають на невралгію трійчастого нерва (НТН). Близько третини з них (6 тис. хворих) мають форми хвороби, резистентні до фармакотерапії, тобто потребують нейрохіургічного втручання.

Мета. Визначити стан та перспективи надання нейрохіургічної допомоги хворим з невралгією трійчастого нерва в Україні.

Матеріали і методи. Аналіз проведений на підставі статистичних звітів нейрохіургічних відділень України за 1997–2008 рр.

Результати та їх обговорення. З 1997 до 2002 р. включно в нейрохіургічні відділення щорічно госпіталізували 620–690 хворих на НТН. 2003 р. кількість пролікованих хворих знизилась до 590 хворих і до теперішнього дня ця тенденція зберігається — у 2008 р. в нейрохіургічних відділеннях України проходили лікування 549 хворих з НТН. Таке положення може бути викликане ретельнішим підходом до показань до госпіталізації, оскільки за цей же період хірургічна активність серед хворих з НТН значно зросла. У 1997 р. цей показник становив 25,3%, у 2003 р. — 32,4%, у 2008 р. — 46,6%.

У 2008 р. найвищий показник хірургічної активності серед хворих з НТН відмічений в Інституті нейрохіургії — 100% (всім 76 госпіталізованим хворим надана нейрохіургічна допомога), у нейрохіургічних відділеннях Черкаської області — 80% (прооперовані 12 із 15), Дніпропетровської — 65,9% (27 із 41), Івано-Франківської — 58,0% (29 із 50), Полтавської — 57,1% (16 із 28).

Висновки. При відносній стабілізації числа госпіталізованих хворих з НТН відмічене значне зростання хірургічної активності, що обумовлене:

1. відпрацьованими показаннями до проведення оперативного втручання;
2. покращенням технічної оснащеності нейрохіургічних відділень України.

Значення болевого синдрома в розвитку різних форм поясничного остеохондроза

Олейник А.Д.

Областна клініческаа боляница Святителя Йоасафа
Белгород
Россія
8 4722 26 82 50
doctorolan@mail.ru

Одним из основных клинических проявлений поясничного остеохондроза является болевой синдром различной выраженности. В ряде случаев данная патология позвоночника сопровождается церебральными нарушениями, которые значительно усугубляют течение болезни и приводят к стойкой нетрудоспособности пациента. До последнего времени такие церебральные нарушения рассматривались, как сопутствующая патология, что заставило нас провести анализ влияния болевого синдрома при поясничном остеохондрозе на центральную нервную систему. Учитывая данный факт, цель нашего исследования – выявить зависимость клинических и нейровизуализационных проявлений поясничного остеохондроза в зависимости от выраженности и длительности болевого синдрома. С этой целью проведен анализ данных комплексного клинического обследования и хирургического лечения 114 больных поясничным остеохондрозом. Выявлено, что пациенты с выявленными церебральными нарушениями в 81,6% оценили свой болевой синдром в интервале 40–60 мм, что соответствует постоянной боли, усиливающейся при движении (выраженность болевого синдрома определялась по визуально-аналоговой шкале субъективного восприятия боли Кариха). Длительность заболевания до оперативного лечения в 45,6% составила 1–6 лет, в 38,6% менее года. В 84,2% у этих больных выявлены нейровизуализационные признаки поражения головного мозга (на фоне выявленных патологических изменений одного или нескольких межпозвонковых дисков). В том числе: перивентрикулярный отек с единичными мелкоочаговыми изменениями в 62,3%, не выраженный лейкоареоз с множественными мелкоочаговыми изменениями – 17,5%, лейкоареоз с гипотрофией вещества головного мозга – 4,4%. Важно отметить, что при этом 79,8% больных не имели ни какой сопутствующей патологии, способствующей развитию указанных изменений. Полученные данные позволили нам обозначить подобное проявление заболевания, как радикулоцеребральная форма поясничного остеохондроза, отмечена она 84,2% случаев. Следует отметить, что поражение только поясничных межпозвонковых дисков без церебральных нарушений, обозначенное нами, как радикулопатическая форма, выявлена в 15,8%. Сравнительный анализ групп пациентов с различными формами поясничного остеохондроза выявил их достоверную зависимость от длительности и выраженности болевого синдрома. Полученные данные указывают на необходимость определения срока оперативного лечения поясничного остеохондроза в индивидуальном порядке, т.е. до развития вторичных изменений центральной нервной системы, что в итоге способствует улучшению лечения и реабилитации, больных поясничным остеохондрозом.

Профілактика рецидива болевого синдрома при оперативних вмешательствах на поясничних межпозвонкових дисках

Олейник А.Д., Малышко В.Н.

Областна клініческаа боляница Святителя Йоасафа
Белгород
Россія
8 4722 26 82 50
doctorolan@mail.ru

В структуре причин рецидива болевого синдрома при поясничном остеохондрозе самой частой является рецидив грыжи диска и эпидурит на уровне оперированного сегмента. Обусловлено это тем, что в послеоперационном периоде при подъеме больного на ноги, возникает патологическая ситуация в виде выпадения не удаленных фрагментов или микрочастиц оперированного диска в искусственно созданный дефект задней продольной связки в область корешка спинного мозга, вызывая при этом в дальнейшем его компрессию или рубцово – спаечный процесс вокруг него. Избежать данной патологической ситуации возможно при образовании за короткие сроки после оперативного вмешательства в полости межпозвонкового диска грубого послеоперационного рубца. Учитывая данный факт цель нашей работы – разработать и внедрить в практику эффективный способ профилактики рецидива болевого синдрома при оперативных вмешательствах на поясничных межпозвонковых дисках. Сущность разработанного способа заключается в том, что после удаления патологически измененного межпозвонкового диска во время оперативного вмешательства по поводу остеохондроза пояснично – крестцового отдела позвоночника проводится орошение образовавшейся полости и оставшейся в ней не удаленной части пульпозного ядра хондролитическим ферментом. В качестве хондролитического ферmenta используется карипазим (35 ПЕ растворенных в 1мл изотонического раствора), который вводится в полость оперированного межпозвонкового диска с помощью специального устройства для орошения хондролитическим ферментом полости оперированного межпозвонкового диска. Орошение полости оперированного межпозвонкового диска, производится в положении больного на животе, что исключает попадание ферmenta в эпидуральное пространство. В таком положении больной находится в течение часа, т.к. активность вводимого ферmenta составляет 60 мин. Подъем больного на ноги проводится после завершения некробиотического процесса через 3–4 дня. Данный способ использован при лечении 24 больных поясничным остеохондрозом. Всем больным в послеоперационном периоде была проведена МРТ поясничного отдела позвоночника в срок от 2-х до 6-ти недель. Признаков рецидива грыжи оперированного межпозвонкового диска выявлено не было. Полученные первоначальные результаты предлагаемого способа хирургического лечения поясничного остеохондроза позволяют использовать его для профилактики рецидива болевого синдрома позвоночника.

Тактика хирургического лечения корешковых болевых синдромов обусловленных грыжами межпозвонковых дисков в остром периоде

Пастушин А.И., Слынько Е.И., Вербов В.В.,
Цымбал М.Е., Косинов А.Е.

Інститут нейрохірургии ім. акад. А.П. Ромоданова
АМН України
Киев
Україна
8044 5921909
eu_slinko@yahoo.com

Проанализирована тактика и результаты хирургического лечения 500 больных с острыми случаями возникновения грыж межпозвонковых дисков. При остром возникновении клинической симптоматики монорадикулярного и бирадикулярных синдромов дополнительными методами обнаружено, что в 65% случаев такую симптоматику вызывали заднебоковые грыжи дисков, в 23% - парамедиальные, в 9%-фораминальные, и в 3%- экстрафораминальные латеральные грыжи. Положительные результаты хирургического лечения больных сmono и бирадикулярной симптоматикой обусловленной парамедиальными и заднебоковыми вариантами грыж получены в 34% больных которым выполнена стандартная микродискэктомия, в 56% больных которым проведена микродискэктомия с медиальной транспедункулярной фораминотомией и в 79% больных у которых микродискэктомия дополнена транспасс (через боковые массы суставных отростков) фораминотомией. Комбинация микродискэктомии с более расширенной трансартикулярной фораминотомией не улучшала результаты хирургического лечения. Медиальная транспедункулярная фораминотомия с микродискэктомией давала положительный эффект в 83% больных при фораминальных вариантах грыж, латеральная транспедункулярная фораминотомия с дискэктомией при этом варианте грыж приносила улучшение только в 32% случаев. Грубая полирадикулярная неврологическая симптоматика встречалась в 79% больных с двусторонним стенозом латеральных рецессусов (субартикулярный стеноз) на уровне межпозвонковых суставов или корней дуг и только в 14% больных с исключительно односторонним но всегда выраженным стенозом бокового выворота. В 87% больных обнаруживались медианные или парамедианные грыжи дисков. В 57% случаев при остром возникновении полирадикулярной симптоматики обнаруживались остеоэозные изменения вентральных краев тел позвонков на уровне грыжи диска, в 87% - таковые изменения выявлены на множественных уровнях, и в 54% случаях выявлена гипертрофия задней продольной связки. Анализ хирургических вмешательств при этой патологии показал что, интерляминарная дискеэктомия с медиальной фасетэктомией или резекцией боковой массы в зависимости от уровня стеноза боковых рецессусов дает положительный результат в 45%, а интерляминарная дискеэктомия с медиальной фасетэктомией и резекцией вентральных остеоэозных образований дают улучшение в 62% оперированных таким способом больных.

Динамика болевых ощущений у больных после проведения пункционной лазерной микродискэктомии (ПЛМ) на шейном уровне

Педаченко Ю.Е., Танасейчук А.Ф., Толстюхин О.В.

Національна медичинська академія ім. П.Л.Шупика,
Інститут нейрохірургии ім. акад. А.П. Ромоданова
АМН України
Киев
Україна
38 067 960 98 77
pedachenko_yura@mail.ru

Дискогенные нейрокомпрессионные синдромы на шейном уровне занимают отдельное место в структуре синдромов, возникающих вследствие остеохондроза позвоночника. Это обусловлено разнообразием их клинических проявлений и подходов к лечению. В последнее время отмечается внедрение малоинвазивных методов лечения, в частности, пункционной лазерной микродискэктомии (ПЛМ). Одним из наиболее частых и клинически значимых синдромов является радикулопатический, который сопровождается болью различной степени выраженности и часто достигает 3 б согласно Pain Score Scale.

Цель работы – определить эффективность ПЛМ в устранении боли у пациентов с проявлениями шейного остеохондроза. В период с 1997 по 2006 г. в клинике лазерной и эндоскопической нейрохирургии были прооперированы 150 больных с шейными дискогенными нейрокомпрессионными синдромами (ДНС) методом ПЛМ. У 150 больных выявлены 244 клинически значимых грыжи межпозвонковых дисков и соответственно проведено 244 операции. Проведя посингрому анализ клинических проявлений шейного остеохондроза было выявлено, что у преобладающего большинства (134 из 150) отмечались боли в шее с иррадиацией в руке, как проявление нейрокомпрессионного синдрома. Так как боль была основной причиной обращения к нейрохирургу, то её динамика является наиболее показательной в плане эффективности ПЛМ при шейных ДНС. Так, если до операции средний балл болевых ощущений составлял $2,34 \pm 0,23$, то в раннем послеоперационном периоде он снизился до $1,09 \pm 0,11$, а в отдалённом – до $0,68 \pm 0,09$. Проведя анализ динамики других синдромов (миелипатии, синдрома позвоночной артерии) было обнаружено, что наиболее благоприятный прогноз ПЛМ характерен для больных с преобладанием радикулопатического синдрома, который сопровождается болью в шее с иррадиацией в руку. Мы предполагаем, что данный эффект обусловлен в основном сочетанием как эффектом дискомпресии так и дерепеции.

Вывод: применение ПЛМ является эффективным методом для устранения самого частого проявления шейного остеохондроза – боли в шее с иррадиацией в руку.

К вопросу лечения больных с метастатическими опухолями позвоночника

Перфильев С.В.

РНЦНХ
Ташкент
Узбекистан
371 2449163
perfilyevs@rambler.ru

Не редко, локализующиеся в позвоночнике метастатические опухоли сопровождаются интенсивным болевым синдромом, синдромами сдавления нервных корешков и спинного мозга. Выработка тактики лечения сложна и требует оценки многих факторов, характеризующих состояние больного, опухоль и ее чувствительность к противоопухолевому лечению. В РНЦНХ оперировано 28 больных (12 мужчин и 16 женщин) от 18 до 72 лет. Операции выполнялись по поводу метастазов рака молочной железы (у 11 больных), рака легкого (6), почки (1), простаты (2), щитовидной железы (1), других опухолей (3) и метастазов из невыявленного первичного очага (4). Поражения локализовались в шейном отделе позвоночника (10), в грудном (12) и поясничном (6). Операции дополнялись лучевой, химио- и гормонотерапией. Выполнены декомпрессивные ламинектомии (16) и декомпрессивно-стабилизирующие (12) операции. Стабилизацию позвоночника осуществляли из заднего доступа у 8 больных, а в 4 случаях использован передний доступ. Для суммарной оценки статуса больного в пред- и послеоперационном периоде применялась классификация по Бирке. Эффективность лечения оценивалась по состоянию неврологической симптоматики (прекращению болевого синдрома, уменьшению степени пареза и плегии, улучшения функции тазовых органов). В большинстве случаев (80%) операции выполнялись в течение 1-го месяца от начала компрессии спинного мозга. Полное нарушение проводимости спинного мозга в сроки более 1-2-х недель, а так же отсутствие болевого синдрома являлись противопоказаниями к хирургическому вмешательству. В послеоперационном периоде обязательным было назначение стероидов, диуретиков, сосудистых и ноотропных препаратов, витаминов группы В. Регресс неврологических нарушений отмечен у 14 больных после декомпрессивных, и у 3 после декомпрессивно-стабилизирующих операций; ухудшение развилось у 3 больных.

Таким образом, у большинства больных с метастатическим поражением позвоночника происходит улучшение неврологического статуса, стихание болевого синдрома и улучшение качества жизни. Лечение должно быть комплексным и проводится в высокоспециализированных клиниках в минимальные сроки с момента появления проводниковых нарушений со стороны спинного мозга.

Опыт применения габапентина в лечении синдрома запястного канала

Перцов В.И., Ивахненко Д.С., Дейниченко Ю.К., Нелепин С.Н.

Запорожский государственный медицинский университет
Запорожье
Украина
+380679013701
dimaneuro@list.ru

Одна из основных и частых жалоб пациентов, страдающих синдромом запястного канала (СЗК) – это выраженная, жгучая, усиливающаяся в ночное время боль в кисти и пальцах. Именно боль является основной причиной обращения к врачу, поскольку нестероидные противовоспалительные препараты малоэффективны, а нарушения двигательной, чувствительной и трофической функций уходит на второй план. Составными такого болевого синдрома служат нейропатический и ноцицептивный компонент. Разорвать порочный круг между морфологическими дегенеративными изменениями области карпального канала и прогрессирующей гиперпатией – задача комплексного консервативного и хирургического лечения.

Цель исследования — определить терапевтическую эффективность габапентина в до- и послеоперационном периоде СЗК.

Методы и материалы. Наблюдалось 16 пациентов с СЗК сопровождающимся гиперпатической болью превышающей 6 баллов по ВАШ в fazu обострения. Преимущественно женщины среднего возраста (10). В большинстве случаев в анамнезе имелись указания на травму лучезапястного сустава или хроническая травматизация, связанная с трудовой деятельностью. Неудовлетворительный результат консервативного лечения с применением различных групп НПВП и антиконвульсантов и частые рецидивы гиперпатии были показанием к оперативному вмешательству. Клиническая оценка неврологических расстройств проводилась по общепринятой шкале оценки мышечной силы М0-5, чувствительности S0-5, болевой синдром оценивался по 10-балльной визуально-аналоговой шкале (ВАШ). Габапентин (Тебантин «Гедеон Рихтер») в дозе от 900 до 1800 мг/сут в течение 7 дней в дооперационном периоде получали 8 пациентов и в раннем послеоперационном периоде – 8 пациентов. Хирургическое метод заключался в пересечении ладонного авоневроза и удерживателя сгибателей.

Результаты. Наблюдали клиническое улучшение в виде купирования болевого синдрома до 0-2 баллов по ВАШ на 3-4 сутки приема габапентина до хирургического вмешательства. Регресс гиперпатии снижал мотивацию пациентов к применению хирургических методов лечения. Однако, на первый план выдвигались жалобы на двигательный и чувствительный дефицит функции кисти и пальцев, что послужило показанием к декомпрессии срединного нерва в карпальном канале. Другая группа пациентов начинала прием габапентина в той же дозировке за 1 сутки до оперативного вмешательства, на 2-3 сутки во всех случаях отмечен четкий противоболевой эффект наряду с улучшением двигательной и чувствительной функций.

Выводы. Во всех клинических наблюдениях отмечен положительный результат применения данной методики лечения. Хотя исследование статистически недостоверно, субъективная оценка пациентов ближайших результатов была более позитивной при проведении хирургического лечения на фоне приема габапентина.

Симптоматические тригеминальные боли в хирургии опухолей основания черепа

**Полищук Н.Е., Возняк А.М., Каминский А.А.,
Облывач А.А., Сичинава В.Г., Гудым М.С.**

Киевская городская клиническая больница скорой медицинской помощи, Кафедра нейрохирургии Национальной медицинской академии последипломного образования им П.Л. Шупика
Кiev
Украина
8 (044)518-15-83, 8(067)7460002
oblyvach@ukr.net

Цель: Изучить качественные и количественные особенности тригеминальной головной боли (ТГБ) у больных с опухолями основания черепа (ООЧ) до и после хирургического вмешательства.

Материал и методы: В течение последних 3 лет было прооперировано 26 пациентов с ООЧ с признаками ТГБ. Средний возраст пациентов составил 39 лет (от 23 до 59 лет); 11 мужчин (45,8%) и 13 женщин (54,2%). Всего было выполнено 28 хирургических вмешательств. Распределение опухолей по локализации: СЧЯ (13) - кавернозного синуса (5); медиальных отделов крыла основной кости (5); экстрадуральные опухоли (3); ЗЧЯ (4) - задней поверхности пирамиды височной кости (2), мосто-мозжечкового угла (2); супра-субменториальные опухоли (9) - опухоли тройничного нерва (4), петрокливиальные опухоли (5). Для удаления опухолей были использованы: базальный лобно-височный доступ в различных модификациях (12), подвисочный экстрадуральный (2), передний чрезкаменистый (2) и ретросигмовидный доступ (10). В ходе операции использовались: хирургический микроскоп, электротрепан, высокоскоростной бор, ультразвуковой аспиратор, мозговые ретракторы и микрохирургический набор инструментов. Рутинно проводился интраоперационный мониторинг функции черепно-мозговых нервов.

Результаты и их обсуждение: Тригеминальные боли различной интенсивности в описанных случаях рассматривались как один из симптомов заболевания и чаще не являлись ведущим для определения лечебной тактики. Однако, в 11 случаях именно клиника поражения тройничного нерва была первым симптомом заболевания, а у 6 пациентов интенсивные и продолжительные во времени боли были единственным показанием к хирургическому вмешательству. Среднее пребывание пациента в стационаре составило 9 дней. Радикальность операций: тотальное удаление опухоли - 17 наблюдений, субтотальное - 7, частичное - 2. Во время вмешательства декомпрессия корешка тройничного нерва дополнялась его невролизом на всем протяжении. Результаты патоморфологического исследования: менингиомы типического строения - 9, атипического строения (дифференцированные) - 8, анапластические менингиомы - 2, невриномы - 5, хордома - 1, метастаз рака - 1. Результаты операций: улучшение-18, стабилизация состояния-4, ухудшение-2, летальный исход-0. Катамнез неизвестен в 3 случаях. Во всех случаях достигнут позитивный результат в виде прекращения болей. У 8 пациентов в послеоперационном периоде отмечалось снижение чувствительности на лице от легкой гипестезии до полной анестезии.

Выводы: Микрохирургическая техника и использование стандартов хирургии основания черепа обеспечивает положительный результат лечения пациентов с базальными опухолями. Залогом положительной динамики ТГБ в послеоперационном периоде является декомпрессия и невролиз корешка тройничного нерва.

Застосування гальваноіндуктотермії при лікуванні хворих з більовими нейрокомпресійними спондилогенними синдромами

**Попова І.Ю., Степаненко І.В., Бондар Т.С.,
Лихачова Т.А.**

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова АМН України"
Київ
Україна
(044) 483-82-19
reabilit@ukr.net

Мета роботи. Розробити методику фізіотерапевтичного лікування хворих з більовими нейрокомпресійними спондилогенними синдромами (БНКСС) для ефективного зменшення інвалідизації та строків непрацездатності.

Матеріали і методи. Під спостереженням знаходилось 118 хворих з БНКСС з вираженими болями в поперековому відділі хребта. 1 групу склали 33 хворих, яким проводилась медикаментозна терапія: знеболююча, протизапальна, судиннорозширююча, седативна, протиспастична, тощо (дексон по схемі внутрішньом'язово, сирдалуд, ксантинол, гліцесед). 75 хворим проводилася гальваноіндуктотермія по розробленій методиці. Для оцінки ступеня інвалідизації хворих використана шкала Oswetry low back pain disability, яка представляє собою запитник, що складається з 10 розділів і визначає ступінь інвалідизації хворих в процентах. Рівень тривожності пацієнтів, особистої та реактивної, визначався за шкалою Спілбергера.

Результати та їх обговорення. В лежачому положенні хворого на животі на область поперекового відділу хребта накладався активний електрод (катод) площею 10x15 см, замочений розчином дексаметазону і розчином гідрокарбоната натрію. Пасивний електрод розташовувався в області пупка. Процедура проводилася при силі струму 10-20 мА протягом 10-15 хвилин одночасно з короткохвильовою індуктотермією при другому ступені потужності, безконтактно за допомогою індуктора-диска, розташованого над поперековим відділом хребта. На курс призначали 10-15 процедур. В обох групах хворих до лікування процент інвалідизації складав 40-42%. Після лікування в 1 групі він вірогідно ($p<0,05$) знизився до 28%, в другій - до 12% ($p<0,01$). Рівень реактивної тривожності за шкалою Спілбергера до лікування становив відповідно $16,21\pm0,23$ та $18,07\pm0,09$ балів, після лікування в 1 групі він був $12,11\pm0,21$, в 2- $10,55\pm0,04$. Нижчий рівень реактивної тривожності у хворих 2 групи пояснюється швидкою ліквідацією більового синдрому. Країці результати лікування хворих 2 групи пояснюються якісно новим анальгетичним ефектом, який отримується в результаті синергічної дії гальванічного струму та магнітного поля. Локальний вплив депонованого дексаметазону на зону ушкодження виключає можливість побічного ульцерегенного, гіпертонічного, гіперглікемічного ефекту.

Висновки. Застосування гальваноіндуктотермії при лікуванні хворих з БНКСС є ефективним методом підвищення якості життя за рахунок покращення фізичного та емоційного статусу та скорочення строків непрацездатності.

Дифференцированное хирургическое лечение больных с тяжелыми формами невралгии тройничного нерва

**Посохов Н.Ф., Черненков В.Г., Пыхтин А.В.,
Бондарь Б.Е., Черненков А.В., Посохов С.Н.**

Харьковский национальный университет
имени В.Н. Каразина,
ГУ "Институт неврологии, психиатрии и наркологии
АМН Украины",
Харьковский региональный противоболевой центр
Харьков
Украина
+38 (050) 6777753
posohov@bk.ru

Цель — уточнение анатомо- и патофизиологических особенностей боли у пациентов с невралгией тройничного нерва (НТН) с учётом функционального состояния сегментарных рефлекторных дуг, активирующих и тормозных структур ствола мозга, супрастволовых отделов и выбор дифференцированного подхода, который позволит оптимизировать результаты хирургического лечения тяжелых форм НТН.

Материал и методы. Проведен анализ отдалённых результатов хирургического лечения 1060 больных (мужчин - 348, женщин – 712) с тяжелыми формами НТН в возрасте от 30 до 87 лет (70% из них — старше 60 лет). У 94% больных лицевые боли были односторонними, у 6% - двусторонними. У всех больных при наличии нестерпимых пароксизмальных болей в зоне иннервации периферических ветвей ТН консервативная терапия была неэффективной или малоэффективной.

Все больные были комплексно обследованы. Наряду с неврологическими исследованиями проводилась регистрация тригеминальных соматосенсорных, акустических стволовых и зрительных вызванных потенциалов, электроэнцефалография, ЭНМГ, консультации врачей смежных специальностей, в т.ч. с использованием методов объективной оценки боли (ВАШ, HADS и др.), КТ/МРТ исследования головного мозга.

Выбор метода хирургического лечения зависел от возраста, соматического состояния, выраженности и длительности болевого синдрома, характера и эффективности применявшихся методов оперативного и консервативного лечения, данных комплексного обследования.

993 (93,68%) больным были произведены блокады периферических ветвей ТН. 37 (3,49%) больным произведена паралоптичная микрососудистая декомпрессия чувствительного корешка ТН с применением прокладок из синтетических (тэфлоновая прокладка или вата) и биологических (криоконсервированная амниотическая оболочка человека) высоко инертных материалов. 259 (24,43%) произведена крионейротомия периферических ветвей ТН. 532 (50,18%) больным произведена ретрогассеральная криоризотомия.

Результаты и обсуждение. При выявлении сосудистой компрессии чувствительного корешка методом выбора является микрососудистая декомпрессия чувствительного корешка в ранние сроки заболевания.

При отсутствии компрессии чувствительного корешка целесообразна тактика "нарастающего радикализма". Вначале показаны блокады периферических ветвей ТН. Затем производятся крионейротомии периферических нервных стволов.

Чрескожная крионейротомия чувствительного корешка ТН оправдана при неэффективности или недостаточной эффективности других методов оперативного лечения.

Выводы. Предлагаемый дифференцированный подход позволяет оптимизировать результаты хирургического лечения тяжелых форм НТН.

Комплексное лечение таламического болевого синдрома

Пятакоп В.А., Кутовой И.А.

Харьковский национальный медицинский университет
Харьков
Украина
8-050-303-50-92
Pyatikop@inbox.ru

Введение. Таламический болевой синдром (ТБС) относится к группе «центральных» болей и описан в 1914 г. Degerin & Russi. ТБС является одним из наиболее тяжелых проявлений неукротимых болей, которые практически не подлежат купированию.

Материалы и методы. Под нашим наблюдением находилось 3 больных с таламическим болевым синдромом сосудистого происхождения (ишемический инсульт зрительного бугра — Th). Основным методом лечения было проведение стереотаксических операций криодеструкции centrum medianum (СМ) в сочетании с локальным введением аутологичных нейроиндуцированных клеток стромы костного мозга (АН КСКМ) в дозе 1x10⁶ в 1 мл аутоликвора в постинсультный очаг в области Th. Стереотаксические операции проводили под контролем компьютерного томографа СТ-MAX General Electric.

Результаты и обсуждение. Катамнез заболевания составляет 1-3 года. Основные клинические проявления были в виде интенсивных болей в противоположной очагу половине тела с явлениями выраженной гиперпатии. Диагноз устанавливали на основании клинической картины и МРТ головного мозга, при проведении которой четко визуализировались очаги ишемии в области Th округлой формы диаметром от 9 до 14 мм. В результате проведенной криодеструкции СМ получали очаг деструкции диаметром до 10 мм, а также наблюдали уменьшение болевого синдрома сразу после операции у двух больных. Вторым этапом операции было стереотаксическое введение АН КСКМ в область постишемической кисты, что способствовало восстановлению анатомо-физиологический взаимоотношений ядер Th, нарушенных вследствие перенесенного инсульта. У одного больного уменьшение болей было отмечено спустя 5-6 недель после операции, что, вероятно, связано с восстановлением морфологической структуры ядер Th. В этот же период наблюдалось значительное уменьшение болей и у первых двух больных, что подтверждает выдвиннутое предположение о положительном влиянии введения АН КСКМ за счет выделения нейротрофических факторов и эндорфинов.

Выводы. Предложенный метод комплексного лечения больных с ТБС с применением криодеструкции СМ и введения АН КСКМ в зону постишемического очага является перспективным и требует дальнейшего клинического изучения и внедрения.

Болевой синдром при травматическом поражении зрительного нерва и прогноз зрительных функций у больных с травматическими каротидно-кавернозными соустьями

Рахматуллаева Д.С.

Республиканский Научный Центр Нейрохирургии
Ташкент
Узбекистан
+998712649625
kariev@bcc.com.uz

Травматические каротидно-кавернозные соустья – тяжелая патология сосудов головного мозга, связанная с образованием фистулы внутренней сонной артерии в кавернозном синусе. Офтальмологические симптомы являются ведущими в клинической картине заболевания, наиболее тяжелое из них, понижение зрения и слепота отмечаются у половины больных с ТККС. Болевой синдром обусловлен парезом первой ветви тройничного нерва на стороне соустия, а также застойными явлениями в глазном яблоке и глазнице.

Цель: Изучить состояние зрительных функций в зависимости от особенностей клинического течения заболевания.

Материалы и методы: Обследовано 52 больных, проведено полная нейроофтальмологическое обследование.

Результаты: Исследования показали, что в 16 % наблюдений основной причиной зрительных нарушений являются травматическое поражение зрительного нерва в области его канала во время травмы, вызвавшей формирование соустия. У 46 % больных понижение зрения и слепота обусловлены гемодинамическими нарушениями в глазу и глазнице в результате функционирования соустия. При этом выявляется прямая зависимость степени поражения зрительных функций от тяжести офтальмоскопической патологии. Наиболее низкое зрение вплоть до слепоты отмечаются у больных с картиной острого нарушения кровообращения в сосудах пытающих зрительный нерв и сетчатку по типу тромбоза центральной вены сетчатки (ТЦВС), особенно при длительном течении заболевания. Клиническая картина заболевания после эндоваскулярных операций показало, что зрительные функции не восстанавливаются у больных с острым нарушением кровообращения по типу ТЦВС. Выключение соустия в ранние сроки заболевания позволяет сохранить зрительные функции у этих больных.

Выводы: Таким образом, грубая патология глазного дна у больных с ТККС являются показанием к ускоренному выключению соустия с целью сохранения зрения.

Особливості КТ-, МРТ- проявів кавернозних ангіом головного мозку

**Робак О.П., Робак К.О., Гетьман О.М.,
Маховський С.В., Вакарюк В.С.**

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
0444830668
olegrobak@mail.ru

Мета роботи. Визначити специфічні комп'ютерно-томографічні та МРТ прояви особливого виду судинних мальформацій головного мозку – кавернозних ангіом з метою покращення їх диференційної діагностики.

Матеріали і методи. Нами проведено аналіз КТ-, МРТ- та АГ-обстежень 106 хворих з клінічно встановленим діагнозом кавернозна ангіома. Вік пацієнтів становив 5-76 років, з них жінок - 65, чоловіків – 41.

Результати і їх обговорення. Більшість кавернозних ангіом протікали безсимптомно (57%) та були діагностовані як випадкові знахідки при зверненні до невролога з приводу цефалгії або легкої черепно-мозкової травми. У 32% хворих було запідозрено гостре порушення мозкового кровообігу та діагностовано спонтанний субарахноїдальний крововилив (14%), внутрішньомозкову гематому (10%) та ішемічне ураження мозку (8%). В 11% випадків спостерігалися різного типу епілептичні напади. В двох останніх групах переважали пацієнти молодого віку. При КТ-обстеженнях діагноз каверноми виставлявся у разі виявлення невеликих, здебільш множинних (63%) осередків неправильної форми (діаметром від 0,5 до 3,5 см), що мали підвищну щільність. Досить часто в осередках зустрічалися невеликі петрифікати. Симптоми об'ємної дії та перифокальні набряк були відсутні. Для диференційного діагнозу, в першу чергу з пухлинами мозку, проводилося внутрішньовеновне підсилення. Накопичення контрасту при кавернозних ангіомах відбувалось досить слабко. Так як кавернозні ангіоми складаються з мілких, щільно розташованих венозних порожнин, в яких досить часто зустрічаються тромбози, крововиливи та зважнення, МРТ-картина їх була різноманітною. При наявності крововиливу, вміст каверноми мав гіперінтенсивний МР-сигнал на T1 зважених зображеннях в підгостру фазу, гіпо- та гіперінтенсивний сигнал на T2 WI. У хронічній фазі (1,5-2,0 міс) на периферії осередка крововиливу на T2 зважених зображеннях спостерігався феномен втрати сигналу, зумовлений наявністю гемосидерину по його контуру. При наслідках раніше перенесених геморагій у віддаленому періоді (півроку-рік) кавернома мала ізо-, гіпоінтенсивний на T1 WI і гіпоінтенсивний МР-сигнал на T2 WI. При введенні контрастуючого агента відмічалось незначне підвищення сигналу в каверномі. При виконанні селективної церебральної ангіографії кавернозні ангіоми не контрастиувалися. Вийняткової локалізації каверном в якомусь із відділів головного мозку не визначено.

Висновки. Радіологічно достовірний діагноз кавернозної ангіоми можливий при використанні декількох методів обстеження та клініко-томографічного співставлення.

Патогномонічні КТ-, МРТ- ознаки мальформацій великої вени мозку

**Робак О.П., Робак К.О., Гетьман О.М.,
Маховський С.В., Вакарюк В.Є., Голубов Є.І.**

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
0444830668
olegrobak@mail.ru

Мета роботи. Визначити особливості комп'ютерно-томуографічних та МРТ проявів особливого виду судинних мальформацій головного мозку – мальформацій вени Галена з метою покращення їх диференційної діагностики.

Матеріали і методи. Нами проведено аналіз КТ-, МРТ-обстежень 65 хворих з АГ-верифікованим діагнозом. Вік пацієнтів становив 6 міс-53 роки, з них жінок - 31, чоловіків - 34. Дослідження проводилися на рентгенівських комп'ютерних томографах, магнітно-резонансних томографах, церебральних ангіографах.

Результати і їх обговорення. Нами встановлено два типи мальформації великої вени мозку, які в літературі класифікуються як хоріоїдальний та муральний. Джерелами кровопостачання при хоріоїдальному типі були різко розширені хоріоїдальна, перикальозна та перфоруюча артерії зорового пагорба. Із обстеженої групи хворих такий тип спостерігався у 87%. У 13% випадків (так званий, муральний тип мальформації) джерелом кровопостачання була задня хоріоїдальна артерія. Розмір мальформації даного типу був набагато більшим, а кількість артеріовенозних шунтів – меньша. Практично у всіх хворих мальформація супроводжувалась внутрішньою гідроцефалією, вираженість якої була набагато більшою при муральному типі мальформації, внаслідок стенозу водопроводу мозку. При КТ-обстеженні в ділянці цистерни великої вени мозку, пінеальній області спостерігалась наявність широких стрічкоподібних звитих осередків підвищеної щільноти, зумовлених розширеними судинами мальформації. Після введення контрастної речовини спостерігається значне підвищення їх щільноті. Крім того відмічається контрастування прямого та злиття синусів. При муральному типі аневризми вени Галена відмічається великих розмірів кулепоібне об'ємне утворення підвищеної щільноти, яке значно підсилюється після контрастування. При МР-томографії на T1 і T2 WI спостерігається виражена гіпертрофія вени Галена з фономеном втрати сигналу від току крові, що є диференціально-діагностичною ознакою у порівнянні з пухлинами даної ділянки. МР-АГ, як і церебральна селективна ангіографія, дозволяє ідентифікувати аферентні судини мальформації та шляхи її венозного відтоку. При наявності в мальформації тромботичних мас МРТ виявляє в ній осередки підвищеної сигналу як на T1, так і на T2 WI.

Висновки. Вказані ознаки можна вважати патогномонічними для судинної мальформації ділянки великої вени мозку, що сприяє постановці правильного діагнозу за сукупності використання декількох радіологічних методів.

Відновлення функції суглобів при больових контрактурах у хворих з руховими церебральними дефектами

Розуменко В.Д., Хорошун А.П.

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
тел./факс (044) 483-92-19
rogutmenko.neuro@gmail.com

Мета. Визначити ефективність застосування лазерної терапії (ЛТ) в лікуванні рухових порушень ускладнених бульовими контрактурами суглобів у ранньому післяопераційному періоді хворих нейроонкологічного профілю.

Матеріали і методи. Під спостереженням знаходилось 11 хворих із внутрішньомозковими пухлинами півкуль великого мозку, які у післяопераційному періоді мали рухові розлади з проявами бульових контрактур суглобів. У клінічній картині основними проявами були: рухові порушення різного ступеня виразності, бульовий синдром, зменшення об'єму рухів у суглобах. Лікування призначалось індивідуально з урахуванням ступеня зложісності пухлин та клінічних проявів захворювання. ЛТ проводилась як складова курсу комплексного лікування. Застосовували лазерне випромінювання з довжиною хвилі 870 нм в імпульсному режимі (80 Гц) та потужністю 3 — 4 Вт/імп. Використовували методику опромінення суглобів. Курс включав 7 — 12 сеансів по 6 — 8 хвилин. Лікування проводилось один раз на день. Курс лікування проводили на фоні масажу та лікувальної фізкультури. Причому масаж проводили через 30 хвилин після сеансу ЛТ, а лікувальну фізкультуру через 1 — 1,5 години після масажу (Патент України №36036, 2008 р.).

Результати і їх обговорення. Проведений курс лікування сприяв зменшенню бульового синдрому, збільшенню об'єму рухів у суглобах, розширенню рухового режиму, покращенню загального стану хворого та стану емоційно-вольової сфери. Заходи теплолікування (парафіно-або озокеритотерапія), що традиційно застосовуються в курсі лікування хворих з контрактурами суглобів, мають головний недолік за його відношенням до канцерогенезу, що можна вважати реальним протипоказанням до використання стимулюючої дії теплових процедур у нейроонкології. Задачею було створення способу лікування, що сприяє зменшенню бульового синдрому, відновленню рухів у суглобах хворого без ознак стимулювання росту пухлин мозку у ранньому післяопераційному періоді після хірургічного видалення пухлини. Така задача вирішується тим, що у даному способі відновлення рухів у суглобах хворих з руховими церебральними дефектами, що мають бульові контрактури суглобів, підібрані оптимальні параметри лазерного випромінювання із відповідною довжиною хвилі, а по закінченні ЛТ організовується захисний лікувально-реабілітаційний режим у відповідності із методиками протинабрякової та медикаментозної відновлюваної терапії.

Висновки. Методика комплексного використання ЛТ, лікувальної фізкультури та масажу є ефективною за своєю дією у клінічній практиці, бо сприяє зменшенню бульового синдрому, відновленню рухів та підвищенню якості життя хворих нейроонкологічного профілю.

Клинико-лучевые сопоставления при дегенеративном поясничном фораминальном стенозе

Себелев К.И., Щедренок В.В., Могучая О.В., Зевахин С.В., Чижова М.В.

Российский научно-исследовательский нейрохирургический институт им. проф. А.Л. Поленова
Санкт-Петербург
Россия
+7-921-656-14-48
ovm55@yandex.ru

Цель исследования – оптимизация лучевого обследования для диагностики фраминального стеноза при дегенеративных заболеваниях поясничного отдела позвоночника.

Материал и методы. Работа основана на анализе результатов комплексного клинического обследования и лечения 127 больных с компрессионными формами поясничного остеохондроза, которым было предпринято хирургическое лечение по поводу грыж межпозвонковых дисков (МПД) и нестабильности позвоночника. Всем больным произведено комплексное лучевое обследование перед операцией, во время вмешательства и в различные сроки после него с использованием обзорной и функциональной спондиографии при помощи цифровой рентгенодиагностической системы, мультиспиральной КТ, МРТ и ЭОП, применяемого во время хирургического вмешательства.

Результаты и их обсуждение. При поясничном остеохондрозе, осложненном грыжеобразованием МПД, возникает возможность развития нестабильности в различных отделах позвоночно-двигательного сегмента, одним из ранних признаков которой является изменение формы и площади межпозвонкового пространства (МПП) и межпозвонкового или фраминального отверстия (МПО). Осуществлена хирургическая коррекция нестабильности с помощью «открытых» операций (102 наблюдения), в основном, с помощью переднего и заднего спондилодеза кейджами (65 пациентов), а также лазерным пункционным воздействием на МПД с помощью диодного лазера (25 наблюдений). У всех больных обнаружено различной степени выраженности снижение высоты МПП и МПО. Значительные изменения (III степень) с существенным снижением высоты МПП имели место в 41 наблюдении (32,3%) и высоты МПО – у 34 человек (26,8%). Наиболее значимыми клиническими признаками при этом являлись наличие радикулопатии, симптома «уступа» и перемежающейся хромоты. Немаловажным фактом является не только снижение высоты МПО, но и наличие его деформации, особенно в переднезаднем направлении. Снижение высоты МПП может носить неравномерный характер в различных его отделах. Для грыжи МПД характерен так называемый симптом «распорки», который наблюдался в 16 случаях (12,6%). Таким образом, данные обзорной и функциональной спондиографии, СКТ и МРТ позволяют при комплексном использовании выявить основные клинико-лучевые признаки нестабильности позвоночника, для оценки степени которой следует учитывать такие параметры, как высота МПП и МПО, а также величину смещения тела вышележащего позвонка.

Выводы. При установлении показаний к хирургическому лечению больных с компрессионными формами поясничного остеохондроза необходимо иметь в виду возможность развития у них нестабильности позвоночника, одним из ранних признаков которой является изменение формы и размеров фраминального отверстия.

Хирургическое лечение поясничного остеохондроза с нестабильностью позвоночника

Щедренок В.В., Себелев К.И., Иваненко А.В., Могучая О.В., Панасьев А.В.

Российский научно-исследовательский нейрохирургический институт им. проф. А.Л. Поленова
Санкт-Петербург
Россия
+7-921-656-14-48
ovm55@yandex.ru

Цель исследования – оптимизация хирургического лечения компрессионных форм поясничного остеохондроза путем применения различных способов фиксации позвоночника при его нестабильности.

Материал и методы. Работа основана на анализе результатов комплексного клинического обследования и лечения 102 больных с компрессионными формами поясничного остеохондроза, которым было предпринято хирургическое лечение по поводу грыж межпозвонковых дисков (МПД) и нестабильности позвоночника. Всем больным произведено комплексное лучевое обследование перед операцией, во время вмешательства и в различные сроки после него.

Результаты и их обсуждение. При поясничном остеохондрозе, осложненном грыжеобразованием МПД, возникает возможность развития нестабильности в различных отделах ПДС (изолированном или сочетанном поражении переднего, среднего и заднего опорных столбов). Осуществлена оценка переднего спондилодеза кейджами (23 наблюдения), заднего спондилодеза аутокостью и кейджами (36), задней фиксации позвоночника нитиноловыми конструкциями (15), а также комбинированных способов стабилизации в виде сочетания заднего спондилодеза с ТПФ (22) или нитиноловыми конструкциями (6). Исходы лечения оценивали по шкале MacNab, согласно которой выделили хорошие, удовлетворительные и неудовлетворительные результаты. В ближайшие сроки после операции хорошие и удовлетворительные результаты наблюдались у 97 пациентов (95,1%). Под влиянием последующих курсов реабилитационной терапии число больных с хорошими и удовлетворительными результатами лечения составило 98 наблюдений (96,1%). Следует обратить внимание, что число пациентов с хорошим исходом в отдаленные сроки после операции увеличилось на 4% (с 68,6 до 72,6%), в основном, за счет группы с удовлетворительным результатом. Среди 82 больных, которым был выполнен спондилодез, наблюдение в сроки более 18 месяцев после операции показало, что к этому времени формирование костного блока наступило у 76 пациентов (92,7%). Неудовлетворительные исходы отмечены в 4 наблюдениях (3,9%), во всех случаях имело место наличие рубцово-спаечного процесса в виде эпидурального и перирацикулярного фиброза. У двух больных было предпринято повторное хирургическое лечение с проведением менинголиза и радикулолиза, которое не имело длительного позитивного результата.

Выводы. В зависимости от вовлечения в патологический процесс передних, средних или задних структур позвоночного столба следует применять различные способы стабилизации и фиксации позвоночника, к использованию каждого из которых существуют определенные показания и противопоказания.

Аналіз розрізних пункционних методів лікування остеохондроза позвоночника

Щедренок В.В., Себелев К.И., Могучая О.В.

Российский научно-исследовательский нейрохирургический институт им. проф. А.Л. Поленова
Санкт-Петербург
Россия
+7-921-656-14-48
ovm55@yandex.ru

Цель исследования – сравнительный анализ использования механической, химической и лазерной пункционных методик лечения остеохондроза позвоночника.

Материал и методы. Проведено комплексное клинико-лучевое обследование 752 больных остеохондрозом различных отделов позвоночника с наличием компрессионных и ирритативных синдромов. У всех больных было выявлено дегенеративное поражение межпозвонковых дисков (МПД) с наличием протрузий и грыж до 4 – 6 мм. У 143 (19%) пациентов установлено наличие начальных признаков нестабильности в виде гипермобильности. Проведено лечение методом пункционной фенестрации и декомпрессии поясничных МПД 302 больных на уровне L4 – L5 и L5 – S1. Осуществляли боковой доступ к МПД, отступая латерально 7 – 10 см от линии остистых отростков. Осложнений не было. У 265 больных с ирритативными формами шейного остеохондроза предпринята дерецецция МПД, преимущественно на уровне C4 – C5, C5 – C6 и C6 – C7. Пункцию МПД осуществляли передним доступом. В каждый диск вводили дерецецирующий раствор, состоящий из спирта 70% и анестетика в равных частях. Осложнений не было. У 185 больных осуществлено лечение методом пункционной лазерной термолептики на шейном (65), грудном (3) и поясничном (117) уровнях. Термолептику проводили с помощью лазерного скальпеля «ЛС-0,97 ИРЭ-Полюс». Осложнений не было. Пункцию дисков проводили под местной анестезией под контролем ЭОП. После пункции диска, как правило, с диагностической целью проводили дисковидию с омнипаком.

Результаты и их обсуждение. Критериями оценки пункционных методов лечения в ближайшем и отдаленном периодах служили изменение характера болевого синдрома, данных МРТ или КТ позвоночника и спинного мозга, а также сроки восстановления трудоспособности. Катамнестическое исследование проведено у всех больных на протяжении 3 лет после операции. Исходы лечения оценивали по шкале MacNab, согласно которой выделили хорошие, удовлетворительные и неудовлетворительные результаты (отсутствие эффекта). Катамнестическое исследование на протяжении 3 лет после малоинвазивных операций позволило выявить достаточно стойкий положительный эффект фенестрации (71,9%), дерецеции (64,1%) и лазерной нуклеопластики (78,5%) МПД. Лучшие исходы наблюдаются при использовании лазерной термолептики МПД.

Выводы. Пункционные способы лечения дегенеративных заболеваний позвоночника в виде механической фенестрации, химической дерецеции и лазерной нуклеопластики МПД являются малотравматичными, не имеющими осложнений и эффективными манипуляциями при компрессионных и ирритативных формах остеохондроза различных отделов позвоночника.

Васкулярная декомпрессия в лечении невралгии языкового нерва

Шиманский В.Н., Коновалов А.Н., Махмудов У.Б., Таняшин С.В., Карнаухов В.В., Семенов М.С., Отарашивили И.А., Лебедева М.А.

НИИ нейрохирургии им. акад. Н.Н. Бурденко РАМН
Москва
Россия
+7 495 251-65-26
vadim@shimansky.ru

Введение. Васкулярная декомпрессия является общепринятой операцией в лечении нейрогенных болевых синдромов, какими являются невралгия тройничного нерва (НТН) и невралгия языкового нерва. Языкового нерва невралгия (ЯН) является редким заболеванием и встречается в одном случае на 70 больных с тригеминальной невралгией. Основным симптомом этого заболевания является оструя приступообразная боль в корне языка или в миндалине, распространяющаяся на небную занавеску, глотку. Боль часто иррадиирует в ухо, нижнюю челюсть, шею и провоцируется движением языка, глотанием, особенно, при приеме горячей или холодной пищи, что приводит к алиментарной дисфункции. Главной причиной возникновения ЯН является компрессия языкового нерва артериальным сосудом, чаще всего задней нижней мозгечковой, реже – вертебральной артерией.

Цель исследования. Обоснование показаний к проведению операции васкулярной декомпрессии и оценки ее эффективности при невралгии языкового нерва.

Материал и методы. За последние 10 лет в НИИНХ им. акад. Н.Н. Бурденко Российской АМН находилось на лечении 191 больных с НТН, 33 – с гемифациальным спазмом и всего 2 больных разного пола с невралгией языкового нерва. Мужчине было 52 года, женщине – 59 лет. У обоих пациентов отмечалась левосторонняя невралгия языкового нерва. При исследовании на магнитно-резонансном томографе выявлялось близкое взаиморасположение задней нижней мозгечковой артерии и языкового нерва. Диагноз невралгии языкового нерва устанавливался при наличии у пациента характерных симптомов, подтверждался данными нейровизуализации (МРТ). Согласие больных на оперативное у обоих пациентов диктовалось страданиями вследствие наличия болевого синдрома и невозможностью полноценного питания. Во время оперативного вмешательства в обоих случаях выявлена пульсирующая компрессия корешка языкового нерва указанной выше артерией. Нейроваскулярный конфликт устранен путем разобщения артерии и нерва и установления тefлонового протектора.

Результаты. Регресс болевого синдрома сразу же после васкулярной декомпрессии языкового нерва достигнут у 2 пациентов (100%).

Выводы. Васкулярная декомпрессия языкового нерва является высокоэффективной патогеноморфологическим методом лечения при ЯН.

Епідуральні судинні мальформації як причина радикулярних поперекових більових синдромів; нейрохірургічне лікування

Шинкарюк С.С., Слинсько Є.І.

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
8044 5921909
eu_slinko@yahoo.com

Спінальні епідуральні судинні мальформації зустрічаються рідко. Серед них виділяють артеріо-венозні фістули, венозні мальформації та варикоз епідуральних вен. В даний час що до їх діагностики, лікування та результатів існує мало робіт. З ціллю вивчення клінічного перебігу, лікування та його результатів проведено дане дослідження. Матеріал і методи. Сорок один випадок хворих з більовими синдромами викликаними судинними мальформаціями які уражають спінальні епідуральні простори вивчений ретроспективно. Були розглянуті методи лікування, гістологічні данні, відмінності кожного типу мальформацій. Результати. У двох хворих мали місто артеріовенозні фістули, 3 хворі мали венозні мальформації та 36 - варикоз епідуральних вен. Артеріовенозні фістули представляли прямий контакт корінцевої артерії з епідуральними венами. Патологія призводили до шунтування крові в епідуральні вени, їх розширення та підвищення в них тиску. Венозні мальформації виявлялись як конгломерати невеликого розміру тонкостінних вен в епідуральних просторах. Варикоз епідуральних вен був представлений розширенням цих вен невідомої природи. Порушення венозного відтоку вважають головною причиною розширення епідуральних вен при їх варикозі. Розширення вен призводить до компресії невральних структур, що частіше проявляється радикулярними синдромами. Лікування артеріовенозних фістул та венозних мальформацій включає їх деваскуляризацію та резекцію. В хірургічній техніці при епідуральному варикозі застосовується коагуляцію вен, декомпресія невральних структур.

Корешковые болевые синдромы при фораминальных и экстрафораминальных грыжах поясничного отдела позвоночника, хирургическое лечение

Шинкарюк С.С., Слинсько Є.І.

Институт нейрохирургии им. акад. А.П. Ромоданова
АМН Украины
Киев
Украина
8044 5921909
eu_slinko@yahoo.com

Цель исследования. Анализ хирургического лечения больных с фораминальными и экстрафораминальными грыжами межпозвонковых дисков и объема оперативного вмешательства в зависимости от локализации грыжи в межпозвонковом отверстии.

Материал и методы. Среди больных, оперированных нами по поводу болевых синдромов при грыжах межпозвонковых дисков в 2006 – 2009 гг., фораминальная и экстрафораминальная локализация грыж встречалась в 29 (19%) случаях. В клинической картине доминировали резко выраженный радикулярный болевой синдром, проводниковые двигательные и чувствительные нарушения. Показания к хирургическому лечению устанавливались при неэффективности консервативной терапии в течение 4-5 недель. Диагностика и планирование операции осуществлялись на основе данных СКТ и МРТ. Доступов справа выполнено 13, слева – 16. В промежутке L3-L4 дисцектомия выполнена 7 пациентам, L4-L5 – 15 пациентам, L5-S1 – 7 пациентам, 4 пациентам после дисцектомии установлен кейдж из заднебокового доступа (TLIF). Операцией выбора при фораминальных медиальных грыжах являлась интерламинэктомия с медиальной фасетэктомией (10 случаев), при интрафораминальных грыжах – фасетэктомия (14 случаев), при фораминальных латеральных и экстрафораминальных грыжах – латеральная фасетэктомия или фораминотомия (5 случаев).

Результаты и их обсуждение. Оценка результатов проводилась непосредственно после операции, через 3 и 6 месяцев. Использовалась шкала NASS. Отличные и хорошие результаты в отдаленном периоде (через 6 месяцев и более) сохранились у 25 (86%) больных, без изменений – у 3 больных, ухудшение – у 1 больного.

Выводы. Дифференцированный выбор метода оперативного вмешательства в зависимости от расположения фораминальной грыжи в межпозвонковом отверстии обеспечивает хорошую возможность для необходимого объема дисцектомии и адекватной декомпрессии нервного корешка, а также позволяет повысить эффективность хирургического лечения.

Комплексный подход к хирургическому лечению невралгии тройничного нерва методом трансбукальной высокочастотной селективной ризотомии

Сидорович Р.Р., Алексеевец В.В., Шкут Д.Н., Высотский А.Д., Качинский А.Н., Клишевская Н.Н.

Республиканский научно-практический центр неврологии и нейрохирургии

Минск

Республика Беларусь

+375447581938

vladimir_a@tut.by

Цель: Найти объективные предикторы успешности хирургического лечения невралгий тройничного нерва методом высокочастотной селективной ризотомии (ВЧС-ризотомия).

Материалы и методы. В течение года выполнено 17 ВЧС-ризотомий у 8 мужчин и 9 женщин, средний возраст 69,8 лет. По локализации: II ветвь - 3 пациента, III ветвь - 4, I-II ветви - 2, II-III ветвь - 8, справа-9, слева-8. Длительность заболевания от 2 до 17 лет. Для верификации характера и интенсивности боли использовался опросник «pain detect» R.Freyhagen, R.Baron, U.Gockel, для объективизации наличия вегетативных изменений применена термография. В случае локализации боли внутри ротовой полости (слизистая щек, губ, десен) принималась во внимание асимметрия общего термографического фона лица. Термографический контроль проводился до операции, на 9, 21 и 36 день после операции. Показаниями к оперативному лечению считались оценка по опроснику «pain detect» 13 баллов и более, наличие вегетативных изменений подтвержденных термографически, отсутствие психических изменений влияющих на ощущение боли, а так же отсутствие наркотической и медикаментозной зависимости. Ход операции: Под внутривенным наркозом, рентгенконтролем подводилась игла с использованием трансбукального доступа через овальное отверстие к Гассерову узлу. Пациента пробуждали и выполнялся функциональный тест с использованием нейростимулятора «Leksell» (Elektka Швеция), в ходе которого уточнялось место нахождения иглы по отношению к корешкам нерва, в проекции которых, у пациента отмечались болевые ощущения. Затем проводилась ВЧС-ризотомия.

Результаты и обсуждение. При выполнении контрольной термографии выявлена четкая корреляция между субъективным ощущением отсутствия боли и стабилизацией термографического фона, который стал нормальным к 21 суткам у 11 пациентов и к 36 суткам у 6 пациентов. В послеоперационном периоде улучшение состояния отмечено у 15 (88%) пациентов, у 2 болевой синдром сохранялся.

Выводы: Зависимость изменений на термограмме с болевыми ощущениями до и после лечения, позволяет утверждать, что термография является надежным методом объективизации болевых ощущений и может быть включена в алгоритм показаний к оперативному лечению. Предложенный комплексный подход в лечении невралгии тройничного нерва методом ВЧС-ризотомии позволяет улучшить качество и повысить эффективность хирургических вмешательств.

Диагностика и дифференцированное применение методов хирургического лечения больных с болевым синдромом, обусловленным секвестрированными грыжами дисков поясничного отдела позвоночника

Сипитый В.И., Якимив Г.А., Свириденко В.Ю., Куцин В.Н., Воробьев В.В., Бабалян Ю.А.

Харьковский национальный медицинский университет, кафедра нейрохирургии
Харьков
Украина
(057) 705-67-48
babalyan_y@rambler.ru

Введение. Секвестрированные грыжи диска являются наиболее агрессивным вариантом диско-генной патологии поясничного отдела позвоночника [Полищук М.Е., Слынько Е.И., 2001, 2002, Epstein N.E., 1995].

Материалы и методы. С 1998 г. по 2009 г. проведено хирургическое лечение 137 пациентов с секвестрированными грыжами дисков поясничного отдела позвоночника. По уровню секвестрированные грыжи различали на L3-L4 - 12 (8,9%), L4-L5 - 25 (18,2%), L5-S1 - 92 (67,1%), полисегментарные - 8 (5,8%). Все больные разделены на 2 группы: 1 группа - 50 пациентов, которым оперативное вмешательство выполнялось с учетом топографо-анатомических вариантов секвестрированных грыж: а) при фораминальных и задне-боковых грыжах выполнялся интерламинарный доступ с аркотомией и частичной фасетэктомией, микрохирургической декомпрессией нейроваскулярных структур в сочетании с ассистирующей видеоэндоскопией, б) при парамедианных и медианных грыжах - выполнялся задний интерламинарный доступ со значительной резекцией смежных краев каудальной и краиальной дужек до их середины с микрохирургической декомпрессией нейроваскулярных структур в сочетании с ассистирующей видеоэндоскопией, 2 группа - 87 пациентов, которым выполнялись диссектомии, без применения микрохирургии и ассистирующей видеоэндоскопии, оперативный доступ - гемиламиектомия, ламинарэктомия.

Результаты оценивались с использованием шкалы J. MacNab с изучением катамнеза на глубину до 10 лет. При этом в 1-й группе получены хорошие результаты - 45 (89%), удовлетворительные - 3 (6%), неудовлетворительные - 2 (5%) случаев, а во 2-й группе хорошие результаты - 64 (73,5%), удовлетворительные - 20 (22,9%), неудовлетворительные - 3 (3,6%) наблюдения.

Выводы. Внедрение мининвазивных хирургических методов с применением эндоскопической видеоассистенции и микрохирургии позволило повысить эффективность хирургического лечения больных с секвестрированными грыжами дисков на поясничном уровне.

Нетравматические нейрокомпрессионные синдромы при патологии позвоночника как причина радикулярных и локальных болевых синдромов: нейрохирургические принципы и методы лечения

**Слынько Е.И., Пастушин А.И., Косинов А.Е.,
Цымбал М.Е.**

Інститут нейрохірургии ім. акад. А.П. Ромоданова
АМН України
Киев
Україна
8044 5921909
eu_slinko@yahoo.com

Нетравматические нейрокомпрессионные синдромы при патологии позвоночника характеризуются компрессией спинного мозга и его корешков, соответствующей неврологической симптоматикой. При выборе метода лечения необходимо учитывать клинические проявления и стадию заболевания, анатомо-функциональные изменения позвоночника и межпозвонковых дисков. Основные нейрохирургические принципы лечения таких синдромов заключаются в хирургической декомпрессии спинного мозга и корешков, стабилизации и фиксации позвоночника. Цель: повышение эффективности хирургического лечения нетравматических нейрокомпрессионных синдромов при патологии позвоночника. Материалы и методы: Группа нетравматических нейрокомпрессионных синдромов при патологии позвоночника была неоднородна и включала: а) дегенеративные процессы позвоночника, протекающих с компрессией спинного мозга и корешков - 3000 больных (2003-2008 годы); б) опухоли позвоночника - 480 больных; в) диспластические аномалии позвоночника - 27 больных. Всем больным проведены нейрохирургические вмешательства с соблюдением двух основных принципов - декомпрессия нервных структур, стабилизация и фиксации позвоночника. Результаты и обсуждение. Показана более высокая эффективность вмешательств, где применены прямые методы декомпрессии спинного мозга и корешков - с применением передних доступов в случае вентральной и вентролатеральной компрессии и с применением задних доступов в случае дорсальной и дорсолатеральной компрессии. В случае вентральной декомпрессии применялись межтеловой корпородез титановыми имплантатами при удалении дисков или тел позвонков и соответствующая фиксация имплантатов. При задней декомпрессии в случае дестабилизации позвонков, возникающей при необходимости одно или двусторонней резекции суставных отростков, применялись модификации транспедикулярной системы фиксации для шейного или грудно-поясничного отделов позвоночника. Показано, что при костных резекциях или удалении диска, ведущих к дестабилизации позвоночника применение соответствующих методов фиксации значительно улучшает непосредственный и отдаленный результат.

Результаты нейрохирургического лечения болевых синдромов при аномалии Чиари, сирингомиелии

Слынько Е.И., Мухамед Камиль

Інститут нейрохірургии ім. акад. А.П. Ромоданова
АМН України
Киев
Україна
8044 5921909
eu_slinko@yahoo.com

Цель. Данное исследование проведено с целью выработке оптимальной хирургической тактики в зависимости от типа аномалии Чиари.

Материал и методы. Среди 93 больных аномалия Чиари 0 отмечена у 5 больных, аномалия Чиари I у 57 больных, аномалия Чиари 1,5 – у 16 больных, аномалия Чиари II – у 13 больных, аномалия Чиари III отмечена не была, аномалия Чиари IV – отмечена у 2 больных.

Результаты и их обсуждение. В 1995-1997 годах хирургическое лечение применяли в основном для сирингомиелии, выполнялось сиринго-субарахноидальное шунтирование. В 1998-1999 применяли комбинацию сиринго-субарахноидального шунтирования и декомпрессии костных структур краиновертебрального перехода. В 2000-2008 мы выполняли оперативные вмешательства, преследующие три цели в зависимости от типа аномалии Чиари – 1) костную декомпрессию нижних отделов мозжечка, верхнешейного уровня 2) восстановление ликворотока в области краиновертебрального перехода, 3) увеличение общего объема задней черепной ямы и\или краиновертебрального перехода. Наиболее эффективно клиническая и радиологическая симптоматика при всех видах аномалии Чиари купировалась с применением хирургической тактики, где оперативные вмешательства были направлены на декомпрессию нижних отделов мозжечка, увеличение общего объема задней черепной ямы и\или краиновертебрального перехода, восстановление ликворотока в области краиновертебрального перехода.

Выводы. Для достижения наилучшего результата хирургическое вмешательство должно быть направлено на лечение аномалии Чиари и соответственно: декомпрессию нижних отделов мозжечка, восстановление ликворотока в области краиновертебрального перехода, увеличение общего объема задней черепной ямы и\или краиновертебрального перехода.

Прогностическое значение динамики болевого синдрома у больных после поясничной микродискектомии

Сон А.С., Гончарук Е.А., Солодовников В.И.

Одесский государственный медицинский университет
Одесса
Украина
80679411915
Zavoloka77@mail.ru

Вертебропатические болевые синдромы ведут к длительной утрате трудоспособности и к социальной дезадаптации лиц зрелого возраста в период активной трудовой деятельности и приобретают характер эпидемии во многих странах независимо от степени их экономического развития. Наиболее тяжелой клинической формой течения дегенеративного процесса опорно-двигательного сегмента позвоночного столба является грыжевая компрессия седалищного спинномозгового канала или спинномозговых корешков, когда комплексное лечение медикаментозными и физиотерапевтическими методами не дает клинического эффекта, обуславливая тем самым необходимость проведения хирургической операции.

Цель нашего исследования: выявление особенностей динамики болевого синдрома и его прогностическое значение у больных оперированных методом поясничной микродискектомии/

Всего в исследовании приняли участие 97 пациентов, которым выполнена поясничная микродискектомия, обследованных до- и на 6-7-е сутки после оперативного вмешательства. Катамнестический контроль составили 58 больных, которые были обследованы повторно через 6 месяцев после операции. Болевой синдром до операции характеризовался ощущениями высокой интенсивности, по данным визуальной аналоговой шкалы (ВАШ) в среднем составил (8,8±0,1) балла. В послеоперационном периоде у 92 (94,8 %) из 97 пациентов были достигнуты хорошие и удовлетворительные клинические результаты. Интенсивность боли снизилась до (1,4±0,2) баллов по ВАШ ($p<0,001$). Через полгода после операции у 14 (15,5 %) больных сформировался постдискектомический синдром. У 5 из них (5,15%) не было выявлено объективных причин для возникновения боли, интенсивность которой составила по ВАШ 3,3±0,4 баллов. Представляет интерес причина возникновения постдискектомического синдрома у пациентов с умеренно выраженным болевым синдромом, без клиники компрессионной радикулопатии и/или слабоположительными симптомами натяжения.

Нами получены данные о прогностическом значении степени выраженности болевого синдрома в раннем послеоперационном периоде. Так, прогностически неблагоприятными показателями являются интенсивность боли более 3,0 баллов (по данным ВАШ) и менее 18 баллов - по шкале японской ортопедической ассоциации. Для больных, у которых до операции регистрировалась симпатикотония, а в раннем послеоперационном периоде — эйтония, с интенсивностью боли (1,4±0,2) балла ($p<0,001$), по ВАШ, в послеоперационном периоде не характерно развитие постдискектомического синдрома.

Магнітно-резонансна томографія в діагностиці гематогенного остеомієліту хребта

Сташкевич А.Т., Шевчук А.В., Улещенко Д.В., Пашков О.С.

ДУ «Інститут травматології та ортопедії АМН України»
Київ
Україна
(044) 486-33-39
fast@gala.net

Остеомієліт хребта (спондиліт, спондилодисцит) є відносно рідким захворюванням, що тяжко діагностується, характеризується, зазвичай, тяжким перебігом із загрозою для життя пацієнта та складним довготривалим лікуванням. Складність діагностики полягає в тому, що основний клінічний симптом остеомієліту хребта – біль в спині, притаманний багатьом захворюванням: дегенеративно-дистрофічним та специфічним ураженням хребта, пухлинам, травмам, спондилодисплазії та іншим.

Мета: визначити особливості МРТ-діагностики на ранніх стадіях гематогенного остеомієліту хребта.

Матеріал та методи. Робота ґрунтуються на аналізі МРТ-обстеження 52 хворих на остеомієліт хребта, мешканців України, що проходили лікування в ДУ «Інститут травматології та ортопедії АМН України».

Результати та їх обговорення. Магнітно-резонансна томографія дозволила виявити запальні зміни у хребцях значно раніше, ніж на рентгенограмах – з 1-2 тижня від початку захворювання. У 48 (92,3 %) випадках МРТ показало наявність гіпоінтенсивного сигналу на T1 і гіперінтенсивного сигналу на T2 від тіл хребців і міжхребцевого диска, що свідчить про наявність запального процесу (специфічність ознак склала 0,92 за Fick). У 14 хворих ми виявили характерні зміни на МРТ при відсутності будь-яких рентгенологічних ознак деструкції замікальних пластинок тіл хребців при тривалості захворювання до 2-х місяців. Деструкція замікальних пластинок виявлена у 18 хворих, деструкція тіл хребців – у 20 хворих. Аналізуючи дані МРТ у 9 хворих із змінами в епідуральному просторі у 5 випадках сигнал в T1 був гіпоінтенсивним, а в T2 гіперінтенсивним, що було розцінено як наявність епідурального абсцесу. У 4 випадках сигнал в T1 і в T2 був гетероінтенсивним, що характерне для інфільтративної зміни епідуральної клітковини. Застосування в 13 випадках контрастного посилення МРТ підтвердило наявність запального процесу в хребетно-руховому сегменті по гіперінтенсивним сигналам в T1, а так само уточнило межі розповсюдження епідуральних абсцесів і інфільтратів.

Висновки. Магнітно-резонансна томографія дозволяє виявляти характерні ознаки запального процесу в хребті значно раніше (з 1-2 тижнів) за інші методи інструментального дослідження з високою специфічністю, що визначає провідну роль даного дослідження на ранніх стадіях гематогенного остеомієліту хребта, коли проявами захворювання є лише бальовий синдром в спині та підвищення температури тіла.

Ускладнений перебіг протрузій та гриж міжхребцевих дисків в поперековому відділі хребта при дегенеративних ураженнях

Сташкевич А.Т., Антонійчук В.Т., Шевчук А.В.

ДУ «Інститут травматології та ортопедії
АМН України»
Київ
Україна
(044) 486-33-39
fast@gala.net

Проліковано та проаналізовано 50 хворих (34 жінки і 16 чоловіків), із них стаціонарно – 38 хворих та 12 хворих амбулаторно, з грижами міжхребцевих дисків, з нестабільністю в хребцево-руховому сегменті в (29 хворих), із стенозом спинномозкового каналу (21 хворий) в поперековому відділі хребта. На функціональних рентгенограмах виявили нестабільність в хребцево-руховому сегменті (збільшення рухливості вище фізіологічних меж за кутовим та лінійним зміщеннями). Стенозування спинномозкового каналу (центральний чи латеральний стеноз) визначали за даними рентгенографії та комп'ютерної томографії. Для визначення подальшої тактики лікування здійснювали клініко-неврологічне дослідження. Визначали більовий синдром (за ВАШ), обмеження рухів в хребті (проба Шобера), стан м'язів черевного пресу і розгиначів хребта, поперековий лордоз. Консервативне лікування включало в себе застосування нестероїдних протизапальних препаратів, міорелаксантів, вітамінів, тканинну, судинну, протинабрякову та протизапальну терапії, антигомотоксичні ліки, спокій і периуральне введення стероїдів. Застосовували витяжіння, ЛФК, мануальну терапію. Тривалість лікування становила від 1 до 3 місяців. Добри і задовільні результати консервативного лікування в амбулаторних умовах відмітили у 9 пацієнтів (75 %), а у 3 пацієнтів (25 %) позитивного ефекту не було (зберігався або наростили клініко-неврологічні розлади). При неефективності консервативного лікування ставили показання до хірургічного лікування. Виконували такі оперативні втручання: череззіркова нуклеотомія – у 7 хворих; мікродискектомія – у 9; розширення інтерламінарна дисектомія і фасетектомія – у 8; геміламінектомія, фасетектомія і дисектомія – у 5; декомпресивна ламінектомія, фасетектомія і дисектомія, транспедикулярна фіксація – у 10; дисектомія і передній міжтіловий спонділодез – у 5; дисектомія і корпородез із задньо-бокового доступу – у 6 хворих. Післяопераційний період включав в себе: ліжковий режим – 1-4 днів; знеболючу та проти набрякову терапію; профілактичну антибіотикотерапію – 5-7 днів (переважно – цефтілаксон і аксеф); фіксуючий пояс; відновлючу терапію та пресакральні блокади з ділоспаном при неврологічних розладах протягом 5-7 днів; ортопедичний режим з обмеженням фізичних навантажень протягом 3-4 тижнів. Результати хірургічного лікування: добри у 44 хворих (89 % спостережень); задовільні – у 4 хворих (5,9 %); незадовільні – у 2 хворих (5,1 %).

Віддалені результати застосування епідурального адгезіолізу на поперековому рівні при вертебробогенних більових синдромах

Тхорівський О.Т., Балан С.І., Потапов О.І.

Обласна клінічна лікарня
Івано-Франківськ
Україна
+380503734217
sbalan@rambler.ru

Збільшення питомої ваги малоінвазивних технологій в останні роки зменшують травматичність оперативних втручань. Індивідуальний підхід в виборі оптимальної тактики хірургічного втручання при ускладненному остеохондрозі поперекового відділу хребта дозволяє ефективно усунути вертеброрадикалярний конфлікт.

Метою дослідження було визначити віддалені наслідки проведення епідурального адгезіолізу при вертебробогенних більових синдромах в поперековому відділі хребта.

Матеріали і методи. У відділенні хірургії хребта і спинного мозку з 2007 по 2009 року проведено 250 операцій епідурального адгезіолізу на поперековому рівні, що становило 21,2% від загальної кількості операцій проведених у відділенні. Середній вік хворих $36,7 \pm 7,6$ років. Хворих чоловічої статі було 55%, жіночої – 45%. Грижі міжхребцевих дисків складали 57,3%, протузії міжхребцевих дисків – 18,6%, стеноз хребетного каналу – 19,3%, поперековий перидуріт – 4,8%. Епідуральний адгезіоліз проводили щляхом введення епідурального катетера люмбалним доступом на рівень патологічного вогнища і введення медикаментів за трьохденною методикою. Результат лікування оцінювали за регресуванням більового синдрому згідно ВАШ і критеріїв MacNab.

Результати та їх обговорення. При спостереженні отримали наступні результати: відмінні (більовий синдром регресував) – 14%, добри (більовий синдром виражено зменшився) – 55%, задовільні (більовий синдром регресував, але відновився в термін 6 місяців – проведено повторний епідуральний адгезіоліз) – 17%, незадовільні (більовий синдром незначно зменшився в термін до 6 місяців проведена мікродискетомія) – 14%.

Висновки. Епідуральний адгезіоліз займає важливе місце як самостійний метод в лікуванні вертебробогенних більових синдромів на поперековому рівні.

Динамическая стабилизация сегментарной нестабильности при дисковенных болевых синдромах

Толпекин Е.Л., Федулов А.С.

Белорусский государственный медицинский университет
Минск
Беларусь
+375 17 2705593
dr_tolpekin@tut.by

Цель исследования. Улучшение результатов нейрохирургического лечения пациентов с сегментарной нестабильностью при грыжах межпозвонковых дисков с использованием динамической системы стабилизации Coflex.

Материал и методы. В 2007 г были прооперированы с установлением Coflex 4 пациента с выраженной клиникой дисковенной радикулопатии и межпозвонковой нестабильностью. Двум из них ранее была выполнена стандартная микродискэктомия, одной дважды, еще одной был проведен курс транссакрального эпидурохемонуклеолиза, четвертый пациент оперировался впервые. В двух случаях проводилась микродискэктомия с эндоскопической ассистенцией и динамической стабилизацией позвоночника; в других двух случаях - выделение корешка из рубцов и декомпрессия корешка, затем динамическая стабилизация + катетеризация эпидурального пространства и проведение эпидурохемонуклеолиза (эпидурально вводились лидаза, лидокаин, вит B12). Исходы лечения оценивались через 1 год по критериям Macnab (1971), по динамике болевого синдрома (10 бальная визуально-аналоговая шкала) и анализировались данные Rtg и МРТ.

Результаты и обсуждение. При контрольных осмотрах все пациенты отмечали улучшение самочувствия после операции. По шкале оценки I. Macnab получены следующие результаты лечения: отличный - 1, хороший - 2, удовлетворительный - 1. На контрольных Rtg и СКТ отмечается уменьшение выраженности динамической нестабильности и сохранение высоты межпозвонкового пространства. В послеоперационном периоде интенсивность болей уменьшилась с 4 до 2 баллов. В одном случае на контрольных рентгенограммах определялось смещением имплантанта, в связи с чем, было повторно проведено оперативное вмешательство. Причиной послеоперационного осложнения было слишком ранняя функциональная перегрузка позвоночника во время выполнения функциональных снимков (сгибание-разгибание позвоночника) и неправильно подобранный размер имплантанта. При второй операции был поставлен имплантант большего размера. Сущность операции заключается в создании дополнительной, четвертой, динамической точки опоры в позвоночно-двигательном сегменте, которая частично берет на себя функции патологически измененного межпозвонкового диска и двух межпозвонковых суставов. Это предотвращает развитие нестабильности в пораженном позвоночно-двигательном сегменте с восстановлением естественного биомеханического состояния позвоночника.

Выводы. Конструкции имплантанта и инструмента для его установки позволяют малоинвазивно и технологично выполнить оперативное вмешательство, эффективность которого подтверждается клиническими результатами, данными Rtg и МРТ.

Досвід застосування паравертебральних блокад при лікуванні вертебробогенних більових синдромів

Толстиков О.К., Гордійчук В.П.

Управління охорони здоров'я Житомирської обласної державної адміністрації, Житомирська обласна клінічна лікарня ім. О.Ф. Гербачевського
Житомир
Україна
(0412) 34-34-88
medisa@meta.ua

В нейрохірургічні практиці боротьба з різними формами більових синдромів є повсякденною проблемою, тому що саме біль є однією із найрозвинютих симптомів скарг, що спонукає хворого звертатися до лікаря. Серед всіх нейрогенних більових синдромів найбільш частими є вертебробогені (протрузії міжхребцевих дисків, остеофіти, нестабільність хребетно-рухового сегменту, артрози, переломи хребців, остеопорози, пухлини хребців, функціональні вертебробогенні розлади).

Метою нашого дослідження став аналіз результатів проведення паравертебральних блокад із застосуванням препаратів діпропрана та мільгами при лікуванні вертебробогенних більових синдромів.

Проаналізовано результати лікування хворих з остеохондрозом поперекового відділу хребта, у яких мали місце різні клінічні прояви захворювання. Хворі перебували на лікуванні у нейрохірургічному відділенні Житомирської обласної лікарні ім. О.Ф. Гербачевського з 2004 по 2008 р. Серед обстежених хворих чоловіків було 454, жінок - 305. Віковий діапазон коливався між 23 та 82 роками (середній вік хворих склав 52 роки). Обстеження пацієнтів включало клінічний огляд, застосування інструментальних методів (рентгенографії, комп'ютерної та магнітно-резонансної томографії попереково - крижового відділу хребта). Клінічні прояви захворювання були пов'язані в основному з подразненням та компресією корінців попереково-крижового відділу, обумовлених нестабільністю хребцевого сегмента, протрузією міжхребцевих дисків, спондилогенними та артрогенними розростаннями. Паравертебральні блокади проводилися за класичною методикою з використанням препаратів діпропрана (бетеметазона) 1 мл та мільгами (вітаміну В1 - 50 мг, вітаміну В6 - 50 мг, вітаміну В12 - 500 мкг). Як анестетик в основному використовувався бупівакайн 0,5% - 12-16 мл.

Результати оцінювались наступним чином: позитивний вважався результат при зниженні важкості більового синдрому на 50% та більше, на протязі 3-5 днів, задовільним - на 20-40%, за той же час, незадовільним - при незначних зниженнях більового синдрому та відсутності ефекту від проведення блокади. За результатом проведеного аналізу було виявлено, що у 33% хворих відмічався позитивний результат, задовільний - у 43%, незадовільний - у 24% хворих. 26% хворих із задовільним результатом та практично всіх хворі з незадовільним результатом, в подальшому, потребували хірургічного втручання.

Таким чином, використання паравертебральних блокад при лікуванні вертебробогенних більових синдромів із застосуванням діпропрану в поєднанні з мільгами дає можливість зняти або ж значно зменшити нейрогенний біль на етапі консервативного лікування дегенеративних захворювань хребта ускладнених подразненням або ж компресією корінців спинного мозку. Відсутність ефекту від даного методу лікування, являється показаннями до хірургічного лікування.

Бальовий синдром за наявності гіантських аневризм інфраклиноїдного відділу внутрішньої сонної артерії

**Цімейко О.А., Костюк М.Р., Орлов М.Ю.,
Мороз В.В., Скорохода І.І., Ал'межраб С.С.,
Шахін Н.**

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
(044) 483 07 25
moroz.doc@online.ua

Гіантські артеріальні аневризми (АА) являють самостійну групу в складі внутрішньочерепних АА в зв'язку з їх розмірами, клінічними проявами та складностями хірургічного лікування. АА інфраклиноїдного відділу внутрішньої сонної артерії (ВСА) серед АА вказаної групи складають до 55% (Ю.П. Зозуля, М.Р. Хінікадзе, 2007) і досить часто проявом захворювання є наявність бальового синдрому.

Метою даного дослідження є аналіз результатів хірургічного лікування пацієнтів з гіантськими АА інфраклиноїдного відділу ВСА, клінічним проявом яких був бальовий синдром в поєднанні з варіантами ураження кавернозного синусу.

Матеріал та методи: виконано аналіз хірургічного лікування 14 хворих з гіантськими АА інфраклиноїдної частини ВСА, які перебували на лікуванні в клініці судинної нейрохірургії інституту нейрохірургії з 2005 по 2008 р.р. Чоловіків – 6, жінок – 8. Діагностичний комплекс включав: аксіальну комп'ютерну томографію, магнітно-резонансну томографію, селективну церебральну ангіографію (СЦА). З метою визначення коллатераль-ного кровообігу додатково виконували СЦА, транскраніальну ультразвуко-ву допплер-графію та електроенцефалографію з компресійною пробою Матаса. Клінічними проявами захворювання були: періодичні болі в лобно-орбітальній ділянці (у 10 пацієнтів), дифузний головний біль (у 3-х), локальний біль в ділянці нижньої щелепи, який розповсюджувався до вушної раковини та верхньої половини обличчя (у 1-го пацієнта). Вказані різновидності бальового синдрому поєднувались з ознаками ураження черепно-мозкових нервів (ЧМН). Всім хворим виконані хірургічні втручання, а са-ме: перев'язка ВСА в екстракраніальному відділі виконана 3 пацієнтам, перев'язка ВСА в поєднанні з кліпуванням супраклиноїдної частини ВСА – 3, оклюзія балон-катетером ВСА на рівні АА – 2, оклюзія АА балоном в 1 спостереженні. Ендоваскулярна емболізація АА спіральми виконана 4 пацієнтам. В 1 спостереженні виконана імплантація стент-графта у ВСА на рівні шийки АА.

Результати та обговорення: позитивні результати хірургічного лікування досяг-нуті у 93 % спостережень. Віддалені результати хірургічного лікування оцінювали за шкалою Ренкін (Rankin Scale). У 2 пацієнтів відсутні прояви захворювання, що відповідає 0 градації шкали Ренкін. У 11 спостереженнях стан хворих відповідає 1 градації. І лише в одному випадку відмічена помірна інвалідизація (3 градація шкали Ренкін).

Результати хірургічного лікування невропатичного бальового синдрому у хворих з наслідками травматичних та не травматичних ушкоджень спинного мозку

Цимбалюк В.І., Ямінський Ю.Я.

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
80444831253
yaminski@ukr.net

Лікування невропатичних бальових синдромів є одним з важливих завдань в програмі покращення якості життя хворих з патологією спинного мозку.

Методи і матеріали. Нами проведено аналіз результатів лікування невропатичного бальового синдрому у 52 хворих. У 39 з них мали місце наслідки травматичного ушкодження спинного мозку, у 8-и – наслідки перенесених вірусних міклітів, у 5-и – авульсія корінців плечового сплетення. Оцінку результатів лікування проводили за VAS. Результати оцінювали як відмінні, якщо після операції біль зменшувався більш, ніж на 75%, хороши – на 50-75%, задовільні 35-50% та погані – менш, ніж на 35%. Метод епідуральної електростимуляції спинного мозку застосований нами у 36 хворих, DREZ-томії – у 16 хворих, симпатектомії – у 2 хворих, передня комісуральна мієлотомія – у 2 хворих. 4 хворим проводили повторні хірургічні втручання.

Результати. З 39 хворих з наслідками травматичного ушкодження спинного мозку метод епідуральної електростимуляції застосовано у 28 пацієнтів. Відмінні результати корекції бальового синдрому були у 10 хворих, хороши – у 12 хворих, задовільні у 1 хворого, погані – у 5 хворих. 4 хворим з поганими результатами корекції бальового синдрому проведено повторні хірургічні втручання: симпатектомії – 2 хворим з хорошим результатом та передню комісуральну мієлотомію – 2 хворим з хорошим та відмінним результатами. Операцію деструкції зони входження задніх корінців в спинний мозок виконано 11 хворим. У 7 з них отримано відмінний результат, у 3 – хороший і у 1 хворого задовільний результат. У хворих з наслідками перенесених запальних захворювань спинного мозку для корекції бальового синдрому використовували лише метод епідуральної електростимуляції. З 8 пролікованих хворих відмінний результат отримано у 2 хворих, хороший – у 6 хворих та поганий результат – у 2 хворих. У всіх 5 хворих з бальовими синдромами після авульсії корінців плечового сплетення нами застосовано метод однобічної шийної DREZ-томії. Відмінний результат нами отримано у 2 хворих. Хороший – у 2 хворих і поганий – у одного хворого. У 2-х хворих з 5-и мали місце транзиторні порушення рухів в нижній кінцівці іпсилатерально.

Висновки. 1. Хірургічне лікування є високоефективним методом корекції невропатичних бальових синдромів у хворих з наслідками травматичних та нетравматичних ушкоджень спинного мозку. 2. Ефективність хірургічного лікування залежить від правильності вибору методу оперативного втручання у кожного хворого.

Хіургічне лікування бальових синдромів у хворих з карпальним тунельним синдромом

**Цимбалюк В.І., Цимбалюк Ю.В., Лузан Б.М.,
Дунаєвська Л.О.**

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
044 483-12-53
luzan@ukr.net

Метою роботи є поліпшення результатів хіургічного лікування карпального тунельного синдрому.

Матеріали та методи дослідження. Провідним симптомом карпального тунельного синдрому є бальовий синдром, який і заставляє хворих звертатися до лікаря. Дослідження базується на аналізі результатів лікування 87 хворих з карпальним тунельним синдромом. За клінічними синдромами хворі були розподілені таким чином: перша група – це хворі з давністю захворювання до 6-ти місяців – 41, друга відповідно від 6-ти до 12-ти місяців – 27, третя група понад 12 місяців – 19 пацієнтів. У хворих було виконано невроліз та декомпресію нервів, розтин карпальної зв'язки. Якщо в клінічній картині у пацієнта були м'язові гіпотрофії, до нерва підводили графітний електрод для подальшої електростимуляції, до 10-ти діб.

Результати. При вивчені результатах хіургічного лікування нами були отримані такі результати: ранні (до виписки хворого зі стаціонару, протягом перших двох тижнів) – спостерігали зникнення парестезій, поліпшення чутливості в зоні іннервациі нерва на кисті 39 (44,8%); зникнення бальового синдрому – 59 (67,8%), зменшення інтенсивності болі – 25 (28,7%), без змін – 3 (3,5%). Віддалені результати вказують на те, що добре відновлення наступило у 49 (56,3%), задовільне – у 36 (41,4%), а відсутність ефекту від проведені операції спостерігалася у 2 (2,3%) хворих.

Висновки. Хіургічне втручання найбільш ефективне, коли тунельна невропатія проявляється симптомами іритації (на стадії легкого ступеня компресійного синдрому), відповідно результати гірші при наявності симптомів випадіння, найоптимальніше оперувати в строк від 1 до 6 місяців від початку захворювання. Лікування хворих з тунельною невропатією вимагає комплексного підходу. Хіургічне лікування обов'язково доповнюється реабілітаційними заходами: фармакологічні препарати (нейромідин, трентал, нуклео ЦМФ-форте, вітаміни групи В і тін.), фізіотерапія, масаж, ЛФК.

Купирование боли у детей с сочетанной черепно-мозговой травмой сопровождающейся переломами бедренной кости

Тулаев Н.Б.

Республиканский научный центр нейрохирургии
Ташкент
Узбекистан
+998712649625
kariev@bcc.com.uz

Нами проанализированы данные наблюдений у 24 пострадавших детей, у которых наряду с тяжелой черепно-мозговой травмой имелись переломы бедренной кости. Все пациенты были доставлены в нашу клинику в течение 1 суток после получения травмы. У всех пациентов в момент поступления отмечались явления травматического шока. В связи, с чем сразу же им применялись наркотические анальгетики (Промедол 1%-1,0мл+ Димедрол 1%-1,0мл) и подключались волемические растворы. После стабилизации гемодинамических показателей, для ликвидации болевого синдрома применяли футлярную анестезию: с введением в место перелома раствора новокаина 0,25%-100,0мл, конечность после чего укладывали на шину и монтировалась система скелетного вытяжения. Как известно дети плохо переносят скелетное вытяжение, в связи с чем, нами произведен стабильный остеосинтез всем 24 пострадавшим детям в сроки от 3 до 5 суток, то есть сразу же по выведении больных из состояния шока. Это позволило в более ранние сроки после травмы добиться мобильности больных в постели, способствовало проведению активной респираторной терапии, проведению нейрохирургических манипуляций: люмбальных пункций для санаций ликвора, перевязки и обработки ран. Все это приводило к сокращению койко-дней. Таким образом, у больных с сочетанной черепно-мозговой травмой следует считать активную хирургическую тактику оправданной. Так как, это способствует профилактике жировой эмболии и развития вторичного болевого шока.

Методы остеосинтеза при болевом синдроме сочетанной травмой у лиц пожилого и старческого возраста

Умирсеригов Б.У., Мирзабаев М.Д., Рихсиеев М.Д.

Республиканский научный центр нейрохирургии

Ташкент

Узбекистан

+998712649617

kariev@bcc.com.uz

В клинике РНЦНХ разработана технология малоинвазивного лечения переломов длинных трубчатых костей методами закрытого остеосинтеза для ликвидации болевого синдрома. Технология включает в себя дифференцированное использование различных видов закрытого погружного остеосинтеза и аппаратной внешней фиксации. Основные позиции технологии: индивидуальный подбор фиксатора, учитывая возрастной аспект, проведение стабильного закрытого остеосинтеза, определение соматического статуса, ранняя выведение из шока и активизация больных.

Материалы и методы: Прооперировано 52 пациента с диафизарными переломами трубчатых костей, из них 32 пациентов с внутричерепными гематомами. Возраст исследуемых составил 55 - 72 года. Всем больным произведено нейрофизиологические исследования, консультация смешных специалистов, рентгенография и компьютерная томография.

Результаты исследования: Ранний метод фиксаций костных отломков длинных трубчатых костей показал, что в период шока при сочетанной травме могут использоваться все виды оперативного лечения переломов костей конечностей. Большое значение имел правильный выбор современного остеосинтеза, его биологическая цена. Устранения боли до оперативного вмешательства с адекватным обезболиванием значительно снижает развития болевого синдрома. Применения проводниковой анестезии и общей седатации у лиц пожилого и старческого возраста улучшило состояние больных, стабилизировало вегетативно-сосудистые и психопатологические расстройства. В зависимости от периода травматической болезни, возникших осложнений, правильного лечения и ошибок введении больных с полигравмой, происходит изменение цены риска хирургического вмешательства. Исследования особенностей течения процессов репаративной регенерации в различных условиях закрытого остеосинтеза, особенности клиники и течения процессов при черепно-мозговых травмах. Выбор метода остеосинтеза, его объема, времени выполнения зависели от наличия травматического шока и тяжести общего состояния пострадавшего, определяющейся, в первую очередь, тяжестью черепно-мозговых повреждений. Эффективность терапии пропорционально зависит от длительности болевого синдрома.

Вывод: Ранние методы оперативных фиксаций костных отломков длинных трубчатых костей и адекватной анестезии у лиц пожилого и старческого возраста показал, что в период шока и болевого синдрома при сочетанной травме проводниковая анестезия играет важную роль в улучшении состояний и качества жизни пациентов.

Візуалізація ускладнень гострого післяопераційного періода артеріальних аневризм головного мозку методом КТ

Вакарюк В.С., Робак О.П., Робак К.О., Гетьман О.М., Яцук В.А., Маховський С.В.

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова АМН України

Київ

Україна

0444830668

olegrobak@mail.ru

Мета роботи. Визначити КТ-ознаки ускладнень артеріальних аневризм у гострому післяопераційному періоді з метою вибору тактики лікування.

Матеріали і методи. Нами проведено аналіз КТ-обстежень 67 хворих артеріальними аневризмами з клінічно ускладненим перебіgom гострого післяопераційного періоду, пролікованих хірургічним методом у судинному відділенні Інституту нейрохірургії. 50 хворих було оперовано методом кліпування АА, 10 – методом ендосакулярної балонізації, 7 – емболізації аневризм спіралями.

Результати і їх обговорення. Найчастіше ускладнення виникали після кліпування артеріальних аневризм з широкою шийкою. На першому місці слід поставити порушення мозкового кровообігу за ішемічним типом у хворих з аневризмою, що супроводжувалась вираженим вазоспазмом (72%). Вибірково це стосувалось басейну артеріальної судини, з якої АА мала походження. Клінічно найбільш важкий перебіг мали ускладнення при ураженні декількох басейнів, що найчастіше зустрічалось при операціях на аневризмах супраклиноїдного відділу внутрішніх сонніх артерій. На комп'ютерних томограмах ішемічне ураження визначалось як ділянка, що повторювала конфігурацію аваскулярної зони. Так, при ураженні басейну середньої мозкової артерії, зона ішемії розвивалась на конвекситальні ділянки мозкової кори з поширенням медіально на ділянки півкуль великого мозку, що кровопостачаються лентікулостріарними артеріями. При ураженні басейну передньої мозкової, що спостерігалося при артеріальних аневризмах ПСА-ПМА, зона ішемії поширювалась на медіальну кору півкуль великого мозку та їх медіальні структури. При ураженні басейну основної артерії, як правило, ішемізувалися стовбурові відділи мозку, мозочок та потилична доля. Ділянки ішемії на КТ виявлялися через добу після оперативного втручання як осередки зниженої щільноті, що мали нечіткі контури. Чіткість контурів підкреслювалась після внутрішньовенного підсилення, у разі його застосування. На другому місці ускладнень у гострому післяопераційному періоді були крововиливи (субарахноїдальні-паренхіматозні), як наслідок повторного розриву аневризми або вади накладання кліпси (19,5%). Паренхіматозні крововиливи мали типову картину внутрішньомозкової гематоми (вогнища високої щільності 65-80 од.Н). Супроводжувались перифокальним набряком та дислокаційним синдромом в залежності від їх локалізації. Менш часто зустрічалася гостра внутрішня гідроцефалія (5%) внаслідок, як оклюзії лікворокомунікацій згортками крові, так і порушенням резорбції ліквору ворсинками павутинної оболонки.

Висновки. КТ при ускладненнях в гострому періоді АА з методом вибору та невід'ємною складовою корекції лікувальної тактики.

Динамика корешковых болевых синдромов при поясничной микродискэктомии с сохранением желтой связки. Результаты клинического применения

Вербов В.В., Слынько Е.И., Золотоверх А.М., Пастушин А.И.

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова
АМН України
Киев
Україна
8044 5921909
eu_slinko@yahoo.com

В последнее время все большее количество радикулопатий и радикулярных болей после выполнения микродискэктомий связывается с формированием перидурального и перирадикулярного рубца, перидурального фиброза. Для предупреждения этого в прошлом предлагалось использовать кусочки аутожировой ткани. Однако была показана неэффективность этого метода, иногда даже усиленный процесс рубцевания. В последнее время для этого используется Adcon-гель. Однака убедительных данных в его эффективности не получено. Одним из последних предложенных методов является техника сохранения желтой связки во время проведения микродискэктомии. Предположительно этот метод должен уменьшать формирование перидурального рубца так как желтая связка тесно прилежит к твердой мозговой оболочке корешкам. С целью изучения эффективности микродискэктомии с сохранением желтой связки проведено данное исследование.

Материал и метод. У 57 последовательных больных проведена микродискэктомия. Операция выполнялась на L4-5, L5-S1 уровнях. У 51 больного во время доступа к грыже диска выполнялась латеральная флавэктомия или флавотомия, у 6 больных анатомические особенности требовали выполнения тотальной флавэктомии, интерляминэктомии. Различали следующие методы удаления желтой связки. Удаление желтой связки полностью на всем междужковом промежутке – тотальная флавэктомия, удаление латеральной части желтой связки в области сегментарного корешка и сохранении ее над дуральным мешком – латеральная флавэктомия. Если иссекался верхний слой желтой связки, а доступ осуществлялся путем разделения волокон внутреннего слоя желтой связки метод назывался флавотомией. Последний метод являлся наиболее желательным.

Результаты. Отдаленный период у 51 больного где во время доступа использована латеральная флавэктомия или флавотомия колебался от 7,6 до 1,2 месяцев. Среди этих больных отсутствовали жалобы на радикулярные боли, отмечалось ранее восстановление мобильности оперированного сегмента. Также отмечено ранее восстановление трудоспособности. Ним у одного из этих больных в послеоперационном периоде не требовалось назначение стероидных или нестероидных противовоспалительных средств. Ни разу не отмечалось образование послеоперационных гематом.

Выводы. Т.о. методика микродискэктомии с сохранением желтой связки является перспективным новым методом, который помогает минимизировать хирургическую травму, повысить результаты лечения больных с грыжами поясничных межпозвонковых дисков. Одним из важных достоинств этого метода является предотвращение формирования перидурального фиброза.

Результаты нейрохирургического лечения радикулярных болевых синдромов при поясничном спондилолистезе

Волосюк Я. А. Слынько Е.И.

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова
АМН України
Киев
Україна
8044 5921909
eu_slinko@yahoo.com

Цель. Исследование проведено с целью разработки радикальных методов декомпрессии невральных структур и фиксации позвоночника в случае радикулярных болевых синдромов при поясничном спондилолистезе.

Материал и методы: Проведено обследование, хирургическое лечение и изучение результатов лечения 45 больных со спондилолистезом с неврологическими проявлениями. При всех типах спондилолистеза производились декомпрессия корешков и дурального мешка: при спондилолистезе I степени редрессация и стабилизация не проводились; при спондилолистезе II степени мы проводили редрессацию и стабилизировали позвонки кейджами, устанавливаемыми из заднего доступа (PLIF – posterior lumbar interbody fusion). Спондилолистез большой степени (III-IV) стабилизировался установкой кейджей из заднего доступа (PLIF) в сочетании с установкой транспедикулярной системы фиксации.

Результаты и их обсуждение: У всех больных удалось достичь редукции спондилолистеза как минимум на 1 степень, стабилизации смещившихся позвонков. В подавляющем большинстве случаев достигнут функционально значимый регресс неврологической симптоматики. Отдаленные результаты удалось проследить через 2-16 месяцев у 14 больных: по данным рентгенографии, КТ и МРТ у всех больных сформировался костный спондилодез, прогрессирование спондилолистеза не отмечалось. У больных с истмическим и диспластическим спондилолистезом было стабильное неврологическое состояние.

Выводы: лечение спондилолистеза должно быть дифференцированным, однако в большинстве случаев сочетание установки кейджей из заднего доступа с установкой транспедикулярной системы фиксации является оптимальным.

Особливості хіургічного лікування рецидивів гриж міжхребцевих дисків поперекового відділу хребта з вираженим більовим синдромом

Срошкін О.А.

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
8 044 489-30-45
yaroshkin@gmail.com

Мета: виявити особливості хіургічного лікування рецидивів гриж поперекових міжхребцевих дисків з вираженим більовим синдромом в залежності від методу первинного хіургічного втручання та виду доступу (інтра- або позаканальногого).

Матеріали та методи дослідження: Групу аналізу склали 157 пацієнтів, що були операціоні з приводу рецидивів гриж міжхребцевих дисків поперекового відділу хребта в відділенні лазерної ендоскопічної спинальної нейрохірургії ДУ “Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова АМН України” з 1996 по 2008 роки (2,4% від загальної кількості операцій): 65 жінок та 92 чоловіків. Середній період рецидиву захворювання склав 34,8 місяця (в межах від 2 до 127 місяців). Всі випадки стосувались лише іпсілатеральних рецидивів гриж. В залежності від хіургічного доступу первинні нейрохірургічні втручання розподілилися на внутрішньоканальні (мікродискектомія, відкрите інтерламінарне видлення грижі диску) та позаканальні (перкутанна лазерна мікродискектомія та ендоскопічна портальна мікродискектомія). Повторне хіургічне втручання виконувалось пацієнтам з вираженим більовим синдромом в випадку неефективності консервативної терапії, яка тривала від 3 до 11 тижнів.

Результати: Під час планування доступу перед повторною дискектомією за допомогою МРТ сканування, часто з підсиленням (36) випадків, проводилося оцінювання ступеню рубцевої перебудови тканин внаслідок попередньої операції, та прогресування дегенеративних явищ. В випадках первинно використання інтраканального доступу це було важливим для визначення нормальних анатомічних орієнтирів перед повторною операцією. Використання нейрохірургічного мікроскопу суттєво допомагало внаслідок невеликих розмірів операційних структур та давало можливість краще ідентифікувати післяопераційно змінені тканини. За критеріями шкали J.MacNab відсоток пацієнтів з добрим та задовільним результатом після повторної операції (83%) був дещо нижчим, ніж відсоток після першої операції (95%, P<0.05); та відсоток незадовільних результатів був дещо вищим (5,4% в порівнянні з 2,7%, P<0.05). Згідно оцінки результатів за візуально-аналоговою шкалою 94% пацієнтів відмічали відсутність болі в нозі.

Висновки: Особливість хіургічного втручання з приводу рецидивів гриж поперекового відділу хребта з вираженим більовим синдромом в випадках виконання під час первинних операцій інтраканального доступу, полягає в наявності виражених післяопераційних змін в ділянці операціонного сегменту, в той час, як при використанні первинно позаканальних методик частіше зустрічалися явища супутнього фораміностенозу.

Особливості клінічних проявів та клінічного перебігу рецидивів гриж міжхребцевих дисків поперекового відділу хребта з вираженим більовим синдромом

Срошкін О.А.

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова
АМН України
Київ
Україна
8 044 489-30-45
yaroshkin@gmail.com

Мета: виявити особливості клінічних проявів та клінічного перебігу рецидивів гриж поперекових міжхребцевих дисків в залежності від методу первинного хіургічного втручання та виду доступу (інтра- або позаканальногого).

Матеріали та методи дослідження: Групу аналізу склали 157 хворих, операціоних в різний час в відділенні лазерної та ендоскопічної спинальної нейрохірургії ДУ “Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова АМН України” в період з 1996 по 2008 роки з приводу іпсілатеральних рецидивів гриж міжхребцевих дисків (65 жінок та 92 чоловіків). Аналізуючи випадки рецидивів гриж міжхребцевих дисків поперекового відділу хребта, на себе звертали увагу особливості клінічних проявів рецидиву захворювання у хворих в залежності від методу першого оперативного втручання: внутрішньоканальні (традиційна відкрита дискектомія та метод мікродискектомії з використанням нейрохірургічного мікроскопу), поза канальні (пункційна лазерна мікродискектомія та ендоскопічна портальна мікродискектомія). Неврологічні прояви оцінювали посингромно із використанням основних принципів класифікації неврологічних проявів остеохондрозу хребта за Ю.П. Лиманським з співавт [2].

Результати: В клінічній картині рецидивів гриж міжхребцевих дисків поперекового відділу хребта найбільш розповсюдженими виявилися сполучення корінцевих, рефлекторних та корінцево-судинних синдромів, зазвичай із домінуванням одного (превалюючого) симптомокомплексу. Корінцевий синдром виявляє себе явищами випадіння функцій корінця в 96 випадках спостережень (67,1%), або іррітації – у 47 хворих (32,9%), та превалював в переважній більшості наших спостережень (143 із 157 хворих – 91,1%). Слід зазначити, що в випадках рецидиву захворювання у хворих первинно операційних інтраканальними методами (мікродискектомія або традиційна відкрита дискетомія) зростала частота полірадикулярної симптоматики (7,8%). Рефлекторні деформації в поперековому відділі хребта визначались в різний час рецидиву захворювання під час загострень в 46,5% спостережень/

Висновки: Клінічна картина рецидивів гриж міжхребцевих дисків в поперековому відділі хребта з використанням інтраканальних методик при первинному оперативному втручанні, в порівнянні з позаканальними, характеризується підвищеннем частоти полірадикулярної симптоматики, нашаруванням резидуальних корінцевих синдромів, що зберігаються після першої операції, збільшенням частки явищ стенозу каналу хребта, та відносно невеликою кількістю рефлекторних вертебробогенних деформацій.

Аналіз результатов хірургичного лікування синдрома «вторичної фіксації спинного мозгу» у дітей, раніше операційно лікуваних по поводу спинальних дізрафізмів

Землянський М.Ю., Кушель Ю.В.

НІІ нейрохірургії ім. акад. Н.Н. Бурденко РАМН
Москва
Россія
+78 (906) 057 49 86
mzemliansky@nsi.ru

Частота виступання спинномозгових грыж становить 1-2 випадки на 1000 новорождених (0.1 – 0.2%). (Greenberg M.S. 2007). Синдром «вторичної фіксації спинного мозгу» (СВФСМ) розвивається у 10–75 % дітей після пластичності миеломенингоцеле і ліпомиеломенингоцеле (Shurtleff D, 1997, Morimoto K. et al., 2005, Talamonti G, 2007). Болевий синдром в клінічній картині СВФСМ домінує в більшості випадків, що становить 93% – 55 %. (Hudgins R.J. et al., 2004, Maher C.O. et al., 2007, Greenberg M.S., 2007).

Матеріали та методи. В НІІ нейрохірургії ім. Н.Н. Бурденко в період з січня 2008 року по травень 2009 року проспективно обслідувано і операційно лікувано 23 дітей з СВФСМ, вследство раніше проведених операцій, по поводу пластичності спинномозгових грыж. Вікова група дітей становить від 1 року 11 місяців до 16 років. Все хворі обслідувались і операційно лікувались за єдиним протоколом.

Результати. У всіх дітей відзначено аномально низке розташування конуса спинного мозгу (ниже L2 позонка) і дорзальна фіксація його в рубцово – змінених оболочках мозга. Клініческа картина хвороби представлена симптомами міело-, і радікулопатії, характеризуючи їх прогредієнтним течієм. Хірургічне лікування СВФСМ являється єдинственим методом, що дозволяє улучшити або стабілізувати неврологічний дефіцит у симптоматичних хворих. В постоператорному періоді, в більшості випадків відзначено позитивний результат: регрес болевого синдрому – 93,3 %, підвищення сили в конечностях – 76,9 %, улучшення чутливості на нарушений – 56,5 %, нормалізація або частичне улучшення функції мочевого пузиря і прямої кишки 44 % і 50 % відповідно. Осложнення хірургічного лікування виникли у 12 дітей (52%): раневая лікворея 4 (17%), псевдоміеломенингоцеле 1 (4,3%), транзиторна задержка мочі 6 (26%), нестійкість ран 2 (8,6%), нарастання двигательного дефіциту 1 (4,3%).

Висновки: 1) Своєврічне хірургічне лікування синдрома «вторичної фіксації спинного мозгу» во многих випадках приводить до стабілізації або улучшення неврологічної симптоматики (регрес болевого синдрому в 93,3 % випадків). 2) Розвиток високотехнологічних методів в нейрохірургії, не виключає ризик розвитку постоператорних осложнень, особливо пов'язаних з ліквореєю, що вказує на необхідність та розробку оптимальних методик їх профілактики.

Применение пункционной поликанальной лазерной декомпрессии диска у пациентов с проявлениями грыж диска на поясничном уровне

Зевахин С.В.¹, Иваненко А.В.², Чудновский В.М.³

¹ СПбГМУ им. акад. И.П. Павлова,

² ФГУ «РНХИ» им. проф. А.Л. Поленова,

³ НОЦ «Медицинская физика» ИФИТ ДВГУ

Санкт-Петербург, Владивосток

Россия

89045171790

avivanenko@mail.ru

Цель. Определение эффективности лечебного метода ППЛДД – пункционной поликанальной лазерной декомпрессии диска.

Материалы и методы. Группа из 120 пациентов. Возраст пациентов от 21 до 55 лет, из них 76 мужчин и 44 женщины. Все пациенты поступили на лечение с диагнозом: остеохондроз поясничного отдела позвоночника, осложненный грыжей диска L4-L5 или L5-S1 и корешковым L5, S1 синдромом. В клинической картине преобладали: 1) выраженный болевой синдром 2) гомолатеральная с грыжевым выпячиванием болевая гипестезия 3) снижение ахиллова рефлекса 4) снижение силы в стопе 5) симптомы натяжения. На догоспитальном этапе все пациенты получали курсы лечения, которые включали прием НПВС, стероидных препаратов, витаминов группы В, иглорефлексотерапию, массаж, мануальную терапию, физиотерапевтическое лечение. Всем пациентам было проведено обследование: спондилография, МРТ, СКТ. Аксиальный размер грыжевого выпячивания составлял от 5 до 9 мм, фронтальный – от 4 до 8 мм медианной или парамедианной локализации. Критерии отбора пациентов: 1) неэффективность проведенного комплексного консервативного лечения сроком более 12 недель 2) МРТ или КТ – признаки несеквестрированной грыжи или протрузии размером более 4 мм 3) отсутствие врожденного стеноза позвоночного канала, остеофитов задней и формальної локализации 4) спондилолистез не более 1-й степени 5) отсутствие показаний к открытой дисцеэктомии.

Результаты и их обсуждение. Полный регресс симптоматики в срок до 12 недель получен у 93 пациентов (77,5%). Значительное уменьшение болей с сохранением умеренно выраженного неврологического дефицита – у 25 пациентов (20,8%). 2 пациентам проведена микродисцеэктомия (менее 2%).

Вывод. На основании полученных результатов можно утверждать о высокой эффективности ППЛДД и рекомендовать применение метода при неэффективном консервативном лечении и отсутствии четких показаний для дисцеэктомии.

Retrogasserian Thermolysis in Trigeminal Neuralgia

Mehmet Zileli, M.D., Professor of Neurosurgery

Neurosurgery Department,
Ege University Faculty of Medicine
Izmir
Turkey
+90-532-3422599
mehmet.zileli@ege.edu.tr

Goal: This paper aims to analyse long term results of retrogasserian RF lesions for trigeminal neuralgia.

Materials and Methods: Between 1992 and 1998 a total 213 patients presented with trigeminal neuralgia were treated. Mean age was 59 ± 13 (min 24, max 90), Male/Female ratio was 89/121. The pain was on right in 134 cases and on left in 79 cases. The distribution of the pain in divisions was: division I: 4, division I & II: 22, division II: 52, division II & III: 68, division III: 36, all divisions: 31.

Secondary trigeminal neuralgia presented in 21 cases (9,9%): The etiology of trigeminal neuralgia was attributed to multiple sclerosis in 8 (3,8%), cerebellopontine angle tumor in 5 (2,3%), vascular lesions in 4 (1,9%), blood disorders in 2 (0,9%), basilar invagination and Chiari syndrome in 1 (0,5%), arachnoid cyst in 1 (0,5%)

Trigeminal neuralgia was accompanied with hemifacial spasm in 4 (1,9%), with hemifacial spasm & tinnitus in 1 (0,5%). Bilateral trigeminal neuralgia presented in 7 patients (3,3%).

The technique we used was performed under fluoroscopic control and division specific lesions by radiofrequency thermocoagulation at 75 degree centigrade for 60 seconds. During RF lesions IV diphrenanesthesia was applied.

Results and Discussion: We examined 116 patients with more than 5 year follow ups and total application of 142 RF rhizotomies. Initial success rate was 98%. Recurrence rate was 15%. Recurrence interval was on average 18 months (1-36) Number of RF applications in this group was one time only in 93 cases, 2 times in 20 cases, 3 times in 3 cases.

Complications were transient 6th nerve palsy in 2, carotid artery puncture in 1, anesthesia dolorosa in 1. There were no death and no significant morbidity.

Conclusions: Retrogasserian RF thermolysis for trigeminal neuralgia is an easy and non-ambulatory technique which allows division specific pain relief with very high success rate and small number of reversible complications.

Posterior Surgery for Kyphosis

Mehmet Zileli, M.D., Professor of Neurosurgery

Neurosurgery Department,
Ege University Faculty of Medicine
Izmir
Turkey
+90-532-3422599
mehmet.zileli@ege.edu.tr

Goal: Kyphosis as a sagittal spine deformity causes pain and significant disability. The etiology may be ankylosing spondylitis, Scheurmann's disease, Pott's disease, osteoporotic compression fractures. This paper aims to analyse the technique used to correct severe kyphosis by a posterior only surgery.

Materials and Methods: Between 1998 and 2008 a total of 44 patients with kyphosis were surgically treated. The reason of kyphosis was ankylosing spondylitis (17 cases), Scheurmann's disease (3 cases), congenital spinal anomalies (12 cases), Pott's disease (5 cases), posttraumatic kyphosis (7 cases).

21 cases with thoracic and lumbar kyphosis were operated with a posterior only approach using wedge osteotomy technique. 3 cases with cervicothoracic kyphosis were operated with an osteotomy in at C7-T1 level, since that level has no problem with vertebral artery. Reduction was achieved with traction and head deflection.

Results and Discussion: Significant reduction could be achieved in 37 cases. Neurological deficits did not worsen in patients with preoperative deficits. Hardware failures, loss of correction, CSF leakage and infection were most frequent complications. There were no neurological complications.

Anterior surgery is indicated in thoracic kyphosis more than 70° degrees, and kyphosis with neurologic deficits. A posterior wedge osteotomy is indicated for long curvature thoracic kyphosis, short curvature thoracic kyphosis between 30-70° and lumbar kyphosis more than 20°.

Conclusions: Kyphosis can easily and effectively be reduced by a posterior only approach in many types of kyphosis. Since they have no neurological deficits, the patients with ankylosisng spondylitis are most suitable for this surgery. In lumbar kyphosis one level wedge osteotomy (especially at L1 or L2 levels) or egg-shell procedure is appropriate. In thoracic kyphosis multilevel wedge osteotomies should be preferred. In cervicothoracic kyphosis an osteotomy at C7-T1 level should be the procedure of choice.

Нейрохирургическое лечение болевых проявлений радикулопатии при дегенеративных компрессионных поражениях шейного отдела позвоночника

Золотоверх А.М., Слынко Е.И.

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова
АНН України
Киев
Україна
8044 5921909
eu_slinko@yahoo.com

Цель: повысить эффективность лечения болевых проявлений радикулопатии у больных с дегенеративным компрессионным синдромом шейного отдела позвоночника.

Материалы и методы: Клинические проявления радикулопатии у больных с ДКС позвоночного канала выявлены почти у каждого третьего больного с ДКС, в 67 наших наблюдениях. Тяжесть неврологических проявлений радикулопатии оценивалась по разработанной нами 5-балльной шкале шейной радикулопатии. Собранные данные свидетельствуют о преобладании больных с выраженным клиническими проявлениями радикулопатии (IV-V степени).

Результаты. Все 67 больных с радикулопатией были прооперированы. У 57 больных была применена передняя микродискэктомия, из них у 5 без стабилизации, у 52 операция завершалась стабилизацией титановым полым имплантатом. У 10 больных применен задний вид декомпрессионных операций – задняя микрофораминотомия. В постоперационном периоде значительное улучшение отмечено у 25 больных, улучшение отмечено у 37, у 4 изменений отмечено не было, у одного больного отмечено ухудшение.

Выводы. Наши данные свидетельствуют о преобладании больных с выраженным клиническими проявлениями радикулопатии (IV-V степени), и преобладании больных с монорадикулярным характером поражения, чаще поражались C5 и C7 корешки, реже в процесс вовлекались C4, C6 и C8 корешки. Это говорит о том, что оперативному лечению чаще подвергались пациенты с более выраженной симптоматикой, а также косвенно свидетельствует о том, что при ДКС шейного отдела чаще поражается нижнешейный отдел. Методом выбора при оперативном лечении радикулопатии шейного отдела позвоночника является передняя дискэктомия с передней фораминотомией и последующей стабилизацией.

Медикаментозные блокады с КТ ассистенцией в лечении вертеброгенных болевых синдромов

Зорин Н.А., Зорин Н.Н.

Государственная медицинская академия,
Центр Эндоскопической нейрохирургии
Днепропетровск
Украина
80562 398649
nzorin@i.ua

Эффективность медикаментозной блокады(МБ) при лечении вертеброгенного болевого синдрома (ВБС) во многом зависит от точность попадания иглы в нервную структуру, подвергающуюся блокированию.

Цель исследования – изучить возможность и эффективность МБ с КТ ассистенцией у больных с ВБС.

Материал и методы – пролечено 26 больных с ВБС: у 17 причиной боли была дисковая патология, не требующая хирургического лечения, у 5 - фасеточный синдром, у 4 - дегенеративный стеноз межпозвонкового отверстия. Все манипуляции проводились на спиральном компьютерном томографе фирмы Toshiba, Asteion Super 4, оснащенном специальной программой КТ-флюороскопии. Для проведения блокады использовали 1% лидокаин в дозе 6-10мл и супспензию Дипроспан в дозе 1мл. Выраженность болевого синдрома определяли по Визуальной аналоговой шкале, а эффективность блокады – по процентной шкале боли.

Результаты и их обсуждение. Проведение МБ под контролем КТ флюороскопии во всех случаях позволило установить иглу в заданной точке с точностью $\pm 1\text{мм}$. У больных с дисковыми корешковыми болями игла вводилась через нижнюю половину межпозвонкового отверстия в диск. Затем игла медленно извлекалась, и анестетик вводился как только сопротивление его введению исчезало. Одновременно вводился и дипроспан. При фасеточном синдроме блокировался фасеточный нерв, расположенный у корня верхнего суставного отростка. В двух случаях препарат введен в полость сустава в дозе 0,1 мл. При дегенеративном стенозе препарат вводился непосредственно в область межпозвонкового отверстия. О правильности выбора структуры, подвергающейся блокированию, говорило полное или частичное исчезновение боли в течение 10-15 минут. Полное исчезновение боли отметили 20 больных, а у 6 боль уменьшилась на 75% по визуальной аналоговой шкале. У них потребовалось блокирование дополнительно других структур спустя 5-6 дней. У 18 больных достаточно было одной процедуры для получения стойкого терапевтического эффекта. 5 больным потребовалось 2 процедуры с интервалом в 6-8 дней, а 3 – три процедуры. У двух больных с дегенеративным стенозом межпозвонковых отверстий терапевтический эффект оказался не стойким.

Выводы: Медикаментозные блокады, проведенные под контролем КТ-флюороскопии, являются эффективным методом лечения вертеброгенных болевых синдромов, не требующих хирургического лечения.

**Хирургическое лечение болевого синдрома
при стенозе позвоночного канала
поясничного отдела с помощью имплантата
«кофлекс»**

**Зорин Н.А., Кирпа Ю.И., Сальков Н.Н.,
Овчаренко Д.В., Передерко И.Г.**

Государственная медицинская академия,
Областная клиническая больница им.И.И.Мечникова
Днепропетровск
Украина
8 056 713-50-85
salkov@ua.fm

Поиск миниинвазивного хирургического лечения при стенозе позвоночного канала (СПК) в поясничном отделе является актуальной проблемой.

Цель: изучить эффективность установки имплантата «кофлекс» в лечении болевого синдрома при СПК.

Материал и методы. С 2007г. по 2009г. нами проведено хирургическое лечение СПК с имплантатом «кофлекс» 47 больным в возрасте 41-72 года. Длительность заболевания составляла 5-14 лет. Выраженность болевого синдрома была в пределах 6-9 баллов по визуальной аналоговой шкале (ВАШ). При многоуровневых стенозах межостистый промежуток для установки «кофлекса» определяли, учитывая клиническую картину и данные дополнительных методов исследования (КТ, МРТ, миелографии).

Результаты. В 19 наблюдениях имплантат установлен на уровне L3-L4, в 25 на уровне L4-L5 и у 3-х пациентов на L5-SI. В послеоперационном периоде у 43 пациентов отмечался регресс болевого синдрома до 0-2 баллов по ВАШ и лишь в 4-х наблюдениях боль сохранялась на уровне 3-4 баллов, вследствие стенозирования на других уровнях.

Выводы. Установка имплантата «кофлекс» в силу малой травматичности и небольшой продолжительности операции имеет явные преимущества по сравнению с традиционными методами лечения СПК.

Алфавітний показчик

Алфавитный указатель

Alphabetical Index

Абдукадирова И.А.	9	Зорин Н.А.	26, 60, 61
Аксёнов В.В.	7, 24	Зорин Н.Н.	60
Ал'межраб С.С.	53	Иваненко А.В.	12, 45, 58
Алексеевец В.В.	48	Ивахненко Д.С.	8, 14, 40
Аль-Кашкиш И.И.	7, 8, 22, 23, 25, 35	Каминский А.А.	41
Антонійчук В.Т.	51	Капитанов Д.Н.	27
Ахмедиев М.М.	6, 30	Кариеева З.С.	20
Ахмедиева Ш.Р.	6	Карлейчук А. Г.	20
Бабалян Ю.А.	48	Карнаухов В.В.	27, 46
Балан С.І.	51	Качинский А.Н.	48
Баранцевич Е.Р.	12	Квасницкий А.Н.	7, 25
Батюк А.	15	Кеворков Г.А.	21
Белименко В.А.	8	Кирпа Ю.И.	61
Берлинер Е.Б.	9	Клишевская Н.Н.	48
Бобоев Ж.И.	9	Козин М.В.	14
Бондар Т.С.	41	Кокин Г.С.	17
Бондарь Б.Е.	42	Коповалов А.Н.	22, 46
Боряк А.Л.	10	Косинов А.Э.	22, 23, 39, 49
Бублик Л.А.	10	Костин Н.Г.	27
Бублик Л.А.	10, 11	Костицька О.М.	24
Вакарюк В.С.	43, 44, 55	Костицький М.М.	24
Вербов В.В.	25, 39, 56	Костюк М.Р.	23, 53
Возняк А.М.	41	Красиленко Е.П.	7, 24
Волов М.Б.	34	Курбанов У.К.	31
Волосюк Я.А.	56	Кутовой И.А.	42
Воробьев В.В.	48	Куцин В.Н.	48
Высотский А.Д.	48	Кушель Ю.В.	58
Гетьман Л.І.	17	Ларин А.В.	14
Гетьман О.М.	16, 17, 43, 44, 55	Латышев Д.Ю.	26
Гиоев П.М.	17, 18	Лебедева М.А.	22, 27, 46
Голубов Є.І.	44	Леонтьев А.Ю.	27
Гончарук Е.А.	50	Леонтьев Ю.А.	27
Гордійчук В.П.	52	Лешко М.М.	28
Горенштейн М.Л.	8	Лисянський Н.И.	29
Гриб В.А.	18	Лихачова Т.А.	41
Гринів Ю.В.	32, 33	Лихолетов А.Н.	10
Гудак П.С.	19	Лонтковський Ю.А.	29, 30
Гудым М.С.	41	Лузан Б.М.	54
Дейниченко Ю.К.	14, 40	Малишева Т.А.	31
Демченко А.В.	13	Малышко В.Н.	38
Дунаєвська Л.О.	54	Маманазаров К.М.	31
Дяків В.	14, 15	Мартин А.Ю.	32, 33
Єрошкін О.А.	57	Махмудов У.Б.	22, 27, 46
Зевахин С.В.	12, 45, 58	Махмудов Ш.Д.	6, 30
Землянський М.Ю.	58	Маховський С.В.	16, 17, 43, 44, 55
Золотоверх А.М.	56, 60	Мирзабаев М.Д.	19, 55

Мирзабаев М.Ж.....	9	Сон А.С.....	50
Мироненко І.В.....	10	Сташкевич А.Т.....	50, 51
Могучая О.В.....	32, 33, 45, 46	Степаненко І.В.....	41
Можаев С.В.	34, 35	Стерликова Н.В.....	35
Мороз В.В.	53	Струк Ю.....	14, 15
Москалик І.Т.	33	Танасейчук А.Ф.	39
Муравський А.В.	35	Таняшин С.В.	22, 27, 46
Мухамед Камиль	49	Тиш І.І.	19
Нарышкин А.Г.	36	Ткачук Ю.Л.	33
Нелепин С.Н.	14, 37, 40	Толпекін Е.Л.	52
Никифорова А.Н.	37	Толстиков О.К.	52
Облывач А.А.	41	Толстіхін О.В.	39
Овчаренко Д.В.	61	Топольськова Н.В.	33
Олейник А.Д.	38	Третьякова А.І.	11, 12
Орлов М.Ю.	53	Тулаев Н.Б.	54
Отарашвили И.А.	22, 27, 46	Тулляганов Б.А.	6
Панаєськов А.В.	45	Тхорівський О.Т.	51
Пастухова Е.С.	20	Улещенко Д.В.	50
Пастушин А.И.	39, 49, 56	Ульяніщева Е.Ю.	8
Пашков О.Є.	50	Умирсеригов Б.У.	55
Педаченко Е.Г.	7	Федак В.І.	24
Педаченко Ю.Е.	39	Федірко В.О.	15, 16
Передерко И.Г.	61	Федулов А.С.	52
Перфильев С.В.	40	Хазраткулов Р.Б.	19
Перцюк В.И.	8, 40	Хорошун А.П.	44
Пилипас О.Ю.	16, 17	Худяев А.Т.	17
Полищук Н.Е.	41	Цимбалюк В.І.	26, 53, 54
Попова І.Ю.	41	Цимбалюк Ю.В.	54
Посохов Н.Ф.	42	Цімейко О.А.	53
Посохов С.Н.	42	Цымбал М.Е.	39, 49
Потапов О.І.	24, 32, 33, 51	Чеботарьова Л.Л.	11, 12
Пыхтін А.В.	42	Червиц Г.К.	12
Пятікоп В.А.	42	Черненков А.В.	42
Рахматуллаєва Д.С.	43	Черненков В.Г.	42
Рихсієв М.Д.	55	Чижова М.В.	45
Робак К.О.	16, 17, 43, 44, 55	Чомоляк Ю.Ю.	31
Робак О.П.	16, 17, 43, 44, 55	Чувашова О. Ю.	13
Розуменка В.Д.	44	Чудновский В.М.	12, 58
Сальков Н.Н.	61	Шахін Н.	53
Сапон Д.Н.	37	Шевчук А.В.	50, 51
Сапон Н.А.	37	Шиманський В.Н.	22, 27, 46
Свириденко В.Ю.	48	Шинкарюк С.С.	47
Себелев К.И.	32, 45, 46	Шкут Д.Н.	48
Семенов М.С.	22, 46	Шустрик В.А.	36
Середа Д.А.	14	Шутенко В.И.	8
Сидорович Р.Р.	48	Щедренок В.В.	32, 33, 45, 46
Сипитый В.И.	48	Юсупов В.И.	12
Сичинава В.Г.	41	Якимів Г.А.	48
Скоромец Т.А.	36	Яковенко И.В.	17, 18
Скорохода І.І.	53	Ямінський Ю.Я.	53
Слынъко Е.И.	7, 8, 20, 22, 23, 25, 28, 35, 39, 47, 49, 56, 60	Яцук В.А.	55
Солодовников В.И.	50	Zileli Mehmet	59

ДЛЯ НОТАТОК / ДЛЯ ЗАМЕТОК